

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Možnosti regulace v rámci managementu turismu
v Krkonošském národním parku
Bakalářská práce

Autor: Pavla Šimková
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: prof. RNDr. Josef Zelenka, CSc.

Odborný konzultant: Mgr. Radek Drahný, MBA
Tiskový mluvčí, vedoucí od. styku s veřejností Správy KRNAP

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 24.4.2016

vlastnoruční podpis

Pavla Šimková

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce prof. RNDr. Josefu Zelenkovi, CSc. za metodické vedení práce a odborné náměty poskytované při zpracování bakalářské práce. Poděkování patří také Mgr. Radkovi Drahnému, MBA za poskytnutí cenných informací ohledně činnosti Správy KRNAP.

Anotace

ŠIMKOVÁ, Pavla. *Možnosti regulace v rámci managementu turismu v Krkonošském národním parku*. Hradec Králové: Fakulta informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové, 2016, 84 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá udržitelným rozvojem cestovního ruchu v Krkonošském národním parku. Cílem bakalářské práce je charakterizovat role a nástroje Správy KRNAP využitelné k optimalizaci cestovního ruchu v Krkonošském národním parku a navrhnout možnosti k zefektivnění činnosti managementu chráněného území v zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje destinace. Práce charakterizuje udržitelnost cestovního ruchu, základní přístupy a koncepty související s jeho realizací. Dále jsou popsána specifika cestovního ruchu a management cestovního ruchu v chráněných územích. V praktické části jsou analyzovány dopady cestovního ruchu na území KRNAP, je zjišťována úroveň spolupráce mezi aktéry v destinaci a úloha Správy KRNAP jako managementu území. Výzkum byl uskutečněn prostřednictvím analýzy dostupných informačních zdrojů, řízeným rozhovorem a dotazníkovým šetřením. Výstupem práce je návrh modelu managementu cestovního ruchu v Krkonošském národním parku.

Klíčová slova: cestovní ruch, udržitelný cestovní ruch, management, optimalizace, národní park, spolupráce.

Annotation

ŠIMKOVÁ, Pavla. *Possibilities of the Regulation within Tourism Management in the Krkonoše Mountains National Park*. Hradec Králové: Faculty of Informatics and Management, University of Hradec Králové, 2016, 84 p. Bachelor thesis.

The Bachelor thesis deals with sustainable tourism development in the Krkonoše Mountains National Park. The aim of the thesis is to define roles of the Krkonoše Mountains National Park Administration, and tools which can be used for the optimization of tourism in the National Park. Additionally, the author suggests ways for the improvement of organizational effectiveness in the protected area. The theoretical part of thesis describes sustainability in tourism, and main approaches and concepts in their successful implementation into practice. The practical part analyses the effect of tourism on the Krkonoše Mountains National Park, and levels of cooperation among actors involved. The research was carried out by analysing of publicly available literature, structured interviews and questionnaire survey. The main output of the thesis is a model for sustainable tourism management in the Krkonoše Mountains National Park.

Key words: tourism, sustainable tourism, management, optimization, national park, partnership.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce.....	3
3	Metodika zpracování	5
4	Teoretická část.....	7
4.1	Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu	7
4.1.1	Cestovní ruch a jeho vliv na prostředí destinace.....	7
4.1.2	Udržitelný cestovní ruch	9
4.2	Specifika cestovního ruchu v chráněných územích.....	13
4.2.1	Legislativa a vymezení chráněných území	13
4.2.2	Chráněná území jako destinace cestovního ruchu	15
4.2.3	Dopady cestovního ruchu v chráněných územích	18
4.2.4	Udržitelnost cestovního ruchu v chráněných územích	20
4.3	Management cestovního ruchu v chráněných územích	23
4.3.1	Strategie managementu udržitelného cestovního ruchu	23
4.3.2	Nástroje managementu cestovního ruchu v CHÚ.....	26
4.4	Shrnutí teoretické části	31
5	Praktická část.....	32
5.1	Vymezení a charakteristika zkoumaného území.....	32
5.1.1	Vymezení Krkonošského národního parku.....	32
5.1.2	Charakteristika Krkonošského národního parku.....	38
5.2	Dopady rozvoje cestovního ruchu v KRNAP	45
5.3	Management cestovního ruchu v KRNAP	47
5.3.1	Management území KRNAP	47
5.3.2	Koncepční a rozvojové dokumenty, vyhlášky	48
5.3.3	Spolupráce a ochrana přírody v KRNAP	50

5.4	Primární a sekundární výzkum	53
5.4.1	Sekundární výzkum	53
5.4.2	Primární výzkum.....	57
5.5	Vyhodnocení výzkumu	59
5.5.1	Vyhodnocení sekundárního výzkumu	59
5.5.2	Vyhodnocení primárního výzkumu	61
6	Shrnutí výsledků práce a návrh opatření	66
7	Závěry a doporučení	75
8	Seznam použité literatury.....	78
8.1	Tištěné zdroje	78
8.2	Internetové zdroje	81
9	Přílohy.....	85

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma „3P“	10
Obrázek 2: Etapy strategického managementu udržitelnosti CR v CHÚ	25
Obrázek 3: Podstata návštěvnického managementu	27
Obrázek 4: Podstata participativního managementu	28
Obrázek 5: Opatření při aplikaci konceptu únosné kapacity	30
Obrázek 6: Nová zonace KRNAP platná od 1. 10. 2015	33
Obrázek 7: Tetřívěk obecný	35
Obrázek 8: Zvonek český, vranka obecná	36
Obrázek 9: Vyhlášovacím certifikát Biosférické rezervace Krkonoše/Karkonosze	36
Obrázek 10: Vymezení a zonace Biosférické rezervace Krkonoše/Karkonosze	37
Obrázek 11: Noviny Krkonošská sezóna	41
Obrázek 12: Časopis Krkonoše – Jizerské hory	42
Obrázek 13: Skiareál ve Špindlerově Mlýně – nejznámější horské středisko v ČR .	44
Obrázek 14: Logo Svazku měst a obcí Krkonoše	52
Obrázek 15: Model managementu cestovního ruchu v KRNAP	71
Obrázek 16: Eroze nezpevněné cesty, Dolomity, Itálie	87
Obrázek 17: Kongesce pobřeží, Brighton, UK	87
Obrázek 18: Logo KRNAP používané do roku 2008	92
Obrázek 19: Logo KRNAP používané do roku 2013	92
Obrázek 20: Současné logo KRNAP	92
Obrázek 21: Sněžka – nejvyšší hora Krkonoš i České republiky	93
Obrázek 22: Sněžné jámy – polská státní přírodní rezervace	94
Obrázek 23: Kozí hřbety – dominanta kotliny Špindlerova Mlýna	94
Obrázek 24: Labská bouda (nadmořská výška 1340 m n.m.)	95
Obrázek 25: Janské Lázně – oblíbené lázeňské středisko	96
Obrázek 26: Značka Krkonoše originální produkt	97
Obrázek 27: Krkonošská medovina – Krkonoše originální produkt	97
Obrázek 28: Vánoční ozdoby – Krkonoše originální produkt	97
Obrázek 29: Pěší turistika v Labském dole – oblíbená forma CR v Krkonoších	99
Obrázek 30: Úvodní webová stránka Správy KRNAP	100

Obrázek 31: Environmentální výchova Správy KRNAP	100
--	-----

Seznam tabulek

Tabulka 1: Zonace území KRNAP – porovnání původní a nové zonace	34
Tabulka 2: Typické aktivity návštěvníků v KRNAP, dopady a regulační opatření...	55
Tabulka 3: Vztahová tabulka názorů respondentů výzkumného šetření	69
Tabulka 4: Znalost vize Krkonoš v ISRR Krkonoše	115
Tabulka 5: Existence strategického plánu podnikatelské činnosti	116
Tabulka 6: Úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších	117
Tabulka 7: Úroveň spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše.....	118
Tabulka 8: Úroveň spolupráce se Správou KRNAP	119
Tabulka 9: Hodnocení aktivit Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci CR	119

Seznam grafů

Graf 1: Úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších.....	117
Graf 2: Hodnocení aktivit Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci CR.....	120

Seznam zkratek

BR – biosférická rezervace

BRKK – Biosférická rezervace Krkonoše/Karkonosze

CR – cestovní ruch

DM – destinační management

DMC – Společnost destinačního managementu

EVL – evropsky významná lokalita

CHKO – chráněná krajinná oblast

CHÚ – chráněné území

ISSR Krkonoše – Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše

KČT – Klub českých turistů

KPN – Karkonoski Park Narodowy

KRNAP – Krkonošský národní park

NP – národní park

NPP – národní přírodní památka

NPR – národní přírodní rezervace

PP – přírodní památka

PR – přírodní rezervace

TIC – turistické informační centrum

TR – turistický region

UCR – udržitelný cestovní ruch

ÚK – únosná kapacita

ŽP – životní prostředí

1 Úvod

Cestovní ruch (CR) patří k dynamicky se rozvíjejícím odvětvím. Jde o důležitý segment ekonomiky, a to jak v globálním, tak i lokálním měřítku. Představuje největší pohyb lidí nejen za účelem rekreace, odpočinku, relaxace, ale i za poznáváním přírody a kultury, z důvodu sociálních kontaktů s jinými lidmi, vzdělávání atd. Je významnou součástí spotřeby a životního stylu obyvatel. Význam cestovního ruchu je tedy nesporný. O nutnosti rozvíjet cestovní ruch se lze dočíst téměř ve všech strategických dokumentech na národní, regionální i místní úrovni. Ne každý region je ale schopný efektivně využít svůj potenciál. Rozvoj cestovního ruchu je tak v poslední době stále více spojován s regionálním rozvojem a zejména s pojmy destinační management a marketing.

Přínosy cestovního ruchu v podobě podílu na růstu HDP, zaměstnanosti, zvýšení příjmů obce i obyvatel jsou obecně známé. Na druhé straně může cestovní ruch znamenat značnou zátěž pro životní prostředí (ŽP), může posilovat akulturační procesy, ohrožovat místní kulturu a zvyklosti a potlačovat tak kulturní identitu. Negativní dopady cestovního ruchu ohrožující především přírodní a kulturní bohatství regionu mohou v některých případech převýšit jeho pozitivní dopady. Aktivity, které jsou spojené s cestovním ruchem, by se proto měly realizovat tak, aby se maximalizovaly přínosy cestovního ruchu a zároveň se minimalizovaly jeho negativní efekty.

Prioritou dnešní doby je snaha o dlouhodobou udržitelnost. Znamená to důraz nejen na ekonomickou oblast, ale i na sociální, etické a environmentální souvislosti rozvoje. Sílí proto tlaky rozvíjet cestovní ruch udržitelným způsobem. Je to trend, který souvisí s politickými deklamacemi a chartami prosazovanými již na konci minulého století. Destinace, která se chová odpovědně vůči návštěvníkům, rezidentům i celému životnímu prostředí, má v dnešní době značnou konkurenční výhodu. Autenticita místa, jedinečnost a unikátnost produktů cestovního ruchu, zachovalá příroda, místní kultura a zvyklosti, tradiční životní styl – to jsou hlavní motivy k realizaci cesty stále většího počtu návštěvníků. Směřování k udržitelnosti

rozvoje cestovního ruchu v destinaci se stává hlavním úkolem destinačního managementu. Rozvoj potenciálu lokality a management udržitelnosti cestovního ruchu je obzvláště důležitý v chráněných územích (CHÚ) a dalších přírodně a kulturně hodnotných oblastech. Chráněná území mohou sloužit jako dobrý příklad kombinace dvou priorit, kterými jsou ochrana přírody a krajiny a zároveň prosazování šetrných forem cestovního ruchu.

S ohledem na aktuálnost a významnost výše uvedené problematiky se bakalářská práce zabývá udržitelným rozvojem cestovního ruchu v Krkonošském národním parku (KRNAP). Zkoumá vlivy cestovního ruchu na životní prostředí a roli Správy KRNAP ve vztahu k udržitelnosti cestovního ruchu v tomto chráněném území.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část bakalářské práce vymezuje základní terminologii související s tématem, charakterizuje udržitelnost rozvoje cestovního ruchu a specifika cestovního ruchu v chráněných územích. Dále jsou v práci popsány způsoby realizace řídicích aktivit, tedy management cestovního ruchu v chráněných územích a jeho nástroje v zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje regionu.

V praktické části je nejprve vymezen a charakterizován Krkonošský národní park, následuje analýza dopadů cestovního ruchu a regulační opatření, která jsou v zájmovém území realizována ze strany kompetentních orgánů. Primární výzkum uskutečněný technikou řízeného rozhovoru a dotazníkovým šetřením zjišťuje úroveň spolupráce mezi aktéry v KRNAP a nástroje managementu využitelné k optimalizaci cestovního ruchu v národním parku.

Důvodem výběru tématu bakalářské práce na téma „Možnosti regulace v rámci managementu turismu v Krkonošském národním parku“ je zájem o turistiku, cykloturistiku a lyžování a zároveň blízkost Krkonoš, které má autorka možnost navštěvovat v letní i zimní sezóně. Z vlastních zkušeností tak lze potvrdit, že optimalizace dopadů aktivit cestovního ruchu v Krkonoších je oprávněná.

2 Cíl práce

V úvodu bakalářské práce bylo uvedeno, že cestovní ruch – pokud je správně rozvíjen – přináší značné přínosy. Snahou kompetentních orgánů je proto maximalizovat pozitiva cestovního ruchu a zároveň minimalizovat jeho negativní dopady na území, rezidenty i návštěvníky s důrazem na vyváženost ekonomických, sociálních a environmentálních stránek rozvoje. Udržitelný rozvoj cestovního ruchu je vždy založen na systému spolupráce mezi jednotlivými aktéry. Udržitelnost rozvoje je důležitá zejména v chráněných územích a dalších přírodně hodnotných oblastech. Hlavními iniciátory udržitelnosti rozvoje CR v chráněných územích by měly být společnost destinačního managementu, orgány správy území a orgány ochrany přírody a krajiny. Základem přístupů managementu v CHÚ je zachování biodiverzity a ochrana přírodních a krajinných hodnot.

Cílem bakalářské práce je charakterizovat role a nástroje Správy KRNAP využitelné k optimalizaci cestovního ruchu v Krkonošském národním parku a na základě výzkumného šetření navrhnout možnosti k zefektivnění činnosti managementu chráněného území v zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje destinace. Dílčím cílem práce je analyzovat dopady aktivit cestovního ruchu na území KRNAP a zmapovat úroveň spolupráce mezi aktéry v destinaci a úlohu Správy KRNAP. Hlavním výstupem práce je návrh modelu managementu cestovního ruchu v KRNAP s ohledem na ochranu přírody a krajiny v území.

Formulace hypotéz

Na základě stanovených cílů byly formulovány následující hypotézy:

H₁: *Nejvýznamnějším nástrojem využitelným k optimalizaci dopadů cestovního ruchu pro Správu KRNAP je zonace chráněného území.*

H₂: *Více než polovina dotázaných podnikatelů považuje spolupráci mezi aktéry v KRNAP za neuspokojivou.*

Hypotézy byly formulovány na základě rešerše literárních zdrojů. Hypotéza H₁ vycházela z předpokladu, že k hlavním nástrojům managementu území patří mimo

jiné i „zonace chráněného území ve vztahu k cestovnímu ruchu“ (Zelenka a kol., 2014, s. 15). Rovněž podle dalšího zdroje (Zelenka a kol., 2013, s. 189) zonace chráněného území je důležitým „nástrojem ochrany přírodních (a socio-kulturních) hodnot území.....určuje základní způsoby využití chráněného území pro cestovní ruch s prioritou ochrany přírody, krajiny a zájmů místní komunity“. Také Šťastná (2010) považuje zonaci za důležitý nástroj Správy KRNAP, kterým může regulovat rozvojové aktivity cestovního ruchu v Krkonoších. Zonace území národního parku ve vztahu k cestovnímu ruchu je řešena legislativně (viz zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny). Kromě určení způsobu ochrany přírody a jejího využití jde v obecnějším pojetí podle Zelenky a Páskové (2012) také o vymezování environmentálně citlivých zón s ohledem na rozvoj cestovního ruchu. V KRNAP je problematika zonace území v současné době velmi aktuální. Jak uvádí Drahný (2015), vzhledem ke zlepšujícímu se stavu přírodního prostředí, zejména ve vyšších partiích Krkonoš, vstoupila v platnost počátkem října 2015 nová zonace KRNAP, na základě které se rozloha I. a II. zóny zvýšila na úkor III. zóny národního parku.

Hypotéza H₂ se týká spolupráce, která je považovaná za nezbytný faktor pro realizaci efektivního managementu cestovního ruchu v destinaci. Růst významu partnerské spolupráce ve vztahu k řídicím procesům v národním parku (NP) zdůrazňují např. Bramwell a Cox (2009). Podle Zelenky a kol. (2013) participativní management a spolupráce s aktéry zlepšuje vzájemné vztahy, zvyšuje efektivitu ochrany přírody a krajiny v CHÚ, zlepšuje kvalitu rozhodování, usnadňuje také realizaci projektů udržitelného cestovního ruchu. Vyplývá to i z praktických zkušeností a příkladů dobré praxe v turisticky vyspělých státech (např. Rakousko, Švýcarsko, Německo atd.) – viz např. Palatková (2006; 2011), GaREP (2008). Podle zmíněných zdrojů však spolupráce s podnikatelskou sférou je v ČR na nízké úrovni. Také Zelenka a kol. (2013) ve své případové studii považují spolupráci Správy NP a CHKO Šumava s místními obyvateli i podnikatelskou sférou za problematickou. Malé zapojení podnikatelů do procesu řízení a rozhodování v destinaci dokládá také výzkum Haukelanda (2011).

3 Metodika zpracování

Teoretická část bakalářské práce vychází z analýzy dostupných informačních zdrojů. Podkladem pro zpracování této části práce byla odborná literatura a internetové zdroje, které se zabývají problematikou udržitelnosti rozvoje a cestovním ruchem v chráněných územích. Tištěné zdroje byly k dispozici v Univerzitní knihovně Univerzity Hradec Králové a ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové. Další informace byly získány na webových stránkách UNWTO, WTTC a také z publikací uvedených v odborných databázích, které byly zpřístupněny v rámci rešerší přes knihovnu UHK.

Teoretická východiska byla podkladem pro vypracování praktické části bakalářské práce, která je zaměřená na problematiku optimalizace dopadů cestovního ruchu v Krkonošském národním parku. Zdrojem informací pro obecnou charakteristiku a situační analýzu zájmového území byly tištěné publikace (zejm. Flousek a kol., 2007; Vodnárek, 2012) a dále internetové zdroje (zejm. informace na webových stránkách Správy KRNAP a na webovém portálu www.krkonose.eu).

Tyto zdroje zároveň sloužily pro analýzu dopadů cestovního ruchu na území KRNAP, která byla realizovaná v rámci sekundárního výzkumu uvedeného v kapitole č. 5.4.1. Nejprve byly zmapovány typické aktivity návštěvníků v KRNAP, poté byly analyzovány dopady těchto aktivit a regulační opatření ze strany kompetentních subjektů.

Primární výzkum uvedený v dalším oddílu praktické části bakalářské práce byl uskutečněn technikou řízeného rozhovoru a dotazníkovým šetřením. Řízený rozhovor se zástupcem Správy KRNAP byl zvolen z důvodu snahy získat kompetentní informace o situaci v zájmovém území, které se týkaly jak ochrany přírody a krajiny, tak i rozvoje cestovního ruchu. Jak uvádějí Trousil a Jašíková (2015), k dalším výhodám řízeného rozhovoru patří možnost okamžitě reagovat na odpověď dotazovaného v případě, že se objeví nějaká nejasnost nebo snaha získat o dané problematice další doplňující informace. Rozhovor se uskutečnil dne 10. 3. 2016 ve Vrchlabí v sídle Správy KRNAP. Rozhovor probíhal v příjemné

atmosféře a v prostředí, které vhodně dokreslovalo tematické zaměření bakalářské práce (množství propagačních materiálů, „zelený“ interiér budovy Správy KRNAP, interpretační panely, informace a data o území KRNAP).

V bakalářské práci byly dále využity výsledky pilotního výzkumu uskutečněného formou dotazníkového šetření mezi podnikateli v cestovním ruchu v Krkonoších. Metoda dotazníku byla vybrána s ohledem na rychlost při oslovení většího počtu respondentů. Na druhou stranu nevýhodou je obvykle malá návratnost rozeslaných dotazníků, což se i v tomto případě potvrdilo. Z tohoto důvodu bylo provedeno dodatečné osobní dotazování. I zde se však projevila malá vstřícnost ze strany podnikatelů účastnit se průzkumného šetření.

Výzkumné šetření bylo realizováno na začátku roku 2016. Na základě získaných poznatků byl navržen model managementu CR v Krkonošském národním parku za účelem optimalizace dopadů cestovního ruchu a zajištění udržitelného rozvoje tohoto chráněného území. Podrobnější popis metod a vzorku respondentů výzkumu je uveden v praktické části bakalářské práce (viz kapitola č. 5.4.2).

4 Teoretická část

4.1 Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu

4.1.1 Cestovní ruch a jeho vliv na prostředí destinace

Cestovní ruch patří k významným národohospodářským odvětvím. Jeho největší přínosy spočívají v tvorbě pracovních příležitostí a to i v zaostalých regionech. Cestovní ruch oživuje historické, kulturní, přírodní, technické a další atraktivity, a tím dává předpoklady pro strukturální změny v území a rozvoj hospodářství. Ze statistik vyplývá, že za poslední půl století došlo k velkému rozvoji CR zejména z hlediska kvantitativního. Počet příjezdů se od roku 1950 celosvětově zvýšil z 25,3 milionů příjezdů na 1,184 miliard v roce 2015. Tempo růstu mezinárodních příjezdů podle organizace World Tourism Organization v roce 2015 činilo 4,4 %, tj. o 50 milionů více než v roce 2014. Jde o šestý rok v pokrizovém období, kdy se mezinárodní příjezdy zvyšují o 4 a více procent. Pro rok 2016 se předpokládá růst mezinárodního turismu o 4 % (UNWTO, 2016). Podle organizace World Travel and Tourism Council se cestovní ruch v roce 2014 celosvětově podílel na vytvoření 277 milionů pracovních míst s celkovým podílem na HDP ve výši 9,8 % (WTTC, 2015). Cestovní ruch je tak pro mnoho zemí významným národohospodářským odvětvím, zdrojem bohatství a růstu životní úrovně obyvatel. To souvisí se zpřístupněním nových destinací, mj. národních parků a dalších chráněných území.

Jak uvádí Palatková a Zichová (2014), cestovní ruch je považován za složitý socioekonomický jev, který ovlivňuje řadu ekonomických i mimoekonomických oblastí. Patří tedy k mnohostranným a průřezovým odvětvím, což znesnadňuje jeho přesné definování. Určitým mezníkem při definování cestovního ruchu je definice Hunzíkera a Krapfa (Palatková a Zichová, 2014, s. 11), kteří v roce 1942 definovali cestovní ruch jako „*souborné označení vztahů a jevů vznikajících na základě cesty a pobytu nerezidentů, pokud se pobytem nesleduje usídlení a pokud s ním není spojena žádná výdělečná činnost*“. Výstižnou definici CR uvádějí ve výkladovém slovníku Zelenka a Pásková (2012, s. 83) jako „*komplexní společenský jev zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí nebo*

pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání, pracovně či jiným účelem, i aktivity subjektů poskytujících služby a produkty těmto cestujícím osobám....”. V tomto pojetí je cestovní ruch vnímán komplexně, tj. týká se jak účastníků CR (tj. poptávky po službách CR), tak poskytovatelů služeb CR (tj. nabídky služeb v CR) i samotné turistické destinace.

Vzhledem k mnohooborovému charakteru cestovního ruchu (Orieška, 2010), na poskytování služeb CR se podílejí nejen podnikatelské subjekty, ale i další subjekty veřejného a neziskového sektoru. To souvisí s pojmem aktér CR, jež je podle Zelenky a Páskové (2012, s. 28) vymezen jako *„osoba či organizace podílející se, ovlivňená cestovním ruchem, či mající jiný vztah k CR v dané destinaci“*. Mezi typické aktéry patří zejména společnost destinačního managementu, organizace státní správy, samospráva, návštěvníci, místní obyvatelé, podnikatelé, organizace CR, dále také investoři, neziskové organizace, vzdělávací a výzkumné instituce atd.

Jak bylo v úvodu bakalářské práce uvedeno, snahou aktivit kompetentních subjektů je maximalizovat žádoucí efekty CR v destinaci. Podle Királ'ové (2005) může být cestovní ruch při jeho kvalitním řízení a usměrňování přínosem pro region nejen v oblasti ekonomické, ale i sociálně-kulturní a environmentální.

Na druhé straně cestovní ruch může být původcem mnoha negativních jevů. Jak uvádí Zelenka a kol. (2014), zejména aktivity masového cestovního ruchu s jeho negativními dopady jsou patrné v přímořských a ostrovních destinacích (např. pobřeží Středozemního moře, Kanárské a Baleárské ostrovy). Negativní dopady masového cestovního ruchu se projevují i v horských oblastech (např. střediska v Krkonoších, Alpách). Cestovní ruch může negativně působit i na změnu životního stylu rezidentů a zhoršovat tak jejich kvalitu života (např. Stoeckl a kol., 2006). Stejně jako přínosy tak i negativní dopady cestovního ruchu lze sledovat v rovině ekonomické, sociální i environmentální (podrobněji v příloze č. 1).

Problematika negativních dopadů cestovního ruchu na prostředí byla předmětem zkoumání zejména v 70. a 80. letech minulého století (např. Liu a kol., 1987). Podrobně se dopady cestovního ruchu zabývá ve své publikaci zaměřené na

udržitelnost cestovního ruchu Pásková (2014). Z hlediska negativních dopadů CR na přírodní prostředí autorka podrobně popisuje následující jevy:

- *turistické znečištění* – negativní vlivy cestovního ruchu např. vlivem chování návštěvníků k rezidentům, nadměrnou spotřebou vody a dalších zdrojů,
- *emise* skleníkových plynů a dalších škodlivých látek,
- *eroze* – narušování zemského povrchu působením vody, větru, sněhu, živých organismů i člověka (viz obrázek 16 v příloze č. 1),
- *zavlečení nepůvodních rostlinných a živočišných druhů* – úmyslné i neúmyslné,
- *poškození přírodních hodnot a biodiverzity* – vandalismus, např. grafity na skalách, sběr vzácných živočichů, rostlin, hornin atd.

Pásková (2014) zkoumá také negativní vlivy CR na socio-kulturní prostředí, které rozděluje na efekty:

- *sociální* – demonstrační efekt, efekt módnosti, dualizace společnosti,
- *etnické* – potlačování projevů místního etnika až xenofobie,
- *kulturní* – akulturace, inscenizace, folklorizace, ztráta autenticity,
- *ekonomické a infrastrukturální* – odtok příjmů z destinace, sezónní a jádrová inflace, kongesce komunikací a veřejných prostor (obrázek 17 v příloze č. 1),
- *urbanistické* – vznik turistických ghett, turistifikace oblasti atd.

4.1.2 Udržitelný cestovní ruch

Z předchozí kapitoly vyplývá, že nelze přeceňovat přínosy CR na úkor jeho negativních dopadů. V případě špatného řízení či neřízení rozvoje CR v destinaci mohou negativní vlivy převládnout nad jeho pozitivními přínosy. V takovém případě je pak ohrožen (někdy i vyloučen) další rozvoj CR (Királ'ová, 2005). Z tohoto důvodu musí být CR usměrňován a rozvíjen udržitelným způsobem. Udržitelnost rozvoje CR je v souladu s Agendou 21 přijatou v r. 1992 na konferenci v Rio de Janeiro. Rozvoj udržitelného CR je zároveň prioritou rozvoje celé Evropy (viz portál EC, 2016). Je také součástí koncepčních politik států EU, např. „Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020“ (MMR, 2013a) „Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014–2020“ (MMR, 2013b).

Ze schématu plyne nutnost zabývat se nejen ziskovostí a ekonomickým růstem ve smyslu ekonomické udržitelnosti, ale také rozvojem společnosti (tj. sociokulturní udržitelnost) a ochranou ŽP (tj. environmentální udržitelnost). Uvnitř trojúhelníku je znázorněna provázanost sektorů veřejného (státní správa, samospráva, státní instituce), nevládního (spolky, zájmová sdružení) a podnikatelského (firmy).

Jak uvádí Palatková (2006, s. 11), dalším významným trendem posledních 15-20 let zejména v pojetí mezinárodního cestovního ruchu je „*prodej destinací neboli geografický marketing*“. Na trhu CR již nejde jen o nabídku jednotlivých produktů či služeb CR, ale snahou je především prodej celé destinace. Aby byla destinace úspěšná i na globálních trzích, musí mít vlastní marketingový mix, logo, jednotný vizuální styl a především marketingový management. Podle autorky má Česká republika v tomto směru značné rezervy. A to jak při realizaci marketingového managementu na národní úrovni (tj. destinace ČR), tak i při prosazování destinací na regionální úrovni (tj. marketingové regiony) a lokální úrovni (tj. místa CR).

O řízení destinace na principech marketingu pojednává celá řada autorů (např. Jakubíková, 2012; Palatková, 2006; Palatková, 2011; Pásková, 2014; Rygllová a kol., 2011; Zelenka, 2015). Jak uvádí Palatková (2011), marketingové řízení destinace je často spojováno s termínem destinační management (DM). Destinační management Hesková a kol. (2006, s. 152) charakterizují jako „*soubor činností na vybraných úrovních řízení a koordinace, strategické plánování, různé formy spolupráce na úrovni mikroregionů a regionů, využívání podpůrných fondů*“. Podle Zelenky a Páskové (2012, s. 106) destinační management znamená „*systematickou činnost spočívající v aplikaci souboru technik, nástrojů a opatření při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, marketingu....., rozhodovacím procesu a regulaci CR v dané destinaci*“. Podle Rygllové a kol. (2011) je destinační management způsob řízení určité oblasti s cílem zvýšit efektivnost aktivit cestovního ruchu a zajistit jeho udržitelný rozvoj. Palatková (2011) uvádí, že se koncept destinačního managementu vyvíjí zhruba od 90. let minulého století - především v turisticky vyspělých zemích (jako např. Rakousko, Německo, Velká Británie, Kanada atd.).

S destinačním managementem úzce souvisí pojem Společnost destinačního managementu (angl. Destination Management Company, DMC), kterou Zelenka a Pásková (2012) charakterizují jako organizaci, která je zaměřena na řízení destinace ve smyslu koordinace aktivit CR za účelem prosazení destinace a jejích produktů na trhu. DMC ve spolupráci s dalšími subjekty realizuje záměry destinačního managementu. Podobnou definici DMC uvádí také kolektiv autorů (GaREP, 2008, s. 121) jako *„efektivně fungující uskupení subjektů, které existují na nějaké organizační platformě, řídí a koordinují rozvoj cestovního ruchu na určitém území (místní, regionální, krajská, národní)“*.

Vzhledem k tomu, že snahou veškerých aktivit DMC je rozvíjet CR podle principů udržitelného rozvoje, je nezbytné vymezit pojmy, které s udržitelností souvisí. Za udržitelný rozvoj je podle definice OSN z r. 1987 považován takový rozvoj, který zajistí potřeby současných generací, aniž by byly ohroženy potřeby budoucích generací. Udržitelný CR v r. 2004 definovala Světová organizace cestovního ruchu (UNWTO) následovně: *„Pravidla pro udržitelný CR a jeho řídicí praktiky lze aplikovat na všechny formy cestovního ruchu ve všech typech destinací (turistických cílů).....Principy udržitelnosti se vztahují k environmentálním, ekonomickým a sociokulturním aspektům rozvoje CR a nezbytností je docílit vyváženého poměru všech těchto tří dimenzí tak, aby bylo dosaženo dlouhodobého účinku“* (cit. v Ryglová a kol., 2011, s. 145). Podle Tittelbachové (2011) důležitou úlohu při rozvoji udržitelného CR hraje stát, jehož úkolem je koordinovat a usměrňovat aktivity CR ve vztahu k ochraně životního prostředí a s důrazem na zachování přírodního a kulturního dědictví národa. Nelze opomenout pojem udržitelný rozvoj regionu cestovního ruchu, který podle Zelenky a Páskové (2012) souvisí s efektivním řízením všech zdrojů a aktivit cestovního ruchu za účelem uspokojení potřeb návštěvníků i rezidentů při zachování biodiverzity ekosystémů a dalších zdrojů v regionu.

Při realizaci destinačního managementu hraje významnou roli monitoring jako *„pravidelné sledování a vyhodnocování (s možností predikce) vybraných veličin a ukazatelů v prostoru a čase“* (Zelenka a kol., 2014, s. 17). V souvislosti s udržitelným CR se sleduje např. stav životního prostředí, návštěvnost regionu,

dopady CR atd. Pro účely monitoringu se využívají nejrůznější indikátory. Jednou z možností, jak hodnotit udržitelnost cestovního ruchu, je využití indikátorů udržitelného rozvoje CR. Podle Páskové (2014) se v praxi nejvíce využívají indikátory zpracované UNWTO, které mají dvě formy: klíčové indikátory se dají aplikovat univerzálně ve všech typech destinací CR, specifické indikátory jsou určeny pro vybrané typy destinací CR. Výstupy z monitoringu pak mohou sloužit ke stanovení únosné kapacity (ÚK).

Podle Zelenky a kol. (2014) jedním z hlavních přístupů destinačního managementu směřujícího k udržitelnému rozvoji CR v destinaci je optimalizace dopadů CR. Jde o plánovitý a koncepční přístup, jehož cílem je minimalizovat negativní dopady CR (např. hluk, sešlapy atd.) při současné maximalizaci pozitivních dopadů CR na území (např. obnova ekosystémů), na návštěvníky daného území (např. ovlivňování jejich chování, myšlení, žebříčku hodnot) a další aktéry CR. Prioritou těchto optimalizačních opatření především v chráněných územích obvykle bývá nejen zachování biodiverzity, ale i ochrana kulturního a sociálního prostředí včetně péče o krajinu.

K dalším zásadním přístupům kvalitního destinačního managementu uplatňovaným zejména v chráněných územích patří návštěvnický management, participativní management, přístupový management a další nástroje. O této problematice je pojednáno v kapitole č. 4.3.

4.2 Specifika cestovního ruchu v chráněných územích

4.2.1 Legislativa a vymezení chráněných území

Jak uvádí kolektiv autorů (Zelenka a kol., 2013), první zmínky o ochraně přírody, které měly legislativní podporu, jsou v českých zemích datovány do období středověku. Přelomovým obdobím, kdy se cíleně začaly chránit přírodní a krajinné celky a kdy postupně vznikala první chráněná území, byl počátek 19. století. Za pozornost stojí zřízení prvních chráněných území v naší zemi, kterými byly v roce

1838 Žofínský prales (nyní je to národní přírodní rezervace), poté ve stejném roce chráněné území Hojná voda (nyní je národní přírodní památkou). V roce 1858 byla Janem Schwanzerbergem založena rezervace Boubínský prales (nyní národní přírodní rezervace). Moderní pojetí právní úpravy ochrany přírody u nás je spojeno s počátkem vzniku samostatného Československa. První chráněnou krajinnou oblastí na našem území byl Český ráj vyhlášený v roce 1955. Prvním národním parkem u nás byl Krkonošský národní park – vyhlášený v roce 1963.

V České republice je ochrana přírody řešena prostřednictvím zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tento zákon upřednostňuje tzv. diferencovaný přístup k využívání chráněného území. Jeho prioritou je integrovaná ochrana životního prostředí a udržitelné využívání přírodních zdrojů. Zákon rozděluje CHÚ v České republice podle významu, způsobu a předmětu ochrany do těchto kategorií: národní parky (NP), chráněné krajinné oblasti (CHKO), národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Kromě těchto kategorií existují další typy chráněných území, jako např. hmotné a nehmotné památky zařazené na seznam světového dědictví UNESCO, biosférické rezervace UNESCO, geoparky. Chráněná území mají subjekt odpovědný za správu ochrany přírody, obvykle mají vypracovanou strategii rozvoje cestovního ruchu ve svém území. S ohledem na zaměření bakalářské práce a výběr zájmového území je v příloze č. 2 uveden popis národních parků, biosférických rezervací UNESCO a geoparků.

Nejvýznamnější institucí, jejímž posláním je ochrana integrity a rozmanitosti přírody, je Mezinárodní unie na ochranu přírody – International Union for Conservation of Nature (IUCN, 2016). Unie celosvětově podporuje udržitelné využívání přírodních zdrojů.

Co se týká mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany přírody a krajiny, ta souvisí především s uzavíráním mezinárodních dohod a programů. Jak uvádí kolektiv autorů (Zelenka a kol., 2013, s. 23), z hlediska cestovního ruchu jsou významné ty programy, jež mají „*prostorový aspekt, tj. pracují s konceptem (velkoplošných) chráněných území*“:

- Program „Člověk a biosféra“ (angl. Man and the Biosphere, MAB) – projekt zaměřený na výzkum biosféry, od pol. 70. let minulého století jsou v rámci programu vyhlášovány biosférické rezervace s cílem zajistit udržitelnost mezi ochranou biodiverzity a ekonomickým rozvojem při zachování kulturních hodnot;
- NATURA 2000 – je soustavou evropsky významných chráněných území vybudovaných na území Evropské unie na základě Směrnic EU v oblasti ochrany přírody (Směrnice 79/409/EEC – tzv. „směrnice o ptácích“ a Směrnice 92/43/EEC – „směrnice o stanovištích“);
- Úmluva o mokřadech – Ramsarská úmluva, pod gescí UNESCO, zdůrazňuje význam mokřadů pro biotopy vodního ptactva;
- Úmluva na ochranu světového kulturního a přírodního dědictví;
- Diamant – síť světových chráněných území;
- Globální síť geoparků pod patronací UNESCO – území s ochranou geologického dědictví.

4.2.2 Chráněná území jako destinace cestovního ruchu

Národní parky, stejně tak přírodní a kulturní památky zapsané na seznamu UNESCO, patří k územím s nejvyšším stupněm ochrany. Zároveň to jsou oblasti, které jsou návštěvníky intenzivně vyhledávány, což s sebou nese určitá rizika související s negativními dopady aktivit cestovního ruchu (např. budování a využívání turistické infrastruktury, problém s odpady, dodávkami zdrojů atd.). Důležité je proto si uvědomit některé souvislosti a zvláštnosti, které mohou ovlivnit management cestovního ruchu v těchto chráněných územích.

Výše zmíněný zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny charakterizuje národní park jako jedinečné území, které má z hlediska výskytu ekosystémů a s důrazem na edukační a vědecký aspekt národní až mezinárodní význam. Správu ochrany přírody a krajiny na území vykonávají jednotlivé správy NP, které jsou kompetentní k určení dalších kategorií chráněných území v parku. Na území NP jsou vymezeny tři zóny ochrany podle přírodních hodnot území (Flousek a kol.,

2007): I. zóna NP (přísná přírodní) – území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami NP, cílem je omezit zásahy lidí a uchovat samořídící funkce ekosystémů; II. zóna NP (řízená přírodní) – území s významnými přírodními hodnotami s omezeným a šetrným využíváním s cílem udržet přírodní rovnováhu a druhovou rozmanitost. III. zóna NP (okrajová) – území s pozměněnými ekosystémy a centry soustředěné zástavby, cílem je přiměřené využívání pro účely bydlení, zemědělství, lesnictví a cestovní ruch.

Jak uvádí Zelenka (2010b), národní parky a další přírodně či kulturně cenná území byla zřízena především z těchto důvodů:

- *biocentrický* – souvisí s ochranou geologicky zajímavých útvarů, endemických rostlinných a živočišných druhů, s vytvořením podmínek pro zachování ohrožených druhů atd.,
- *antropogenní* – tj. zachování přírodních a kulturně cenných památek pro další generace.

V souvislosti s prosazováním udržitelnosti cestovního ruchu v národních parcích lze zmínit i vliv *psychologický*. Ten souvisí s mentální a percepční mapou národních parků, kde jsou podle výzkumu provedeného na FIM UHK prozatím nedoceny všechny možnosti, která tato území nabízí a kde je cestovní ruch často považován za nepříznivý faktor v souvislosti s ochranou přírody a krajiny (Kolektiv autorů, 2008). Podle Zelenky (2010b) by mentální mapa NP v moderním pojetí měla být spojena s vnímáním národních parků nejen jako cenných území, která jsou legislativně chráněna, řídí je správa NP a kde aplikuje marketingové nástroje ve prospěch udržitelnosti CR. Nedocené je vnímání národních parků jako přírodně nebo kulturně ojedinělých oblastí, kde existuje *genius loci*, kde lze aplikovat různé formy přírodního cestovního ruchu (nejenom pěší turistiku a cykloturistiku, ale i geoturismus, ekoturismus, silvoturistiku), příp. další netradiční aktivity. Jde o multifunkční vnímání a využívání zdrojů národních parků a to jak návštěvníky, tak i místními obyvateli a dalšími subjekty.

Cestovní ruch v NP je také ovlivněn „multidimenzionálním“ pojetím národních parků. Například podle Zelenky (2010a, s. 32) národní park je „*složitým systémem*

s množstvím subsystémů, dynamikou vztahů, rovnováhou dynamického zachování svých hodnot i svého vývoje v čase“. Podle autora je proto vhodné zkoumat národní park z hlediska:

- *geografického* – zonace území, různorodost geologických, geomorfologických a klimatických podmínek,
- *historického* – různý vývoj NP (vliv na morfologii terénu, eroze, ekosystémy),
- *vývoje v čase* – vývoj geologický, evoluční,
- *různorodosti lidských zájmů* – ekonomický zájem (prioritou jsou zejm. příjmy a zisky podnikatelů), environmentální (ochrana přírody a krajiny), socio-kulturní (ochrana kulturního dědictví),
- *externích vlivů* – přírodní vlivy (větrná eroze, eroze mrazem, působením deště), antropogenní vlivy (eroze vyvolané člověkem), zavlečení nepůvodních druhů, emise, změny krajinného rázu díky různým výstavbám, úpravám krajiny atd.

Co se týká využívání CHÚ jako destinace cestovního ruchu, je třeba uvést dva základní modely managementu ochrany přírody a krajiny, jež se liší rozdílným zapojením místních obyvatel do procesu rozhodování o způsobu využití CHÚ. Podle Zelenky a kol. (2013) *tradiční model* je založený na vyloučení rezidentů z jakýchkoli rozhodovacích procesů v destinaci, navíc jejich aktivity jsou přísně regulovány. Druhý, tzv. *alternativní* nebo také *participativní model* zapojuje místní obyvatele do rozhodovacích procesů i řídicích aktivit v území. Tímto způsobem jsou podporovány příznivé vztahy mezi jednotlivými aktéry a jsou využity jejich znalosti a dovednosti. Participativní management staví na synergickém efektu, na dlouhodobosti a udržitelnosti ochrany přírody a krajiny.

Jak autoři dále uvádějí, při využívání chráněného území jako destinace cestovního ruchu je nezbytná koordinace veškerých aktivit v dané oblasti. Jedině tak může být naplněna základní vize cestovního ruchu v CHÚ, tj. rozvíjet prosperující cestovní ruch s minimálními dopady na chráněné území a jeho okolí a být součástí udržitelného rozvoje celého regionu. Základním přístupem managementu CHÚ k udržitelnému cestovnímu ruchu je zachování biodiverzity, přírodních a kulturních hodnot chráněného území. Významnou součástí rozvoje udržitelného

cestovního ruchu v destinaci je destinační management. Aplikace destinačního managementu má význam zejména z hlediska tvorby konkurenceschopných produktů CR. Kromě tohoto vlivu na ekonomickou stránku rozvoje regionu je třeba zmínit i environmentální aspekt. Ten podle Zelenky a kol. (2013, s. 49) souvisí s ochranou přírody, protože „*zdravé prostředí a zachovalá příroda představují dva klíčové atributy, které lze považovat za komparativní výhodu chráněných území*“. Uvědomování si důležitosti ochrany přírody ze strany všech aktérů se pak promítá i do sociální oblasti rozvoje a je tak určitým garantem dlouhodobé prosperity území.

4.2.3 Dopady cestovního ruchu v chráněných územích

V kapitole č. 4.1.1 a v příloze č. 1 jsou popsány negativní dopady cestovního ruchu v obecném měřítku. Vzhledem k významu kvalitního prostředí a zachovalé přírody v chráněných územích, jako určitého bonusu či konkurenční výhody oproti jiným destinacím, je třeba dopady cestovního ruchu v CHÚ obzvláště pozorně a především systematicky zkoumat. Znamená to zaměřit se nejen na environmentální dopady cestovního ruchu, ale i na ekonomické a socio-kulturní dopady.

S využitím poznatků kolektivu autorů (Zelenka a kol., 2013) lze dopady cestovního ruchu v chráněných územích specifikovat následovně:

Environmentální dopady, resp. environmentální rizika cestovního ruchu v CHÚ:

- výstavba infrastruktury CR – dopad na ekosystémy (rušení zvířat, odstraňování vegetace atd.),
- odstraňování půdního krytu, eroze, ztráta vegetace – dopad na půdu,
- zvýšená koncentrace návštěvníků – dopad na vegetaci (eroze, zavlečení nepůvodních či invazivních druhů rostlin, požáry atd.),
- znečištění vodních toků, vyšší spotřeba vody (např. při zasněžování lyžařských svahů, zavlažování golfových hřišť, při poskytování wellness služeb) – dopad na zdroje pitné i užitkové vody,
- emise – dopad na kvalitu ovzduší (lokálně i globálně),
- myslivost a rybaření zejm. nelegální, rušení zvířat návštěvníky, změna chování divokých zvířat – dopad na volně žijící druhy živočichů.

Environmentální dopady obvykle souvisí s intenzitou aktivit návštěvníků a také s odolností ekosystémů. Vzhledem k tomu, že se v CHÚ návštěvníci pohybují po vyznačených cestách, je možné předvídat, na kterých místech se dopady jejich aktivit projeví. Prostřednictvím vhodně zvolené infrastruktury, kvalitního značení a správného vedení turistických stezek, s využitím propracovaného informačního systému a moderních ICT lze efektivně usměrňovat toky návštěvníků. Jak již bylo uvedeno, cílem všech opatření v CHÚ je především minimalizovat negativní dopady aktivit na biodiverzitu. Vzhledem k tomu, že dopady CR na biodiverzitu jsou velmi proměnlivé (dopady mohou být pozitivní nebo negativní, dočasné nebo dlouhodobé, s projevem lokálním, regionálním nebo globálním), bývá poměrně obtížné indikovat vztah mezi vlivy CR a změnami biodiverzity. Z toho vyplývá i obtížnost vyhodnocení efektivity opatření, která jsou realizována za účelem optimalizace CR v CHÚ. Obtížné je také stanovit, jak velká změna biodiverzity je ještě pro území akceptovatelná.

Socio-kulturní dopady, resp. socio-kulturní konflikty cestovního ruchu v CHÚ:

- konflikty při střetech cyklistů s pěšími návštěvníky na stezkách, např. při nadměrné rychlosti cyklistů, při porušení zákazů vjezdu na stezky pro pěší,
- konflikty mezi různými segmenty pěších návštěvníků, např. nadměrný hluk, odhazování odpadků, porušení zákazu vstupu do určitých lokalit,
- konflikty ze strany automobilistů, např. hlukem, exhalacemi, rizikem střetu na silnicích, obvykle snižování zážitků pro návštěvníky např. při porušení zákazu vjezdu nebo nedovoleném parkování.

Socio-kulturní dopady/konflikty se stejně jako environmentální dopady zvyšují v souvislosti s rostoucí koncentrací návštěvníků. I přesto, že socio-kulturní konflikty CR často nelze odstranit, je možné jim do určité míry předcházet a tak snižovat jejich následky.

Jak uvádí Pásková (2014), ekonomické dopady cestovního ruchu jsou obvykle vnímány jako pozitivní. Vedle nesporných přínosů však nelze opomenout negativní ekonomické dopady, které se také v chráněných územích mohou vyskytnout.

Negativní ekonomické dopady CR v CHÚ lze podle autorky shrnout následovně:

- kongesce komunikací a veřejných prostor,
- nerovnoměrné rozložení příjmů – rostoucí sociální nerovnost v CHÚ,
- sezónnost práce v CR, práce v CR je méně kvalifikovaná a hůře placená,
- kvalita infrastruktury obvykle neodpovídá potřebám místních lidí, nebo je pro ně nedostupná – vliv na horší kvalitu života v místě,
- daňové úniky z CHÚ do místa sídla firmy,
- import zboží, služeb a financí z jiných regionů,
- sezónní a jádrová inflace,
- efekt turistické pasti – znehodnocování kulturního a přírodního potenciálu CHÚ v důsledku podnikatelských aktivit.

Na nutnost zkoumání ekonomických dopadů a dalších prioritních oblastí v národních parcích (např. monitoring návštěvnosti, spokojenosti, kompetence managementu parku, financování parku) poukazuje Eagles (2014). Uvádí, že znalost ekonomických dopadů zlepšuje stav financování parku z tradičních zdrojů, umožňuje identifikovat dodatečné zdroje financování a určit způsoby získání dalších benefitů. Nabádá k vytvoření modelu, který by managementu parku umožnil zjistit ekonomické dopady ve vztahu k objemu a typu provozovaných aktivit. Problematikou ekonomického hodnocení, konkrétně vztahem mezi náklady a příjmy z cestovního ruchu v národních parcích se zabývá Mayer (2014). Ve svém příspěvku pomocí analýzy nákladů a výnosů hodnotí dopady CR v Bavorském národním parku. Zjišťováním ekonomických dopadů CR v národních parcích a dalších chráněných územích se zabývá také Driml (2010). Na příkladu australských parků navrhuje metodiku pro hodnocení ekonomických dopadů CR univerzálně použitelnou i v dalších státech. Podrobný postup analýzy hodnocení ekonomických dopadů CR v národních parcích na národní, regionální i lokální úrovni je uveden v příručce Drimla a McLennana (2010).

4.2.4 Udržitelnost cestovního ruchu v chráněných územích

Podle Zelenky a kol. (2013), základním přístupem k udržitelnosti CR v obecném pojetí je zejména plánovitý rozvoj veškerých aktivit s prioritou efektivního využití

potenciálu území vč. zapojení místní komunity a s respektem k životnímu prostředí destinace. Skutečně udržitelný CR je tedy přínosný nejen pro přírodu, ale i pro kulturní atraktivity a pro všechny aktéry cestovního ruchu. Udržitelný CR je obvykle spojován s těmito atributy: plánovitost, koncepčnost, optimalizovatelnost, vhodná rozloženost z hlediska prostoru a času, rovnoměrnost ekonomických, sociálních a environmentálních cílů. Naopak neudržitelný CR je spojován zejména s neplánovanými aktivitami, s živelností a masovostí rozvoje, se zaměřením hlavně na ekonomické cíle. Samozřejmostí pro management CHÚ by měl být rozvoj CR podle zásad udržitelnosti již od samotného počátku jeho realizace.

Statistiky mezinárodních organizací (např. UNWTO, 2016; WTTC, 2015) dokladují kvantitativní růst CR s predikcí dalšího každoročního nárůstu. V souvislosti s kvantitativním růstem jsou však patrné i kvalitativní změny, které souvisí s trendy v cestovatelském chování i v aktivitách účastníků CR. V souvislosti s tematickým zaměřením bakalářské práce lze poukázat na následující *celosvětové trendy cestovního ruchu* (Meyer a kol., 2005, cit. v Zelenka a kol., 2013):

- uvědomování si významu kvalitního životního prostředí,
- růst cestovatelských zkušeností a tím i promyšlený výběr destinace,
- snaha o aktivní trávení volného času,
- zájem o historii, kulturu a přírodní atraktivity navštívené destinace,
- vyhledávání přírodně i sociálně zajímavých destinací,
- rozvoj ekoturismu v duchu ochrany přírodních a kulturních hodnot destinace.

Spolu s trendy ve spotřebitelské poptávce jsou patrné i *trendy cestovního ruchu v chráněných územích* (Eagles, 2004, cit. v Zelenka a kol., 2013):

- předpoklad růstu návštěvnosti chráněných území i do budoucna,
- růst participace a spolupráce veřejnosti při rozhodování v CHÚ,
- vyšší příjmy, růst vzdělanosti společnosti, vzdělávání i v rámci aktivit CR,
- stárnutí populace – růst poptávky po vyšší kvalitě služeb CR,
- rozvoj ICT – lepší informovanost o stavu CHÚ, o jeho správě, volnočasových aktivitách, pravidlech pohybu v CHÚ atd.
- rozvoj dopravní infrastruktury – zvyšování dostupnosti CHÚ,

- růst počtu CHÚ, zvyšování návštěvnosti i plochy CHÚ,
- institucionální změny managementu CHÚ,
- změny ve způsobu financování managementu CHÚ – přechod od státních dotací k příjmům za vstupné a další poplatky,
- důraz na kvalitu zážitku a spokojenost návštěvníků,
- národní parky jako kulturní a národní symboly – součást dědictví národa.

Uvedené trendy ve spotřebitelské poptávce i trendy cestovního ruchu v chráněných územích se současně promítají do funkčnosti CHÚ. Jak uvádí kolektiv autorů, kromě tradiční funkce ochrany přírody a krajiny CHÚ jsou prosazovány i další funkce, jako např. eliminace dopadů eroze, vliv na klima v krajině, ekonomické funkce, CHÚ jako součást kulturního dědictví národa atd. Cestovní ruch, který je rozvíjen v souladu s principy udržitelnosti, je považován za významný faktor udržitelného rozvoje celého CHÚ. Splnění zásad udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu v CHÚ s důrazem na ochranu přírody a krajiny souvisí především s těmito aktivitami (Zelenka a kol., 2013):

- plánování rozvoje cestovního ruchu v CHÚ,
- efektivní management CHÚ,
- vyváženost (optimalizace) různých přístupů k rozvoji CHÚ,
- důraz na participaci klíčových aktérů vč. místní komunity.

Problematikou udržitelného rozvoje v národních parcích se zabývají Puhakka a kol. (2014, s. 482). Autoři kromě tří všeobecně známých dimenzí udržitelnosti, tj. ekonomické, environmentální a socio-kulturní, zdůrazňují další, čtvrtou dimenzi – institucionální. Charakterizují tzv. hranol udržitelnosti, který výstižněji zobrazuje holistický přístup k udržitelnému rozvoji než přístup tradiční. Institucionální dimenze zahrnuje „základní interpersonální procesy jako je komunikace, zapojování veřejnosti, pravidla a systémy vlády“. Při analýze udržitelnosti na příkladu Oulanka National Park v severovýchodním Finsku autoři poukazují na nutnost kombinovat různé výzkumné metody. Udržitelným cestovním ruchem v národních parcích se zaměřením na hodnocení environmentální kvality prostřednictvím ekolabelingu a environmentálního managementu se zabývá Pünjer (2013). Na příkladu Banff

National Park v Kanadě a Nationalpark Gesäuse v Rakousku Obenaus (2005) porovnává předpoklady parků pro provozování ekoturismu. Zabývá se např. managementem parků, ekologickými problémy a příležitostmi, infrastrukturou vhodnou pro provozování ekoturismu atd. Předpoklady pro zajištění úspěchu lokality z hlediska udržitelnosti na příkladu KRNAP uvádějí Banaš a kol. (2014). Komplexní zdroj on-line informací o nástrojích managementu udržitelnosti a dat z realizovaných výzkumů zaměřených na udržitelnost v cestovním ruchu lze nalézt na portálu Sustainable Tourism Online (podrobněji na Sustainable Tourism, 2010). Portál se zaměřuje také na problematiku udržitelnosti chráněných území, zejména na udržitelnost v národních parcích (např. CRC, 2016).

4.3 Management cestovního ruchu v chráněných územích

4.3.1 Strategie managementu udržitelného cestovního ruchu

Jak uvádí Palatková (2011), systém řízení destinace se v posledních desetiletích výrazně změnil. V 70. a 80. letech minulého století byly koncepce rozvoje destinací postaveny zejména na kvantitativním růstu CR. Aby se mohl cestovní ruch rozvíjet udržitelným způsobem, je třeba mít na mysli především kvalitativní aspekty rozvoje. To souvisí s uplatňováním nových přístupů, koncepcí a metod, které zajistí skutečnou udržitelnost CR. Realizace přístupů k udržitelnosti cestovního ruchu souvisí s vhodným managementem CR v destinaci. Podle Palatkové (2006, s. 33) „*management destinace lze považovat za zatím nejvyspělejší generaci regionálního řízení a organizace turismu*“ s ohledem na zvyšující se nároky návštěvníků a růst konkurence na trhu. Podle Bartla a Schmidta dosavadní vývoj signalizuje, že zásadní roli v destinačním managementu zastává „*synergické spolupůsobení šesti prvků – destinačních subsystémů: systém klíčových produktů (konkurenčních výhod), distribuční cesty a sítě, politika značky, systém řízení kvality, systém řízení znalostí a společnost destinačního managementu*“ (Bartl a Schmidt, 1998, cit. v Palatková, 2006, s. 58).

Jak uvádí kolektiv autorů (Zelenka a kol., 2013, s. 85), hlavním úkolem managementu cestovního ruchu v chráněném území je regulovat vývoj cestovního

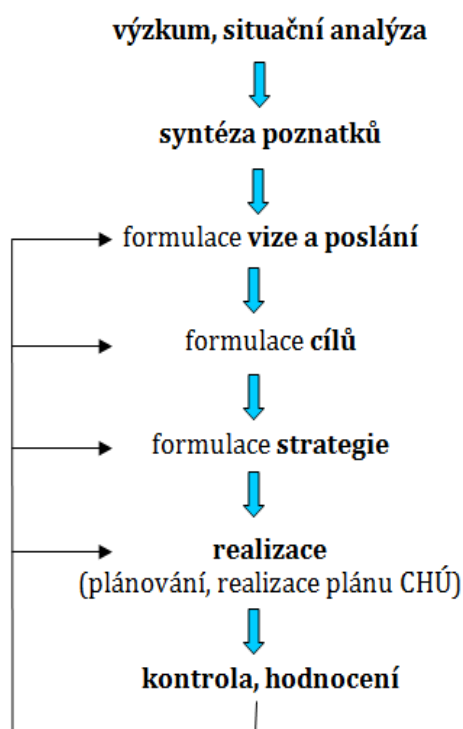
ruchu a optimalizovat jeho dopady. „Zachování biodiverzity a dalších hodnot chráněného území je základem přístupů managementu CHÚ k udržitelnosti cestovního ruchu“. Tato priorita může být zajištěna pouze prostřednictvím důsledného managementu. V této souvislosti lze poukázat na již zmíněné dva základní přístupy managementu v CHÚ (viz kapitola č. 4.2.2). První, tradiční model bez zapojení místních obyvatel, byl aplikován především v chráněných územích zřízených před rokem 1980. Druhý, participativní model ochrany přírody, který zapojuje místní obyvatele do rozhodovacích procesů v rámci ochrany přírody a krajiny CHÚ, je v současné době uplatňován ve většině CHÚ ve střední Evropě.

Podstatou managementu CR v chráněných územích je podle Páskové (2014) systémový přístup, využívání různých nástrojů a přístupů při respektování lokálních podmínek, zapojení různých aktérů, motivování k environmentálně odpovědnému podnikání resp. chování k přírodě a krajině. Podle Zelenky a kol. (2013) jde o uplatňování principů strategického managementu udržitelnosti cestovního ruchu, jehož základem je respektování multidimenzionální hodnoty CHÚ. Znamená to nejen znát a chránit hodnoty CHÚ, je také třeba tyto hodnoty zpřístupnit veřejnosti a vhodně je interpretovat.

Strategické řízení destinace je v současném neustále se měnícím prostředí nutností. O této problematice pojednává např. Mitchell a kol. (2013), Palatková (2011), Ryglová a kol. (2011), Banaš a kol. (2014). Palatková (2011, s. 19) charakterizuje management destinace jako „marketingové řízení destinace (řízení destinace na principech marketingu)“, což je širší pojem, který zahrnuje kromě marketingových aktivit i další činnosti nezbytné pro efektivní fungování destinace. Destinační management je tedy určitým východiskem pro marketing destinace a naopak. Proces marketingového řízení destinace vyjadřuje zkratkou AOSTC – A, analysis (analýza), O, objectives (stanovení cílů), S, strategies (strategie), T, tactics (taktiky), C, controls (realizace a kontrola). Strategický management destinace podle autorky zahrnuje aktivity související s výzkumem, analýzou, stanovením cílů a strategií za účelem získání konkurenční výhody na trhu při prodeji produktů destinace.

Zelenka (2010b) popisuje dvě základní části strategického managementu udržitelnosti cestovního ruchu v CHÚ: 1. *úvodní část* (analýza dostupných informací a znalostí), 2. *plánování, realizace a evaluace plánu* (opakuje se v určitých časových intervalech s možností korekce vize, strategií, způsobu realizace plánu). Etapy strategického managementu udržitelnosti cestovního ruchu lze znázornit jednoduchým schématem (viz obrázek 2). Stručný popis jednotlivých etap strategického managementu je uveden v příloze č. 3.

Obrázek 2: Etapy strategického managementu udržitelnosti CR v CHÚ

Zdroj: upraveno podle Palatkové (2011), Zelenky (2010b)

Ve vztahu k udržitelnosti CR v CHÚ je nutné v procesu strategického managementu poukázat na formulaci vize. Ta by podle Zelenky a kol. (2013) měla vycházet ze základní filozofie CR v CHÚ. Jde o prosazování takového CR, který se vyznačuje následujícími aspekty: zajistí ekonomickou prosperitu, zdůrazňuje výchovný i vzdělávací aspekt, prožitek pro návštěvníka, má minimální environmentální dopady, je založen na efektivní spolupráci, na znalostech a schopnostech rezidentů a dalších aktérů, je důležitou součástí udržitelného rozvoje celé oblasti. Tato filozofie koresponduje s prosazováním environmentálně příznivých druhů a forem

cestovního ruchu jako např. pěší turistika, cykloturistika, ekoturismus, ekoagroturismus, geoturismus, silvoturistika. Environmentální turismus podle Štyrského a Petery (2015, s. 88) „*turisty nenásilně přivádí k rozumné aktivní ochraně přírody a krajiny*“.

Modelováním v rámci strategického managementu národních parků, které bere v úvahu veřejné i soukromé zájmy, se zabývají Mitchell a kol. (2013). Autoři analyzují tržně orientovaný model, který se při implementaci udržitelnosti ve Fiordland National Park na Novém Zélandu osvědčil jako užitečný. Model obsahuje šest vzájemně propojených prvků: environmentální, sociální a ekonomické zdroje, strategii, výkonnost a vzdělávání. Hodnocením řídicích procesů na příkladu dvou národních parků v Norsku se zabývá Haukeland (2011). Dotazovaní podnikatelé poukazují na nedostatek kompetencí managementu parků, které souvisí zejm. s rozvojem turismu a znalostí podnikatelského prostředí. Výsledkem je nedostatečné zahrnutí principů udržitelného rozvoje do vizí a cílů destinace.

4.3.2 Nástroje managementu cestovního ruchu v CHÚ

Jak bylo v předchozím textu zmíněno, zásadním přístupem k rozvoji cestovního ruchu v chráněném území je optimalizace jeho dopadů. Tento základní požadavek je zajišťován prostřednictvím různých nástrojů a přístupů, jejichž realizace závisí na volbě vhodného managementu cestovního ruchu v území. Podle Zelenky a kol. (2014) nezbytnou součástí kvalitního managementu udržitelného cestovního ruchu zejména v chráněných a přírodně hodnotných územích je *návštěvnický management*. Jeho podstatou je na základě plánovacích, preventivních a operativních technik a nástrojů usměrňovat tok návštěvníků a případně ovlivňovat způsoby jejich chování. K hlavním nástrojům návštěvnického managementu patří přístupový management, zonace chráněných území, péče o turistické, cykloturistické a běžkařské trasy a stezky, budování návštěvnických center, koordinace TIC, zajišťování map a různých informačních materiálů, vypracování návštěvnických řádů vč. etických kodexů, realizace vzdělávacích akcí, tvorba interpretační infrastruktury atd. Podstatu návštěvnického managementu uvádí obrázek 3.

Obrázek 3: Podstata návštěvnického managementu

Součást DM v CHÚ:	Návštěvnický management ↓
Hlavní nástroje:	přístupový management, zonace CHÚ, marketing, TIC, vzdělávání atd. ↓
Cíl:	řízení toků návštěvníků, ovlivňování chování návštěvníků – optimalizace návštěvnosti CHÚ

Zdroj: upraveno podle Zelenky a kol. (2014)

Návštěvnický management jako detailně propracovaný přístup zaměřený na optimalizaci návštěvnosti CHÚ a jejích dopadů doporučuje kolektiv autorů (Zelenka a kol., 2013) aplikovat také do okolí CHÚ a vytvářet tzv. záchytná centra na okrajích CHÚ i v jeho okolí. V tomto případě se předpokládá spolupráce se společnostmi destinačního managementu, státní správou a samosprávou v místě. Autoři zdůrazňují, že východiskem pro úspěšný návštěvnický management je analýza únosné kapacity, analýza motivace a chování návštěvníků vč. nalezení nejvhodnějších segmentů návštěvníků CHÚ. Pomocí monitoringu návštěvnosti lze zjišťovat emocionální i kognitivní charakteristiky návštěvníků (způsob uvažování, percepce) a dle toho rozhodnout, který segment podporovat nebo naopak odrazovat od návštěvy území. K optimalizaci návštěvnosti CHÚ lze využít modely návštěvnického managementu, např. LAC, VIM, VAMP, ROS, TOMM, VERP, a zejm. model vyvinutý pro chráněná území PAVIM (Protected Areas Visitor Impact Management, Management dopadů návštěvníků v chráněných oblastech).

Banaš a kol. (2014) uvádějí tři základní předpoklady, kterým je třeba věnovat pozornost při plánování návštěvnického managementu. Jedná se o dobrou znalost lokality, znalost zaváděné aktivity CR, komunikaci a spolupráci všech aktérů.

Dalším významným nástrojem pro ochranu přírodních a socio-kulturních hodnot chráněného území je *zonace*. Podle Zelenky a Páskové (2012) z hlediska ochrany přírody a krajiny jde o rozdělení chráněného území do zón podle jeho přírodní hodnoty a způsobu ochrany. Ve vztahu k cestovnímu ruchu jde o rozdělení CHÚ na lokality, kde se zohledňují způsoby realizace aktivit CR a přírodní hodnoty území.

V národních parcích i dalších CHÚ má význam časová a prostorová zonace, která podle Zelenky (2010b, s. 46) „zohledňuje různou citlivost různých částí NP v různých obdobích roku, základní způsoby využití NP pro cestovní ruch s prioritou ochrany přírody a krajiny“. Při praktické realizaci zonace národního parku ve vztahu k aktivitám CR by se měla dodržovat následující pravidla (Zelenka a kol., 2013):

1. zonaci území např. prostřednictvím monitoringu pravidelně vyhodnocovat,
2. rozšiřovat zonaci i na okolí chráněných území (okolí CHÚ prioritně využívat pro aktivity cestovního ruchu),
3. komunikovat časový prvek zonace území s návštěvníky a dalšími aktéry CR (např. při omezení či zákazu vstupu do určitých míst v hnízdní sezóně),
4. zonace by měla vycházet z posouzení celkové situace v destinaci.

Důležitou součástí managementu v CHÚ je *participativní management*, jehož podstatou je podle Zelenky a Páskové (2012) zapojení klíčových aktérů CR do dění v destinaci a do celého rozhodovacího procesu. Základem je vzájemná informovanost, sdílení hodnot, účast na monitoringu, realizace společných projektů. Podle Zelenky (2010b) participativní management umožňuje efektivně využít potenciál aktérů a zároveň snížit případné negativní dopady jejich aktivit. Participativní management zvyšuje kvalitu managementu CR v CHÚ, zlepšuje ochranu přírody a krajiny, umožňuje zefektivnit realizaci projektů směřujících k udržitelnosti CR v CHÚ i jeho okolí. Podmínkou pro úspěšnou aplikaci principů participativního managementu je vytváření sítí (klastrů) správy CHÚ s klíčovými aktéry. Účinná spolupráce je možná pouze za předpokladu kvalitní komunikace a zajištění vzájemného respektu mezi zainteresovanými subjekty (viz obrázek 4).

Obrázek 4: Podstata participativního managementu

Součást DM v CHÚ:	Participativní management ↓
Hlavní nástroje:	vzájemná informovanost, tvorba vizí, strategií, příprava a realizace projektů, účast na rozhodování, monitoringu atd. ↓
Cíl:	zapojení aktérů CR, využití jejich potenciálu, UCR

Zdroj: upraveno podle Zelenky a Páskové (2012)

Také kolektiv autorů (Zelenka a kol., 2013) považuje participativní management za základní součást konceptů managementu CHÚ. Při zavádění participativního managementu je třeba podle autorů respektovat následující skutečnosti:

- zvolit vhodný způsob a termín (načasování) zapojení jednotlivých aktérů,
- mít na paměti tzv. „přirozené“ partnery, jejichž participace často vyplývá z legislativy (místní samospráva, ale i např. Klub českých turistů),
- zvážit dostupnost zdrojů (finančních, lidských vč. časových možností),
- dodržovat pravidelnost spolupráce s aktéry, mít vzájemnou empatii,
- zapojovat veřejnost (zejm. rezidenty, návštěvníky CHÚ atd.).

Podle Páskové (2014) ke klíčovým nástrojům managementu destinace patří *rezidentský management*. Jde o sledování potřeb a názorů místní komunity, jež se pak zohledňují při tvorbě plánů a při realizaci jednotlivých aktivit. Rezidentský management souvisí s pravidelným průzkumem názorů rezidentů na vývoj CR v destinaci a se zjišťováním vztahu rezidentů k návštěvníkům.

Jak uvádí kolektiv autorů (Zelenka a kol., 2013), přístupy k udržitelnosti rozvoje CR v chráněných územích jsou také založeny na využití *konceptů únosné kapacity*, které souvisí s maximálním únosným zatížením určitého území cestovním ruchem, aniž by se snížila kvalita ŽP, spokojenost návštěvníka a bez negativních vlivů na místní obyvatele. Podle Zelenky a kol. (2014) jde o komplexní ukazatel, který vyjadřuje zranitelnost území, jeho obyvatel i uživatelů. Jak uvádí Pásková (2014), existují různé dimenze únosnosti území pro rozvoj CR, tedy i různé typy únosné kapacity. Podle Zelenky a Páskové (2012, s. 594) se jedná o „*skladebný ukazatel, který měří zranitelnost lokality*“ a určuje schopnost snést změny v důsledku provozovaných turistických aktivit, zahrnuje ukazatele kvantitativní, kvalitativní vč. citlivosti přírodních zdrojů. Zelenka (2010a, s. 34) upřesňuje výklad ÚK ve vztahu k zátěži NP návštěvníky, kde nejde jen o počet lidí, kteří určitou oblast navštíví, jde také o jejich aktivity. Pro stanovení ÚK je důležitá flexibilita systému. S tím souvisí problematika vratnosti nebo nevratnosti změny a také akceptovatelnosti nebo neakceptovatelnosti výsledného stavu. Kolektiv autorů (Zelenka a kol., 2013) ještě doplňuje další poznatky k ÚK a její praktické aplikaci: je

obtížné určit vztah mezi dopady aktivit CR a změnami v přírodě a krajině, existuje různá citlivost ekosystémů na dopady CR, hodnota ÚK je určena na základě rozhodnutí managementu CHÚ, území může mít více ÚK, lze kombinovat přístup ÚK s modelem LAC. V obrázku 5 jsou uvedena opatření při využití konceptu únosné kapacity v praxi.

Obrázek 5: Opatření při aplikaci konceptu únosné kapacity

Koncept:	Koncept únosné kapacity území ↓
Opatření:	<ul style="list-style-type: none"> - zjištění hodnot ÚK v nejzatěžovanějších částech destinace - aplikace modelu LAC - zavedení indikátorů udržitelného rozvoje CR <p style="text-align: center;">↓</p>
Cíl:	optimalizace dopadů CR

Zdroj: upraveno podle Páskové (2014)

Výše zmiňovaný model LAC (angl. Limits to Acceptable Change Model) - model limitů přijatelné změny je podle Páskové (2014) alternativou ke konceptu ÚK. Model LAC pracuje s tím, „co a v jaké míře má být v CHÚ chráněno a jaký je žádoucí, resp. přijatelný stav přírodních a socio-kulturních hodnot území ve vztahu k přirozeným vlivům a změnám i vlivům aktivit člověka, tedy i CR“ (Zelenka a kol., 2013, s. 176). Jak dále autoři uvádějí, s konceptem ÚK a LAC souvisí také aplikace indikátorů udržitelného rozvoje CR. Indikátory slouží k monitoringu dopadů CR a dalších vlivů na přírodu a krajinu CHÚ.

Pásková (2014) uvádí, že koncepce managementu udržitelnosti CR v CHÚ by měla při aplikaci výše uvedených nástrojů a přístupů respektovat tyto skutečnosti:

- návštěvnost CHÚ zejm. národních parků se bude pravděpodobně zvyšovat,
- cestovní ruch v CHÚ je možné rozšiřovat podle možností a potenciálu CHÚ,
- další rozvoj CR v CHÚ musí odpovídat principům udržitelnosti,
- na udržitelném rozvoji se musí spolupodílet všichni aktéři, zejm. správy CHÚ,
- významní aktéři (zejm. správy CHÚ) musí kvalifikovaně rozvíjet potenciál CHÚ a efektivně řídit cestovní ruch v CHÚ,

- prosazovat přírodně orientovaný CR (např. ekoturismus, geoturismus) jako nástroj ochrany přírody a krajiny,
- na aktivitách CR by měli participovat rezidenti, CR by měl být pro ně přínosem,
- uplatňovat přístupy a nástroje managementu udržitelného CR, realizovat vzdělávání, aplikovat certifikační pravidla, využívat návštěvní řády atd.

4.4 Shrnutí teoretické části

Trendem poslední doby je rozvíjet cestovní ruch udržitelným způsobem. Základní podmínkou pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti cestovního ruchu je optimalizovat dopady cestovního ruchu s cílem zajistit rovnoměrný rozvoj ekonomické a sociální oblasti s ohledem na ochranu životního prostředí. Z toho vyplývá, že kromě vize, koncepčního plánování a systematického rozhodování je třeba v praxi uplatňovat moderní přístupy a nástroje, které zabezpečí rozvoj cestovního ruchu zejména po kvalitativní stránce. Tyto základní principy jsou obzvláště důležité v chráněných územích, kde hlavním posláním a základem přístupů managementu CHÚ je zachování biodiverzity a dalších přírodních a kulturních hodnot území.

Management chráněného území by proto měl při směřování k udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu v destinaci optimálně využívat environmentální zdroje a zároveň respektovat životní styl místní komunity a socio-kulturní hodnoty lokality. Znamená to usilovat o zachování přírodního a kulturního dědictví, tradic a hodnot území. Dosažení udržitelnosti rozvoje území pomocí optimalizačních opatření znamená minimalizovat nežádoucí efekty a zároveň maximalizovat přínosy cestovního ruchu. To může Správa CHÚ zabezpečit pouze prostřednictvím důsledného monitoringu stavu a vývoje cestovního ruchu v území, aplikací nástrojů managementu udržitelnosti cestovního ruchu (jako například zonace, návštěvnický management, participativní management, výzkum, výchovně vzdělávací aktivity, koncepční dokumenty atd.), efektivní spoluprací s klíčovými aktéry v destinaci a se zapojením místních obyvatel. Pro zachování přírodní a kulturní biodiverzity CHÚ jsou optimalizační opatření vždy účinnější než restrikce či zákazy.

5 Praktická část

5.1 Vymezení a charakteristika zkoumaného území

5.1.1 Vymezení Krkonošského národního parku

Pro účely výzkumu bakalářské práce byl vybrán Krkonošský národní park. Toto chráněné území bylo zvoleno z důvodu významu KRNAP jako přírodně cenné oblasti a zároveň oblíbeného regionu pro provozování aktivit cestovního ruchu a to jak v zimní, tak i letní sezóně. Úvodní kapitola praktické části vymezuje zájmové území, nejprve z hlediska lokalizace parku v rámci České republiky, poté je uveden vývoj národního parku včetně způsobů ochrany území. V další části je KRNAP charakterizován z hlediska lokalizačních, selektivních a realizačních předpokladů.

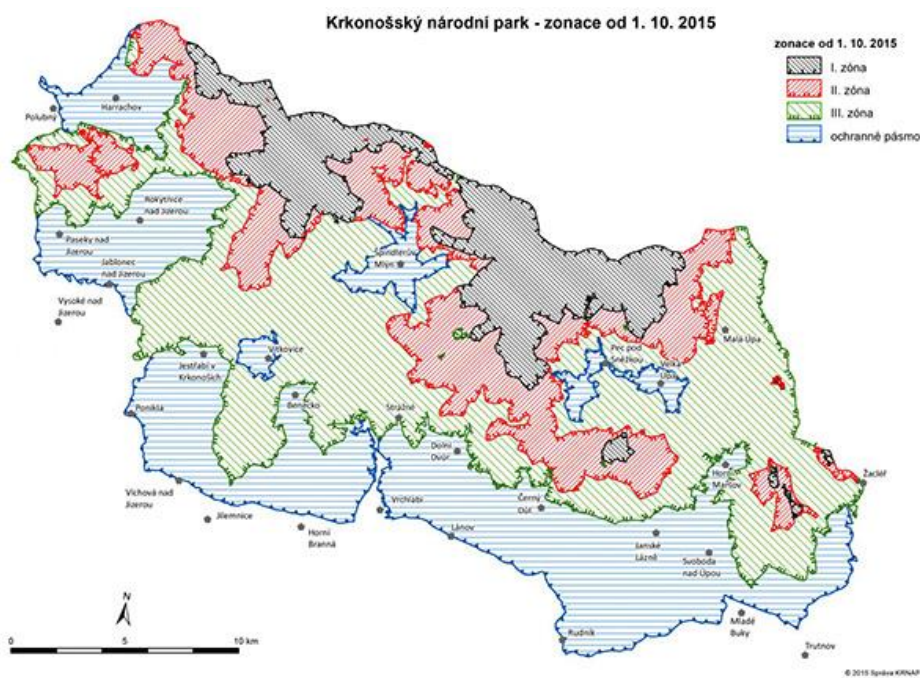
Krkonošský národní park spadá do Turistického regionu (TR) Krkonoše a Podkrkonoší, který je zároveň turistickou oblastí Krkonoše a Podkrkonoší. TR Krkonoše a Podkrkonoší se nachází v severovýchodních Čechách mezi Jizerskými a Orlickými horami na hranici s Polskem. V rámci územních statistických jednotek EU náleží do regionu soudržnosti NUTS II – Severovýchod. Rozkládá se na území dvou krajů – Královéhradeckého a Libereckého kraje. TR Krkonoše a Podkrkonoší sousedí se třemi dalšími turistickými regiony. Na severozápadě hraničí s TR Českolipsko a Jizerské hory, na západě s TR Český ráj a na jihu a východě sousedí s TR Královéhradecko (CzechTourism, 2005-2016). Z důvodu dostupnosti informací a statistických dat je v některých případech místo KRNAP popisován celý turistický region.

Jak uvádí Flousek a kol. (2007), po 2. světové válce díky koncepčním přístupům k ochraně přírody došlo k přijetí zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Ochrana přírody byla v tomto období zaměřena zejména na vyhlášení chráněných území. Zřízení Krkonošského národního parku předcházelo vyhlášení osmi přírodních rezervací (v roce 1952), poté dalších čtyř rezervací (v roce 1960). Vládním nařízením č. 41/1963 Sb., které vstoupilo v platnost dne 17. 5. 1963, byl

vyhlášen Krkonošský národní park¹. V zájmu ochrany území národního parku před rušivými vlivy z okolí bylo v roce 1986 zřízeno ochranné pásmo KRNAP (nařízením vlády č. 58/1986 Sb.). V souvislosti s odlišným přístupem k ochraně přírodních systémů a ve snaze rozvíjet cestovní ruch na území parku udržitelným způsobem, došlo nařízením vlády č. 165/1991 Sb. ke znovu vyhlášení národního parku a jeho ochranného pásma. Tento nový přístup ke způsobu ochrany území znamenal vymezení tří ochranných zón KRNAP. Jak bylo uvedeno v kapitole č. 4.2.1, základní ochranné podmínky vč. úlohy správ národních parků jsou dány zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Tento zákon zároveň převádí práva hospodaření s lesy na správy NP.

Podle portálu Správy KRNAP, celková rozloha Krkonošského národního parku činí 36 327 ha. V souvislosti se zlepšením stavu přírodního prostředí, zejména ve vyšších partiích Krkonoš, vstoupila v platnost dne 1. října 2015 nová zonace KRNAP (viz obrázek 6).

Obrázek 6: Nová zonace KRNAP platná od 1. 10. 2015

Zdroj: Správa KRNAP (2015)

¹ Ke zřízení Karkonoskiego Parku Narodowego (KPN) na polské straně Krkonoš došlo o čtyři roky dříve – dne 16. 1. 1959. KPN pokrývá celkem 5 564 ha, z toho 1 717 ha je pod přísnou ochranou – obdoba I. zóny KRNAP (Flousek a kol., 2007).

Díky nové zonaci se rozloha I. zóny KRNAP zvýšila z původních 4 502 ha na 6 984 ha (19,2% rozlohy KRNAP), rozloha II. zóny se zvýšila z 3 417 ha na 9 836 ha (27,1%). Celková rozloha KRNAP se nezměnila, protože rozšíření I. a II. zóny² vedlo ke zmenšení III. zóny národního parku z 28 408 ha na 19 507 ha (53,7%). Ochranné pásmo KRNAP zaujímá rozlohu 18 642 ha (Drahný, 2015) - viz tabulka 1).

Tabulka 1: Zonace území KRNAP - porovnání původní a nové zonace

Zonace	do 30. 9. 2015		od 1. 10. 2015	
	ha	%	ha	%
I. zóna	4 502	12,4	6 984	19,2
II. zóna	3 417	9,4	9 836	27,1
III. zóna	28 408	78,2	19 507	53,7
Celkem	36 327	100,0	36 327	100,0
Ochranné pásmo	18 642		18 642	

Zdroj: Drahný (2015)

Již od svého založení se Krkonošský národní park prezentoval logem, kde hlavním motivem je hořec tolitovitý (v Krkonoších se hojně vyskytuje a je chráněný zákonem). Logo v průběhu času procházelo obměnou, a to od charakteristického tvaru husitské pavézy, přes klasický kruh s hořcem uprostřed platným do roku 2013, až po současné logo³ (viz obrázky 18-20 uvedené v příloze č. 4) (Správa KRNAP, 2010).

Jak uvádí Flousek a kol. (2007), Krkonošský národní park patří díky svým přírodním a kulturně-historickým hodnotám k unikátním oblastem - právem tedy patří do nejvyšší kategorie chráněných území. Ochrana přírody je zároveň podmíněna zařazením parku do celoevropské soustavy chráněných území Natura

² Do I. zóny KRNAP jsou zařazena území s nejvyšší přírodovědnou hodnotou. Nachází se zde unikátní ekosystémy krkonošské arкто-alpínské tundry, rostliny a živočichové s významným zastoupením endemických druhů vč. lesních porostů. II. zóna KRNAP zahrnuje pozměněné lesní porosty, rašeliniště a bezlesé území s horskými loukami (Drahný, 2015).

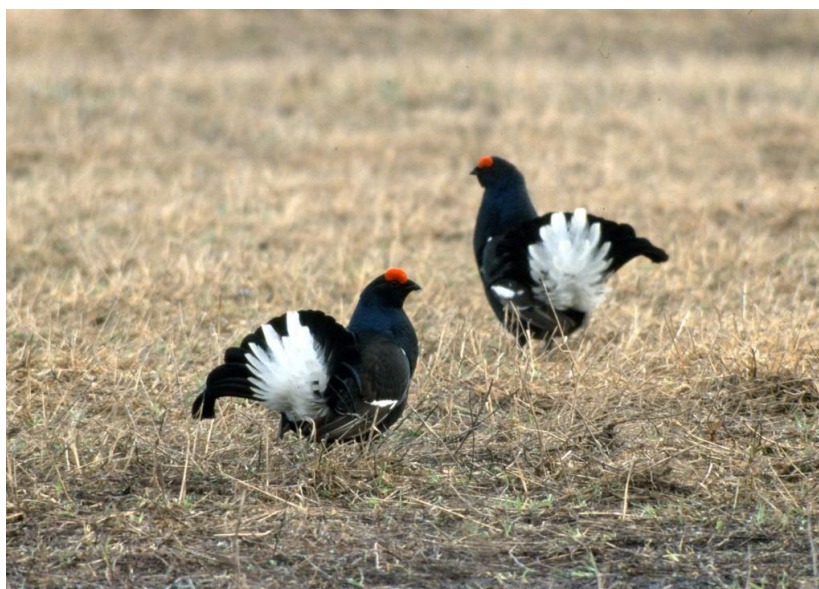
³ K 50. výročí založení Krkonošského národního parku se Správy KRNAP a polského KPN dohodly na prezentaci obou území společným logem, kterým je zdůrazněna jednotnost území Krkonoš a zároveň dlouhodobá spolupráce obou správ NP (Správa KRNAP, 2010).

2000⁴, a to do obou typů lokalit (tj. ptačí oblasti a evropsky významné lokality). Kromě toho území KRNAP tvoří s polskou stranou Krkonoš Biosférickou rezervaci Krkonoše/Karkonosze⁵.

Ptačí oblast Krkonoše

Ptačí oblast Krkonoše byla vyhlášena nařízením vlády ČR č. 600/2004 Sb. dne 27. 10. 2004. Tato oblast na ploše téměř 41 tis. ha zahrnuje celý Krkonošský národní park a část ochranného pásma. Předmětem ochrany je sedm druhů ptáků (např. čáp černý, chřástal polní, datel černý, tetřívěk obecný – viz obrázek 7) a dalších 48 druhů zařazených v evropské směrnici o ptácích. Cílem ochrany v ptačí oblasti je zajištění podmínek pro zachování ptačích populací.

Obrázek 7: Tetřívěk obecný

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

⁴ Natura 2000 je soustavou chráněných území evropského významu. Z hlediska ochrany přírody jsou významné dvě směrnice – o ochraně volně žijících ptáků (zkráceně směrnice o ptácích) a směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (tzv. směrnice o stanovištích). Každý členský stát EU má povinnost vyhlásit oblasti ochrany těchto druhů a stanovišť – ptačí oblasti podle směrnice o ptácích a evropsky významné lokality podle směrnice o stanovištích (Flousek a kol., 2007).

⁵ Biosférická rezervace (BR) patří k reprezentativním oblastem se suchozemskými a mořskými ekosystémy. Jsou vyhlášované za účelem harmonického soužití člověka s přírodou. Na rozdíl od CHÚ cílem BR je ochrana přírodních zdrojů a jejich udržitelné využívání. Základní koncepce BR je koordinována v rámci celosvětového programu UNESCO s názvem „Člověk a biosféra“ (Man and the Biosphere, MAB) (Flousek a kol., 2007).

Evropsky významná lokalita Krkonoše

Evropsky významná lokalita (EVL) Krkonoše byla vyhlášena nařízením vlády ČR č. 132/2005 Sb. ze dne 22. 12. 2004. Na ploše téměř 55 tis. ha pokrývá celé území KRNAP a jeho ochranného pásma. Předmětem ochrany EVL je 21 typů přírodních stanovišť, čtyři druhy rostlin (např. hořeček český, všivec krkonošský, zvonek český) a dva druhy živočichů (netopýr pobřežní a vranka obecná) – viz obrázek 8. Cílem ochrany v EVL je (stejně jako u ptačích oblastí) zajištění podmínek pro dlouhodobou existenci významných biotopů, rostlin a živočichů.

Obrázek 8: Zvonek český, vranka obecná

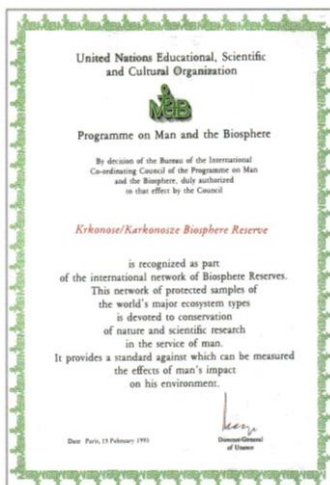

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

Biosférická rezervace Krkonoše/Karkonosze

Biosférická rezervace Krkonoše spolu s polskou stranou Krkonoš byla Mezinárodním koordináčním výborem programu MAB vyhlášena na podzim roku 1992 (oficiální dokument byl vydán až v únoru 1993) – viz obrázek 9.

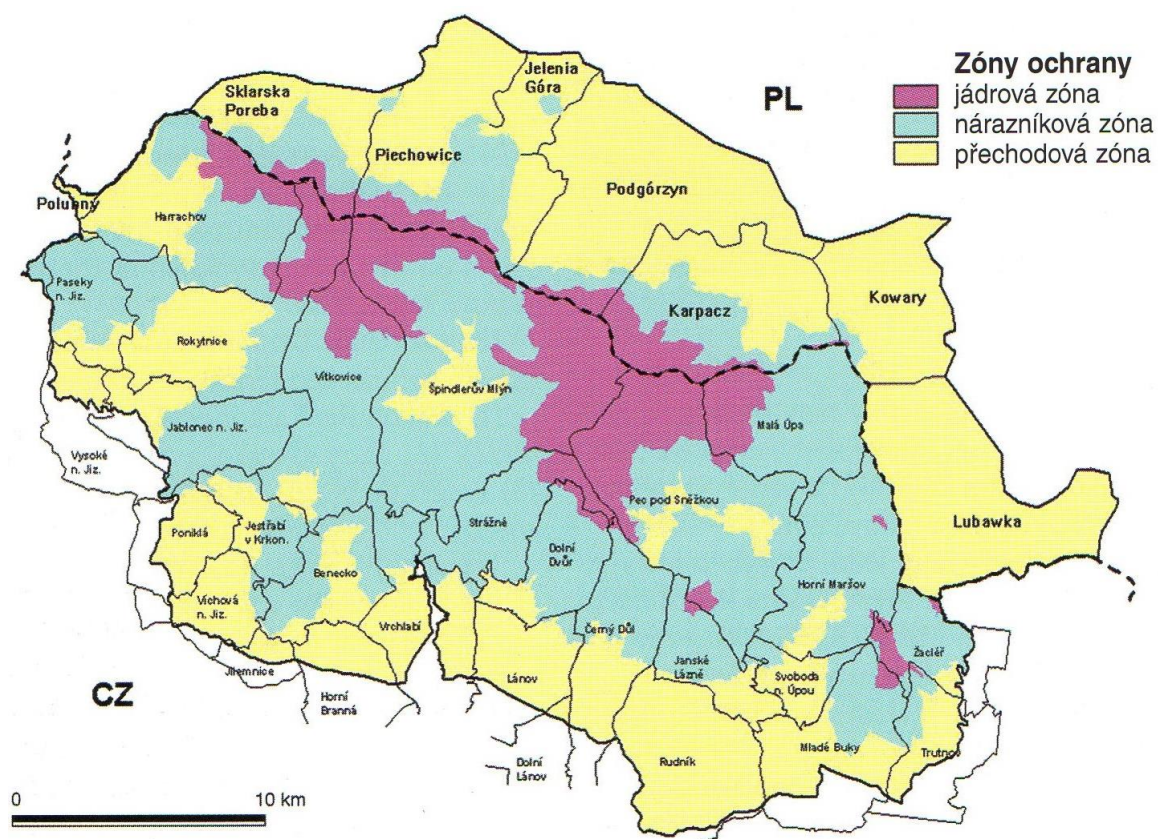
Obrázek 9: Vyhlášovací certifikát Biosférické rezervace Krkonoše/Karkonosze

Zdroj: Flousek a kol. (2007, s. 809)

Jak dále autoři (Flousek a kol., 2007) uvádějí, přeshraniční Biosférická rezervace Krkonoše/Karkonosze (BRKK) se poté stala prvním modelovým územím pro mezinárodní spolupráci v oblasti udržitelného rozvoje a ochrany přírody. Do BRKK náleží celé území KRNAP včetně ochranného pásma a polský Karkonoski Park Narodowy. Celková plocha BRKK je 605 km², z toho česká část tvoří 91 %, na území Polska je to 9 %. Biosférické rezervace se člení na tři zóny – jádrová, nárazníková a přechodová zóna (obrázek 10). Z nich pouze jádrová zóna je chráněna zákonem.

Obrázek 10: Vymezení a zonace Biosférické rezervace Krkonoše/Karkonosze

Zdroj: Flousek a kol. (2007, s. 810)

Maloplošná zvláště chráněná území Krkonoš

Podle zákona č. 114/1192 Sb., o ochraně přírody a krajiny se na území KRNAP nacházejí také maloplošná zvláště chráněná území. Tato území jsou zařazena do kategorie přírodní památka (PP) a jedná se např. o následující lokality: PP Slunečná stráň, PP Lom Strážné, PP Labská soutěska, PP Herlíkovické štoly, PP Anenské údolí, PP Sklenářovické údolí atd. (Správa KRNAP, 2010).

5.1.2 Charakteristika Krkonošského národního parku

V této části bakalářské práce je Krkonošský národní park charakterizován z hlediska lokalizačních, selektivních a realizačních předpokladů.

Lokalizační předpoklady KRNAP

Vzhledem k výjimečnosti KRNAP jako přírodně jedinečné oblasti jsou lokalizační předpoklady⁶ uvedeny podle pojetí Zelenky a Páskové (2012), tj. z hlediska přírodních a antropogenních předpokladů.

A) přírodní předpoklady

Krkonošský národní park patří z hlediska přírodní rozmanitosti k unikátním krajinám. Přírodně nejceněnější atraktivitou KRNAP jsou Krkonoše⁷, které z hlediska geologického spadají do období starohor a starších prvohor. Krkonoše jsou spolu s nejvyšší horou Sněžkou (1603 m n. m.) nejvyšším pohořím České republiky. Krkonoše mají délku kolem 35 km. Uspořádání hlavních hřbetů ve směru severozápad-jihovýchod ovlivňuje geografické, klimatické a biologické vlastnosti pohoří včetně jeho okolí. Podle portálu Správy KRNAP patří Krkonoše k významným centrům geobiodiverzity ve střední Evropě. Přírodně cennou hodnotu má zejména arкто-alpínská tundra, která symbolizuje propojení alpské a severské přírody. I přes svou relativně malou rozlohu a nízkou nadmořskou výšku je v Krkonoších velmi pestré zastoupení flóry a fauny přesahující rozmanitost okolních evropských hor (podrobněji viz Správa KRNAP, 2010).

Jak uvádí Program rozvoje cestovního ruchu turistického regionu Krkonoše (GaREP, 2003), území KRNAP je zajímavé i z hlediska hydrografického. Oblast spadá do povodí naší největší řeky Labe. Spolu s dalšími přítoky řek a potoků (např. Bílé Labe, Malé Labe, Jizerka, Úpa, Mumlava atd.) vytváří bohatou síť vodních toků oblíbených zejména vodáky. Díky velkému spádu vodních toků se na území nachází

⁶ Lokalizační předpoklady vyjadřují atraktivnost destinace a slouží zejm. k využití potenciálu území pro rozvoj, predikci dalšího vývoje a k podpoře aktivit CR (Pásková, 2014).

⁷ Původní vzhled pohoří byl postupně přetvářen zvětráváním, vrásněním, vodní erozí a zaledněním. Krkonoše společně s Králickým Sněžníkem a Hrubým Jeseníkem tvoří Vysoké Sudety (podrobněji viz Správa KRNAP, 2010).

řada vodopádů a jezírek. Významné je v české části Krkonoš jediné zachované jezírko ledovcového původu – Mechové jezírko na svazích hory Kotel.

Region je významný také z biogeografického hlediska. Značná rostlinná pestrost (vyskytuje se zde přes 1200 druhů rostlin) a živočišná rozmanitost (žije zde okolo 300 druhů obratlovců a tisíce druhů bezobratlých) je dána výskytem čtyř vegetačních pásem: submontánní (podhorské) pásmo (ve výšce 400–800 m n. m.) s převahou listnatých a smíšených lesů, montánní (horské) pásmo (800–1200 m n.m.) s převahou smrkových lesů, subalpinské pásmo (1200–1450 m n. m.) s klečovými porosty, rašeliništi a loukami, alpinské pásmo (v nejvyšších výškách, tj. 1450–1603 m n. m.) s porosty mechů, lišejníků a výskytem rašelinišť (podrobněji viz Vodnárek, 2012). Nejvýznamnější přírodní atraktivity KRNAP jsou uvedeny v příloze č. 5.

B) antropogenní předpoklady

Jak dále autoři uvádějí (GaREP, 2003), v TR Krkonoše a Podkrkonoší se vyskytuje řada kulturně historických památek a objektů, které se však nachází zejména v ochranném pásmu KRNAP. Vzhledem k bezprostřední blízkosti těchto památek k vlastnímu území KRNAP, jsou antropogenní předpoklady popsány za celý turistický region.

Na místech s větší koncentrací architektonicky, urbanisticky nebo historicky významných památek byly vyhlášeny městské památkové zóny (např. ve Vrchlabí, v Trutnově, Jilemnici) nebo památkové rezervace vesnického typu (např. Horní Štěpanice). Atraktivitu regionu zvyšují také muzea a galerie, jež názorně dokládají historické souvislosti a také přírodovědné, umělecké a společenské aspekty daného území. K nejvýznamnějším patří: Muzeum skla v Harrachově, Lyžařské muzeum v Harrachově a Hornické muzeum v Harrachově, Krkonošské muzeum ve Vrchlabí, Městské muzeum v Žacléři atd. V poslední době jsou turisty vyhledávané rozhledny, které slouží nejen k pozorování přírody, ale i jako významný orientační bod (např. rozhledna na vrcholu Předního Žalého, rozhledna na Černé hoře u Janských Lázní, rozhledna Šibeník u Trutnova).

Pro cestovní ruch tvoří významnou atraktivitu zbytky Československého pohraničního opevnění (vybudovaného v letech 1935–1938). Příkladem je tvrz Stachelberg – bývalá největší československá dělostřelecká tvrz, kde se nyní nachází muzeum Československého opevnění. Rozvoj CR podporují také četné kulturní, sportovní a další společenské akce, které lákají nejen domácí, ale i zahraniční návštěvníky. Tyto akce výrazně přispívají k propagaci regionu, zároveň slouží k udržení či obnově tradic, původních zvyklostí a řemesel. Malebnost regionu utváří i lidová architektura, kterou charakterizují dřevěné roubené domy (např. v Modrém dole) a tzv. krčková stavení (např. na Benecku). Nejvýznamnější kulturně historické atraktivity KRNAP a okolí jsou uvedeny v příloze č. 6.

Selektivní předpoklady KRNAP

S ohledem na dostupnost informací a statistických dat týkajících se zájmového území jsou selektivní předpoklady⁸ popsány z hlediska struktury hospodářství a podnikatelských aktivit v pohostinství a ubytování. Jak uvádí Program rozvoje CR TR Krkonoše (GaREP, 2003), v 90. letech minulého století prošlo hospodářství v regionu význačným transformačním procesem. Zejména průmysl textilní, strojírenský a papírenský zaznamenal pokles výroby a tedy i zaměstnanosti. Naopak vzestup výroby byl patrný v průmyslu elektrotechnickém a potravinářském. Významným zaměstnavatelem se stalo odvětví obchodu a služeb, a to zejména v turistických centrech a v okolí města Trutnova, Vrchlabí a Jilemnice.

Pro region je charakteristická vysoká úroveň podnikatelské aktivity a to především v odvětví pohostinství a ubytování. Význam mají také tradiční krkonošská řemesla jako např. dřevosochařství, keramika, krajčářství a další výroba originálních krkonošských produktů často prezentovaných pod značkou Krkonoše – originální produkt (viz příloha č. 7). V souvislosti s ochranářskými opatřeními a omezeným režimem na území KRNAP má zemědělská výroba a lesnictví větší ekonomický význam a vliv na zaměstnanost zejména v podhorských oblastech.

⁸ *Selektivní předpoklady cestovního ruchu podle Páskové (2014) vyjadřují určitý preferovaný potenciál, který slouží zejm. ke zjištění preferencí určitých aktivit CR na straně poptávky.*

Realizační předpoklady KRNAP

Realizační předpoklady⁹ podle přístupu Zelenky a Páskové (2012) zahrnují informačně komunikační a kapacitní/infrastrukturní předpoklady.

A) informačně komunikační předpoklady

V této části jsou popsány možnosti, jakými Správa KRNAP a další kompetentní subjekty komunikují s partnery a veřejností, a také jakým způsobem propagují region. Významným zdrojem informací o regionu je portál Správy KRNAP (viz www.krnap.cz), kde lze nalézt množství informací týkajících se přírody a historie NP, ochrany přírody a péče o NP, environmentální výchovy, vědy, výzkumu atd. Dalším zdrojem informací je internetový server www.krkonose.eu, který patří mezi nejpracovanější regionální systém v ČR. Výhodou tohoto serveru je kromě tisíce databázových záznamů také jeho cizojazyčná mutace. Kromě internetových zdrojů dalšími komunikačními nástroji regionu s veřejností jsou nejrůznější propagační materiály, např. turistické noviny Krkonošská sezóna (viz obrázek 11), jízdní řády Krkonošských cyklobusů, turistické mapy (např. Krkonoše – lyžařský běžecký ráj atd.). Důležitým komunikačním prvkem u těchto materiálů je užívání jednotného designu a společného loga Krkonoš.

Obrázek 11: Noviny Krkonošská sezóna

Zdroj: SMO Krkonoše (2015)

⁹ Podle Páskové (2014) jsou realizační předpoklady ovlivněny zejména kvalitou destinačního managementu a mají vliv na kvantitativní i kvalitativní možnosti rozvoje oblasti.

Noviny, které vychází 2x ročně, je možné získat zdarma ve všech IC v Krkonoších, Jizerských horách a Českém ráji. V Krkonošské sezóně lze nalézt články o historii Krkonoš, tipy na výlety, mapy, informace o řemeslné výrobě a další informace (např. letní vydání z roku 2013 se věnuje 50. výročí založení KRNAP, projektu „Krkonošské cyklobusy“, pěší turistice po hřebenech Krkonoš atd.).

Již páté desetiletí vydává Správa KRNAP časopis Krkonoše – Jizerské hory (viz obrázek 12). Tento měsíčník se věnuje přírodě a ochraně životního prostředí, turismu v regionu, informuje také o činnosti Správy KRNAP. Devět stran je v časopise věnováno Jizerským horám, podkrkonoší a polské straně Krkonoš (podrobněji viz Správa KRNAP, 2010).

Obrázek 12: Časopis Krkonoše – Jizerské hory

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

Krkonoše jsou propagovány také na veletrzích a výstavách regionálního, národního i mezinárodního významu. Velký podíl na prezentaci regionu má kromě Svazku měst a obcí Krkonoše také síť více jak dvou desítek turistických informačních center. Pravidelné porady infocenter přispívají k zefektivnění vzájemné spolupráce a ke koordinaci aktivit v rámci realizace společných projektů.

Významným komunikačním prostředkem je mobilní aplikace s názvem Průvodce po Krkonoších, kde lze nalézt informace nejen o turistických atraktivitách a turistických trasách, ale i aktuální sněhové zpravodajství, stav běžeckých tras, kalendář akcí, možnosti ubytování, kontakty na IC a další praktické informace. Dalším prodejním kanálem je celokrkonošský on-line rezervační systém Deskline, jehož výhodou je on-line rezervace a možnost prodávat volná místa. Důležitým

marketingovým nástrojem ve vztahu k ochraně přírody je pravidelný monitoring návštěvníků, který kromě návštěvnosti regionu zjišťuje profil návštěvníků, tj. skladbu návštěvníků, způsob trávení volného času, spokojenost s nabídkou a kvalitou služeb (SMO Krkonoše, 2009). Moderním komunikačním prostředkem, kde lze sdílet informace o aktuálním dění v KRNP a jeho okolí a kde lze nalézt reference o nabízených službách, je facebookový profil na webu Správy KRNP (viz <http://www.facebook.com/spravakrnap>).

B) kapacitní předpoklady

Podle GaREP (2003) KRNP (jako součást Turistického regionu Krkonoše a Podkrkonoší) patří z hlediska vybavenosti základní turistickou infrastrukturou mezi nejvýznamnější regiony České republiky. Jak bylo zmíněno v kapitole č. 5.1.1, region má výhodnou geografickou polohu v rámci střední Evropy. Region hraničí s Polskem, výhodou je krátká vzdálenost ze SRN (zejm. z aglomerace Drážďany) a ze spádových oblastí jako je Praha, Hradec Králové, Pardubice, Liberec atd.

Co se týká dopravní dostupnosti – nejvýznamnějším komunikačním tahem zpřístupňujícím region je silnice I. třídy (ve směru Praha – Turnov – Harrachov – Polsko), která je zařazena do sítě evropských dálkových silnic. Určitou nevýhodou regionu je velká vzdálenost Krkonoš od mezinárodních letišť vč. nedostupnosti železniční dráhy až do horských středisek. Dopravní dostupnost regionu by měla být zlepšena po dokončení dálnice D11 a rychlostní komunikace R11 ve směru Praha - Hradec Králové – Trutnov – Polsko.

Rozvoj daného území a jeho turistické využití je velmi úzce spjato s činností turistických spolků (např. od r. 1880 zde působí Krkonošský spolek, od r. 1888 Klub českých turistů). Díky sportovním nadšencům se budovaly turistické chaty, rozhledny, turistické cesty a další turistická infrastruktura, jež je v mnoha případech využívána dodnes. V současné době podle údajů ČSÚ turistický region disponuje přibližně 50 tisíci lůžky. Co se týká druhové skladby, převažují spíše méně kapacitní penziony, horské chaty a boudy, což může být problematické pro zájezdovou klientelu vyžadující kapacity kolem 50 lůžek. Další slabou stránkou ubytovacích zařízení (s výjimkou větších hotelů) je šíře nabídky a kvalita služeb.

Vzhledem k rozvojovému potenciálu je velká pozornost věnována cykloturistice. V Krkonoších lze využít dálkové cyklistické trasy mezinárodního významu (č. 22 „Jizersko-krkonošská magistrála“, č. 24 „Labská trasa“). Je zde poměrně hustá síť cykloturistických tras (cca 400 km), které umožňují poznávání přírody, zároveň minimalizují škody na životním prostředí. Pěší turisté mohou využít hustou síť turistických tras. Na území KRNAP se nachází kolem 700 km značených cest (např. Cesta česko-polského přátelství, Cesta Jana Buchara) a množství naučných stezek (např. Naučná stezka Černohorské rašeliniště). I přesto, že nejatraktivnější trasy vedou vrcholovými partiemi Krkonoš a jsou tedy součástí nejpřísněji chráněných míst KRNAP, většina přírodně zajímavých lokalit je zpřístupněna.

Vzhledem k příznivým klimatickým podmínkám má region velmi dobré podmínky pro lyžování. Zázemí srovnatelné se středoevropskými středisky lze nalézt v řadě lyžařských středisek. K nejlépe vybaveným patří lyžařské areály ve Špindlerově Mlýně (viz obrázek 13), v Janských Lázních, v Peci pod Sněžkou, v Harrachově, Žacléři, Mladých Bukách, ve Svobodě nad Úpou atd. Běžkaři mohou využít více než 600 km pravidelně upravovaných lyžařských běžeckých tras. Úprava běžeckých stop probíhá ve většině středisek Krkonoš v rámci realizace projektu „Krkonoše – lyžařský běžecký ráj“. Region má i pestrou nabídku další sportovní infrastruktury např. bazény, sportovní haly, fitness centra, golfová hřiště, bobové dráhy a mnoho dalších zařízení pro volnočasové aktivity využívané i při nepříznivém počasí.

Obrázek 13: Skiareál ve Špindlerově Mlýně – nejznámější horské středisko v ČR

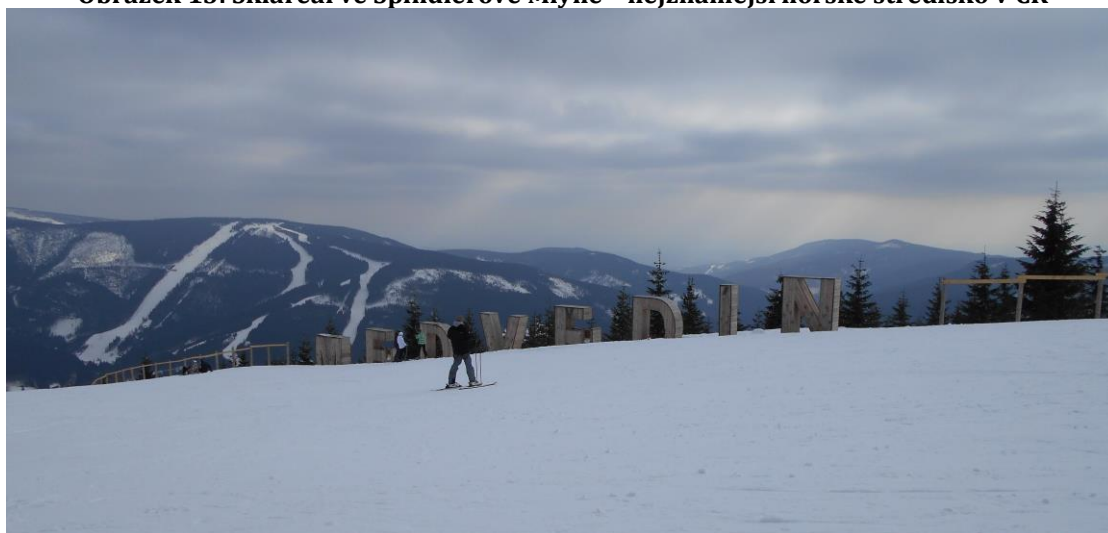

Foto: P. Šimková

5.2 Dopady rozvoje cestovního ruchu v KRNAP

Jak uvádí SPF Group (2012), cestovní ruch má v Krkonoších dlouholetou tradici. Se vznikem turistických spolků na konci 19. století, využíváním horských bud pro turistiku, vydáváním map a turistických průvodců patřily Krkonoše k prvním regionům Česka, kde se začal rozvíjet cestovní ruch. Intenzivní rozvoj CR nastal v první polovině 20. století především díky rozvoji zimních sportů. Rozvoj turistické infrastruktury nastal po 2. světové válce, kdy došlo k výstavbě lanovek, vleků, sjezdových drah a velkokapacitních ubytovacích zařízení. K dalšímu rozvoji CR v Krkonoších zejména po kvantitativní stránce došlo po roce 1989 v souvislosti s transformačními změnami ve společnosti, se vznikem soukromého podnikání a s přílivem zahraničních návštěvníků. V tomto období se vybuďovala další turistická infrastruktura, kromě nových lanovek také apartmánové domy.

Podle Flouska a kol. (2007, s. 773) se Krkonoše postupně staly celoročně turisticky využívanou destinací. Rozvoj CR však s sebou přinesl také záporné důsledky pro místní obyvatele, promítl se i do vzhledu krajiny a stavu přírody. I když byly v letech 1959 a 1963 zřízeny na obou stranách Krkonoš národní parky, *„jejich správy byly bez dostatečných pravomocí a prostředků, jak regulovat chaotický a bezkonceptní rozvoj území“*. Masivní rozvoj CR tak měl velmi nežádoucí dopad na krajinu Krkonoš se všemi negativními důsledky na stav přírody. To bylo důvodem, proč byl KRNAP v roce 1984 zařazen mezi dvanáct nejohroženějších NP světa.

Jak uvádí Zelenka a kol. (2013), základní vizí CR v chráněném území je rozvoj ekonomicky a sociálně přínosného cestovního ruchu s minimálními environmentálními dopady jako součást udržitelného rozvoje celého regionu. Dopady CR a jeho přínosy významným způsobem ovlivňuje management chráněného území – ve vztahu k zájmovému území je to Správa KRNAP.

S vizí obecně platnou pro chráněná území koresponduje poslání Správy KRNAP, kterým je podle portálu Správy, nejen péče o životní prostředí, ale také využití území k ekologicky únosnému cestovnímu ruchu. V zájmu naplnění tohoto poslání Správa KRNAP dbá na to, aby se návštěvníci parku chovali v souladu se zákonnými

nařízenými a vyhláškami (viz zejm. zákon č. 114/1992 Sb., návštěvní řád atd.). Monitoring dopadů cestovního ruchu je v této lokalitě obzvláště důležitý vzhledem k velké návštěvnosti Krkonoš¹⁰. S ohledem na vysoký rekreační potenciál, který region nabízí, lze v oblasti realizovat množství sportovních i společenských aktivit. Tyto aktivity však mohou mít nežádoucí dopady na přírodu a krajinu, a proto vhodnými regulačními opatřeními ze strany Správy KRNAP je nutné je usměrňovat (Správa KRNAP, 2010).

Na území KRNAP jsou realizovány především následující aktivity:

- pěší turistika, cykloturistika, horolezectví, lezení po ledopádech, sjezdové a běžecké lyžování, skialpinismus, snowkiting, paragliding, vodní sporty atd. (charakteristika nejvýznamnějších turistických aktivit v KRNAP je uvedena v příloze č. 8).

V kapitole č. 4.2.3 bylo uvedeno, že dopady cestovního ruchu mohou být charakteru environmentálního, socio-kulturního a ekonomického. Podle GaREP (2003, s. 11) se návštěvnost v regionu soustřeďuje především do nejvyšších partií Krkonoš, které jsou nejcennější a zároveň nejvíce chráněné. K negativním dopadům cestovního ruchu patří zejména *„sešlap turistických stezek a následná zrychlená eroze, narušování vegetačního krytu, introdukce nepůvodních rostlinných druhů, zvýšená hlučnost, problém nakládání s odpady, dopravní problémy, problémy s nedostatkem místa v rekreačních centrech atd.“*. Podle autorů je tak v lokalitě obrovský *„antropický tlak na krajinu Krkonoš“*, který na některých místech již přesahuje únosné meze.

Analýza dopadů aktivit cestovního ruchu v Krkonošském národním parku je předmětem mnoha výzkumných studií. S využitím dostupných zdrojů je v rámci sekundárního výzkumu vytvořen přehled typických aktivit v KRNAP, jejich dopady a regulační opatření ze strany kompetentních orgánů (viz kapitola č. 5.4.1).

¹⁰ Roční návštěvnost české strany Krkonoš dosahuje v současné době přibližně 5,4-6 milionů, polské strany 3 miliony. Jde tak o jedno z nejvíce navštěvovaných míst v ČR (Šťastná, 2010).

5.3 Management cestovního ruchu v KRNAP

5.3.1 Management území KRNAP

Management cestovního ruchu v Krkonošském národním parku vykonává Správa KRNAP. Správa KRNAP jako zákonný správce tohoto území, má sídlo ve Vrchlabí a je příspěvkovou organizací zřízenou Ministerstvem životního prostředí ČR. Podle internetových stránek je Správa KRNAP „*odbornou organizací pro ochranu přírody, zabezpečení strážní, kontrolní a informační služby, provádění sanačních a údržbářských prací a kulturně-výchovnou činnost pro území národního parku a jeho ochranného pásma. Současně provádí hospodářskou činnost v lesích*“. Správa KRNAP zajišťuje veškeré aktivity týkající se ochrany přírody a krajiny Krkonoš, realizuje výzkum a monitoruje složky přírodního prostředí, pořádá konference a odborné semináře vč. publikační činnosti, významně se podílí na environmentální výchově a vzdělávání. Portál Správy KRNAP je uveden v příloze č. 9. Zřizovací listina Správy KRNAP¹¹ obsahuje následující údaje (Správa KRNAP, 2010):

„1. Název: Správa Krkonošského národního parku

2. Sídlo: Vrchlabí

3. Identifikační číslo: 00088455

4. Typ organizace: příspěvková

5. Základní účel: *ochrana přírody na území Krkonošského národního parku (dále jen "KRNAP") a jeho ochranného pásma (dále jen "OP") tvořícího stejnojmennou biosférickou rezervaci*“.

Posláním Správy KRNAP je udržení a zlepšení přírodního prostředí a zajištění samořídící funkce přírodních ekosystémů v KRNAP, zachování typického vzhledu krajiny a využití území k vědeckým a výchovným účelům vč. zajištění ekologicky únosných aktivit cestovního ruchu. Co se týká hlavního cíle, tím je podle internetového zdroje snaha „*udržet nebo zlepšit současný stav přírodního prostředí Krkonoš*“. V rámci ochrannářského managementu území proto pracovníci Správy KRNAP využívají nejen odborné znalosti, ale i praktické zkušenosti

¹¹ Správa KRNAP byla zřízena v květnu 1963 Východočeským krajským národním výborem. Dne 1. 1. 1991 byla Správa KRNAP převedena do působnosti Ministerstva životního prostředí ČR (Správa KRNAP, 2010).

zainteresovaných subjektů. Management ochrany území zahrnuje péči o lesní ekosystémy, péči o nelesní ekosystémy, péči o reliéf a krajinný ráz a péči o vodní toky (Správa KRNAP, 2010).

Z hlediska organizační struktury se Správa KRNAP člení na čtyři samostatné odbory: Odbor péče o národní park, Odbor státní správy, Odbor vnějších vztahů a Odbor vnitřních věcí (Správa KRNAP, 2014).

5.3.2 Koncepční a rozvojové dokumenty, vyhlášky

Vzhledem k tomu, že ke kritickým faktorům úspěchu managementu cestovního ruchu v chráněných územích patří mimo jiné i „*kvalitní plánovitost managementu CHÚ založená na znalostech*“ (Zelenka a kol., 2013, s. 275), existence strategických dokumentů je pro správu národních parků nezbytností.

Podle zákona č. 114/1992 Sb. základním koncepčním dokumentem pro činnost zvláště chráněného území v ČR je *Plán péče*. Jeho posláním je usměrňovat aktivity za účelem ochrany přírodního prostředí a zachování funkce krajiny. Plán je podkladem pro jiné plánovací dokumenty a pro rozhodování subjektů ochrany přírody. Aktuální plán péče pod názvem „Plán péče o Krkonošský národní park a jeho ochranné pásmo“ je zpracován na desetiletí 2010-2020. Plán obsahuje popis dlouhodobých a krátkodobých cílů a opatření k zajištění udržitelného využití Krkonoš s respektem na jeho přírodní a kulturně historické hodnoty. Podrobně charakterizuje péči o lesní a nelesní ekosystémy, péči o krajinný ráz území. Součástí plánu jsou také informace o zonaci území, cílech monitoringu a výzkumu včetně plánování aktivit z hlediska kulturního a turistického využití území KRNAP (podrobněji viz Správa KRNAP, 2010).

Dalším zásadním dokumentem, kde jsou uvedeny základní podmínky ochrany národního parku, je *návštěvní řád*. Podle Flouska a kol. (2007) první návštěvní řád KRNAP z roku 1964 obsahoval základní informace týkající se ochrany flóry a fauny, pohybu po značených cestách, pořádání sportovních akcí vč. bezpečnosti návštěvníků na horách. Od roku 1993 byla v návštěvním řádu navíc uvedena místa pro provozování sportovních aktivit jako např. paragliding, horolezectví, vodní

sporty, cykloturistika. 1. 1. 2016 v souvislosti se změnou zonace území KRNAP vstoupil v účinnost změněný a doplněný Návštěvní řád Krkonošského národního parku. Pravidla chování na území KRNAP ve zjednodušené podobě lze nalézt na stránkách Správy KRNAP (Správa KRNAP, 2010).

Významným strategickým dokumentem souvisejícím s činností Správy KRNAP je *Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše* (ISSR Krkonoše) (SPF Group, 2012). ISSR Krkonoše je zpracovaná v souladu se zásadními strategickými dokumenty (viz zejm. MMR, 2013a; MMR, 2013b), kde společným principem je zajištění udržitelnosti rozvoje. Strategie zařazuje odvětví CR mezi klíčové oblasti rozvoje regionu, jasně stanoví vizi regionu do roku 2030 („Krkonoše – jedinečné navenek, přátelské uvnitř“), jež vychází z reálného posouzení zdrojů destinace, z jejích konkurenčních výhod a historických souvislostí. S ohledem na principy udržitelnosti je kladen důraz na vyváženost ekonomického rozvoje, sociální soudržnost a ochranu ŽP. Strategie apeluje na posilování spolupráce mezi jednotlivými aktéry ze sektorů veřejného, podnikatelského i neziskového vč. přeshraniční spolupráce (networking a partnerství). V souladu s trendy a ve snaze posílit letní turistickou sezónu je iniciováno vytvoření Geoparku Krkonoše, dále je prosazována strategie značky (branding), zlepšení image Krkonoš na domácím i zahraničním trhu. Podrobnější charakteristika ISSR je uvedena v příloze č. 10.

Strategické směřování Krkonoš je také obsahem projektu s názvem *Vize Krkonoše 2050*. Dokument má tři části: 1. úvodní motto („Přátelství lidí a hor“) vyjadřuje partnerský vztah mezi lidmi a přírodou; 2. tzv. krkonošská ústava s názvem „Prohlášení ke krkonošské budoucnosti“ charakterizuje základní způsob naplnění vize; 3. příloha, popisuje jednotlivé etapy k reálnému splnění vize (*Vize Krkonoše 2050*, 2010).

Významným dokumentem určeným pro využití území ve prospěch rozvoje každé obce je *územní plán*. Podle Šťastné (2010) je územní plánování důležitým nástrojem pro Správu KRNAP, pomocí něhož lze regulovat rozvojové aktivity cestovního ruchu v daném regionu.

5.3.3 Spolupráce a ochrana přírody v KRNAP

Jak uvádějí Flousek a kol. (2007), ochrana přírody a krajiny v moderním pojetí vyžaduje mezinárodní spolupráci a vzájemnou výměnu znalostí, zkušeností a příkladů dobré praxe. V případě KRNAP jako příhraničního území je spolupráce zejména s polskou stranou Krkonoš nezbytnou podmínkou pro efektivní zajištění ochrany přírody i rozvoje cestovního ruchu. Začátek spolupráce s *Karkonoskim Parkem Narodowym* (v r. 1964) byl zaměřen na zajištění bezpečnosti návštěvníků v oblasti Sněžky, na rozšiřování lyžařských areálů, budování stezky na Cestě československo-polského přátelství atd. Intenzivnější spolupráce s KPN začala po zařazení Krkonoš do sítě biosférických rezervací UNESCO. Správy obou národních parků v roce 2001 uzavřely v rámci programu Federace EUROPARC projekt mezinárodní spolupráce se Snowdonia National Park ve Walesu (viz dále v textu).

Kromě spolupráce s polskou stranou NP je partnerem Správy KRNAP řada mezinárodních institucí, se kterými jsou uzavírány vědecké či vzdělávací projekty a dohody. Jednou z nejvýznamnějších mezinárodních dohod zaměřených na ochranu biologické rozmanitosti je *Ramsarská konvence*¹² – úmluva o mokřadech, která má význam pro zachování druhově pestré fauny a flóry. Na Seznam mokřadů mezinárodního významu patří Krkonošská rašeliniště s celkovou rozlohou 210 ha.

Správa KRNAP je od roku 1980 členem *Mezinárodní unie na ochranu přírody* (IUCN, 2016). KRNAP byl v roce 1984 zařazen na seznam IUCN – do dvanáctky nejohroženějších chráněných území světa a to v důsledku rozpadu lesních porostů v Krkonoších vlivem průmyslových emisí.

Od roku 1990 je Správa KRNAP členem *Federace EUROPARC*¹³ (EF). Od té doby se v Krkonoších konají odborné semináře a zasedání pracovní skupiny EF. V rámci projektu Partnerství iniciovala EF v roce 2000 vznik spolupráce mezi oběma krkonošskými NP se Snowdonia National Park ve Walesu. Kromě toho Federace

¹² *Ramsarská konvence byla pojmenovaná podle íránského města Ramsar, kde byla v roce 1971 přijatá (Flousek a kol., 2007).*

¹³ *Federace EUROPARC, která vznikla v roce 1973 jako nezávislá nevládní organizace, sdružuje cca 400 představitelů chráněných území a dalších ochrannářských institucí z 38 evropských zemí (Flousek a kol., 2007).*

intenzivně propaguje přeshraniční spolupráci chráněných území. Český i polský NP byly v roce 2003 Federací vybrány pro testování pravidel, která hodnotí úroveň přeshraniční spolupráce. Oba parky na konferenci EUROPARC 2004 ve Španělsku obdržely certifikát vzorové přeshraniční spolupráce.

V letech 1992-2000 byl KRNAP zapojen do projektu *Nadace FACE* (angl. Forest Absorbing Carbon dioxide Emission – Les pohlcující emise CO₂). S finanční pomocí Nadace ve výši 350 milionů Kč bylo v Krkonoších obnoveno více než 5 200 ha lesa. Dlouhodobé výzkumné aktivity vyplývají také ze začlenění Krkonoš do *Mezinárodního dlouhodobého ekologického výzkumu* (angl. International Long-Term Ecological Research, ILTER) jako součásti programu Člověk a biosféra (MAB). Výzkumné aktivity v Krkonoších jsou zaměřeny na monitoring vlivu imisí na lesní půdy, mykologický monitoring, sledování lavin atd. Od roku 2000 v rámci projektu *ITEX* (angl. International Tundra Experiment) Správa KRNAP participuje na sledování vybraných druhů rostlin. Cílem projektu je podle Flouska a kol. (2007) zjistit vliv globálního oteplování na tundrové ekosystémy.

Podle portálu Správy KRNAP významnou součástí ochranné práce Správy je *environmentální výchova*, která je spojena s pořádáním táborů, organizováním kroužků mladých ochránců přírody, provozováním Krkonošského střediska ekologické výchovy na Rýchorské boudě atd. Environmentální výchova je zaměřena na širokou veřejnost, zejména na mladou generaci a jejím cílem je motivovat k ochraně ŽP. V současné době Správa KRNAP zajišťuje environmentální výchovu prostřednictvím nejrůznějších vzdělávacích programů, které uskutečňuje v terénu, ve školách a od roku 2014 v Krkonošském centru environmentálního vzdělávání ve Vrchlabí s názvem Krtek. Kromě toho realizuje exkurze (cyklus *Nás učí příroda*), teoretické semináře a praktické workshopy (Správa KRNAP, 2010).

Kromě zahraničních partnerů Správa KRNAP spolupracuje s českými organizacemi a institucemi. Jedná se např. o spolupráci s firmou Škoda Auto, s městy Jilemnice,

Svoboda nad Úpou, Špindlerův Mlýn, obcí Malá Úpa, s Asociací strážců přírody¹⁴ atd. Důležitým partnerem z hlediska ochrany přírody a managementu cestovního ruchu v regionu je Svazek měst a obcí Krkonoše.

Krkonoše – svazek měst a obcí (SMO) je destinační společností pro Turistický region Krkonoše a Podkrkonoší (logo Svazku je uvedeno na obrázku 14). Svazek, který od roku 2000 sdružuje 40 členů v turistickém regionu, se zaměřuje na řešení problémů s celokrkonoským dosahem. Jeho cílem je všestranně podporovat kvalitní podmínky pro život obyvatel v Krkonoších. Velkou pozornost věnuje rozvoji cestovního ruchu jako důležitému ekonomickému odvětví v regionu. Významná je spolupráce Svazku se Správou KRNAP a s Horskou službou v rámci propagace regionu, společně také realizují projekty podporující rozvoj cestovního ruchu v Krkonoších (např. projekty „Krkonoše ze sedla kola“, „Krkonoše – lyžařský běžecký ráj“). Důležitým partnerem Svazku je rovněž polský Swiazek Gmin Karkoniskich (SMO Krkonoše, 2009).

Obrázek 14: Logo Svazku měst a obcí Krkonoše

Zdroj: SMO Krkonoše (2009)

¹⁴ Asociace strážců přírody vznikla v roce 1998 jako profesní organizace sdružující lidi s profesí strážců přírody. Jejími členy jsou i dobrovolní strážci z NP, CHKO a další zájemci o ochranu přírody (Asociace strážců přírody, 2010).

5.4 Primární a sekundární výzkum

5.4.1 Sekundární výzkum

Při zpracování praktické části bakalářské práce byl realizován primární a sekundární výzkum. V průběhu ledna – února 2016 byl proveden sekundární výzkum, v rámci kterého byla použita metoda analýzy dostupných zdrojů. Zdrojem podkladů byly tištěné publikace, publikované studie, odborné články a internetové zdroje. Důležitým zdrojem informací byly webové stránky Správy KRNAP a informace na webovém portálu www.krkonose.eu. Cílem sekundárního výzkumu bylo zmapovat dopady cestovního ruchu na území KRNAP. Nejprve byly analyzovány doposud realizované výzkumy a s využitím dalších dostupných informačních zdrojů byl sestaven přehled typických aktivit návštěvníků v KRNAP, jejich dopady a regulace ze strany kompetentních orgánů.

Podle Flouska a kol. (2007) Krkonoše díky svému významu a množství přírodních a krajinných hodnot patří k přírodovědně nejlépe prozkoumaným chráněným územím v Evropě. Na rozdíl od století realizovaného přírodovědného výzkumu¹⁵ se výzkum zaměřený na dopady aktivit CR na přírodní prostředí KRNAP prováděl o něco později. Jde především o následující typy výzkumu (Flousek a kol., 2007):

- výzkum socioekonomický (Frieb, 1997; DHV, 2004-2005),
- výzkum vlivu intenzivní turistiky a rekreace na přírodní prostředí celého KRNAP (např. Čihař a kol., 1999, 2002-2004; Čihař a Novák, 2000a, 2001, 2003; Štursa, 2002; Houdek, 2004; Hošek, 2004),
- výzkum vlivu intenzivní turistiky a rekreace na přírodní prostředí nejvíce zatížených partií KRNAP (např. Štursa a kol., 1997; Čihař a Novák, 2000b; Novák, 2004),
- výzkum udržitelného rozvoje a únosnosti území Krkonoš (např. Třebický, 1997; Nováková a kol., 1998; Kolpron, 2000-2004; Klapka, 2001; Salvetová, 2004),

¹⁵ Počátky výzkumu přírodního bohatství Krkonoš se datují na období před více než 400 lety, první vědecké expedice se v Krkonoších uskutečnily před více než 200 lety. Výsledky studií a výzkumu jsou uvedeny v téměř 6 tisících vědeckých člancích a knihách (Flousek a kol., 2007).

- výzkum analyzující krajinný ráz (např. Vítek a Vítková, 2000; Brychtová, 2004).

Podle Zelenky a kol. (2013) je monitoring návštěvnosti v Krkonoších prováděn dlouhodobě a systematicky. Jako příklad uvádějí výzkum Štursy z roku 1995, kde monitoroval primární dopady CR v Krkonoších, tj. dopady návštěvnosti a dále sekundární dopady, tj. dopady infrastruktury CR. Podle Štursy sekundární dopady CR v podobě přestavby původních malých chat, změny charakteru krajiny, ztráty identity atd. mají podobné negativní dopady jako dopady návštěvnosti. Ve své další publikaci Štursa (2002) na základě podrobné charakteristiky primárních a sekundárních dopadů CR v KRNAP uvádí návrhy, jak řídit rozvoj CR v udržitelných mezích v zájmu zajištění ekologicky i psychologicky únosné kapacity.

Pravidelný monitoring dopadů cestovního ruchu v Krkonoších provádí od roku 1997 Čihař ve spolupráci s dalšími odborníky. V roce 2000 autoři Čihař, Štursa a Třebický (2002) realizovali devíti-denní monitoring v národních parcích ČR (Krkonoše, Šumava, České Švýcarsko a Podyjí). Na základě kvalitativního a kvantitativního šetření získali množství údajů o návštěvnících, zejm. o počtu návštěvníků, důvodech a délce návštěvy území, jejich spokojenosti, o vztahu mezi socio-demografickou strukturou návštěvníků a jejich chováním.

Monitoring návštěvnosti Biosférické rezervace Krkonoše realizuje od počátku tohoto tisíciletí Suchý s kolektivem autorů (Suchý a kol., 2002). Studie provedená v letech 2000-2002 se zabývala počtem, složením a chováním návštěvníků. Sledován byl také počet dní pobytu návštěvníků, způsob dopravy, vztah mezi vývojem počasí a návštěvností. Cílem další studie realizované v letech 2003-2005 bylo analyzovat vztahy mezi intenzitou návštěvnosti a jejími dopady na kvalitu ŽP (Suchý a kol., 2006). Autoři shromáždili kvalitativní a kvantitativní data o návštěvnosti a turistickém zatížení v jádrové zóně BR Krkonoše a jeho působení na okolí. Monitoring turistických zátěží byl doplněn o monitoring botanický, hydrologický, hydrogeologický a pedologický. Na základě výstupů byla doporučena konkrétní opatření pro management území vč. dalších monitorovacích aktivit.

Návrh managementu ekologicky šetrného rozvoje cestovního ruchu v Biosférické rezervaci Krkonoše byl podán v rámci studie zaměřené na monitoring provozu aut, hlukové zátěže silnic a dopadů CR na území BR Krkonoše (Houdek a kol., 2006). Kadlecová (2010) se ve své studii zabývá dopady výstavby apartmánových rekreačních domů v KRNAP. Šťastná (2010) charakterizuje nástroje regulace CR, pomocí kterých může Správa KRNAP podporovat měkké formy CR a omezovat aktivity tvrdého turismu. Monitoringem udržitelného CR v národních parcích ČR a tvorbou indikátorového systému použitelného pro hodnocení managementu NP se zabývají Čihař a Görner (2010).

Na základě analýzy dostupných informací byl proveden přehled typických aktivit návštěvníků, jejich dopady a regulační opatření, která jsou v zájmovém území realizována ze strany kompetentních orgánů (viz tabulka 2).

Poznámka: Umístování návštěvního řádu na viditelných místech je nezbytným regulačním opatřením, které se týká všech aktivit realizovaných aktéry na území KRNAP. Z tohoto důvodu není tento nástroj v tabulce u jednotlivých aktivit uváděn.

Tabulka 2: Typické aktivity návštěvníků v KRNAP, dopady a regulační opatření

Aktivity	Dopady	Regulační opatření
Pěší turistika	kongesce na cestách a ve střediscích, rušení živočichů, eroze a ztráta vegetace na turistických stezkách, sběr přírodnin, pohyb mimo vyznačené stezky, odhazování odpadků	demarketingové aktivity, protierozní opatření na stezkách, odvodňování stezek s využitím dřeva, zpevňování povrchu stezek, bariéry vstupu mimo cesty, umístování nádob na odpadky, zákazové piktogramy
Cykloturistika	rozměňování půdy, narušování vegetace, eroze půdy, kolize s pěšími turisty	značení cyklotras dřevěnými směrovkami, vydávání seznamu cyklotras v KRNAP, vybudování první krkonošské cyklistické naučné stezky, zákazové piktogramy, vymezení pojmu „jízdni kolo“
Vodácká turistika	dušání pobřežních porostů, znečišťování vodního prostředí, ničení života ve vodě	informování o aktuálním stavu a průtoku vody v řekách, vyhrazení míst pro provoz vodních sportů, vyhrazené kempy, značení nástupních a výstupních míst tabulky s piktogramem, zákazové piktogramy

Aktivity	Dopady	Regulační opatření
Horolezectví	poškození skal a vegetace na skalách, eroze na přístupových cestách, rušení ptáků v hnízdech	vymezení čtyř horolezeckých lokalit, stanovení pravidel lezení, zákazové piktogramy
Ledolezectví	poškození skal, ničení porostů	vymezení jediné lokality pro ledolezectví, omezení počtu uživatelů, rezervace míst přes rezervační systém, namátkové kontroly, zákazové piktogramy
Lyžařský CR	pohyb mimo lyžařské stezky, při umělém zasněžování vysoká spotřeba vody a energie (narušení vodního režimu), znečištění ŽP, zkrácení vegetačního období, ničení porostů, eroze svahů (vykácení porostu na sjezdovkách, prodloužení období bez vegetace zasněžováním), hluk, světelné znečištění (při nočním lyžování a zasněžování)	údržba lyžařských a běžeckých tras, zveřejňování přehledu a aktuálního stavu běžeckých tras, zákazové piktogramy
Skialpinismus	pohyb mimo vyznačené trasy, ničení porostů, rušení tetřívka obecného	informace pro skialpinisty, vyhrazení osmi skialpinistických tras, zákazové piktogramy
Snowkiting	pohyb mimo vyznačené trasy a v 1. zóně KRNAP, ničení porostů, rušení tetřívka obecného	informace pro kitory, vyhrazení terénu pro snowkiting, zákazové piktogramy
Paragliding	ničení porostů	vyhrazení lokalit se startovacími a přistávacími plochami, vyhrazení letových koridorů, stanovení letových řádů, zákazové piktogramy
Kempování	poškození vegetace, rušení zvěře, znečištění okolí odpadky a výkaly, sběr a pálení dřeva	zajištění dřeva provozovateli kempů, kvalita sociálního zařízení, zákazové piktogramy
Závody a soutěže	kongesce na cestách a prostranstvích, odhazování odpadků, rušení živočichů, sešlap vegetace	vystavování povolenek, kontrola tras, sčítání osob, zákazové piktogramy, vyhrazení míst pro pořádání akcí
Jízda na koni	dusání a poškození vegetace, podpora eroze, kolize s dalšími návštěvníky	stanovení vyjížďkových tras, zákazové piktogramy
Snowtubing	kolize s dalšími návštěvníky	vytváření snowtubingových parků se sněhovými koryty, zákazové piktogramy

Zdroj: upraveno podle Správy KRNAP (2010) a Zelenky a kol. (2013)

5.4.2 Primární výzkum

Popis použitých metod

Primární výzkum byl uskutečněn technikou řízeného rozhovoru a dotazníkovým šetřením. *Řízený rozhovor* byl realizován v březnu 2016 se zástupcem Správy KRNAP. Rozhovor byl založen na předem připravených podkladech, které byly v průběhu upraveny a doplněny o další otázky, jež vyplynuly z kontextu vlastního rozhovoru. Úvodní otázky rozhovoru mapují souvislosti týkající se strategického plánování (problematika vize, strategie, koncepčních dokumentů). Dále byly zjišťovány dopady aktivit CR v KRNAP, úloha a nástroje Správy KRNAP využitelné k optimalizaci CR v Krkonošském národním parku. V závěru rozhovoru byly zjišťovány další možnosti k zefektivnění činnosti Správy KRNAP v zájmu zajištění udržitelnosti CR, rozvoje národního parku i celého regionu (seznam otázek použitých při rozhovoru je uveden v příloze č. 11).

Dále byl realizován pilotní výzkum formou *dotazníkového šetření*, které probíhalo v únoru – březnu 2016. Dotazníkové šetření zjišťuje názory podnikatelů na úroveň spolupráce mezi aktéry v Krkonoších a úlohu Správy KRNAP. Byl vytvořen dotazník, který obsahoval celkem 14 položek. Z toho 5 položek bylo uzavřených s nabízenou volbou odpovědi, 9 položek bylo otevřených s možností vyjádření vlastního názoru (znění dotazníku je uvedeno v příloze č. 12). Některé položky dotazníku korespondovaly s řízeným rozhovorem. Úvodní položky dotazníku zkoumaly znalosti vize Krkonoš a existenci strategického plánu své podnikatelské činnosti, přínosy a negativní dopady CR pro Krkonoše. Podnikatelé byli dále dotazováni na úroveň spolupráce s ostatními podnikatelskými subjekty, se Správou KRNAP a Svazkem měst a obcí Krkonoše. Součástí těchto otázek bylo zjištění pozitiv, které plynou ze vzájemné spolupráce, příp. důvodů nedostatečné spolupráce s těmito subjekty. Závěrečné otázky zjišťovaly úlohu Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci dopadů aktivit cestovního ruchu v Krkonoších. Z důvodu větší srozumitelnosti a lepší interpretace informací ze strany podnikatelů byl v dotazníku záměrně použit termín Krkonoše místo KRNAP.

Dříve než byl dotazník rozeslán na adresy vybraných subjektů podnikajících v cestovním ruchu, byl proveden předvýzkum. Navržený dotazník byl zkontrolován se dvěma nezávislými respondenty, kteří poté do vlastního průzkumu nebyli zahrnuti. Na základě předvýzkumné sondy byl dotazník zkrácen o tři položky a dvě položky byly přeformulovány (z uzavřených na otevřené) za účelem výstižnější interpretace informací. Konečná verze dotazníku byla poté rozeslána prostřednictvím e-mailové pošty na adresy podnikatelů na území Krkonoš.

Výzkumný soubor

Vlastní průzkum zahrnoval dvě skupiny respondentů. Šetření formou řízeného rozhovoru bylo realizováno se zástupcem Správy KRNAP (Mgr. Radkem Drahným, MBA - tiskovým mluvčím a vedoucím oddělení styku s veřejností Správy KRNAP). Zástupce Správy byl nejprve zkontaktován prostřednictvím e-mailu, byl domluven termín rozhovoru, který se následně uskutečnil v sídle organizace.

Cílovou skupinou respondentů dotazníkového šetření byli podnikatelé na území Krkonoš, kteří byli náhodně vybráni a osloveni prostřednictvím e-mailu s žádostí o vyplnění dotazníku. Mezi oslovenými podnikateli byli provozovatelé ubytovacích zařízení, stravovacích zařízení, skiareálů, zábavných parků atd. Text průvodního dopisu, kterým byli osloveni vybraní podnikatelé, je uveden v příloze č. 13. Čas potřebný k vyplnění dotazníku činil zhruba 20 minut. Na webové adresy vybraných podnikatelů v Krkonoších bylo rozesláno celkem 147 dotazníků. Z důvodu malé návratnosti a vyhodnotitelnosti dotazníků (činila pouze 13 %, tj. 19 dotazníků) bylo dodatečně provedeno osobní dotazování se 13 podnikateli. I při osobním dotazování se však ukázal minimální zájem a ochota ze strany podnikatelských subjektů účastnit se šetření. Z celkového počtu 160 distribuovaných dotazníků bylo využito 32 dotazníků (tj. 20 %). Výstupy z provedených výzkumných šetření jsou uvedeny v kapitole č. 5.5.

5.5 Vyhodnocení výzkumu

5.5.1 Vyhodnocení sekundárního výzkumu

V předchozí kapitole č. 5.4 je prezentován postup a způsob realizace primárního a sekundárního výzkumu. V rámci sekundárního výzkumu byl prostřednictvím analýzy dostupných zdrojů sestaven přehled typických aktivit návštěvníků v KRNAP, jejich dopady a regulační opatření ze strany kompetentních orgánů (viz tabulka č. 2 uvedená v kapitole č. 5.4.1). Při rozdělení dopadů cestovního ruchu podle přístupu Štursy (1995, 2002), tj. na primární dopady (dopady návštěvnosti) a sekundární dopady (dopady infrastruktury CR), lze učinit následující závěry:

- primární dopady CR v KRNAP souvisí zejm. s pěší turistikou a cykloturistikou,
- sekundární dopady CR přináší zejm. lyžování.

V případě *pěší turistiky* je pro KRNAP největším problémem kongesce, a to nejen ve střediscích cestovního ruchu (zejm. Špindlerův Mlýn, Pec p. Sněžkou, Harrachov), ale i na turistických cestách (zejm. na hřebenové červeně značené turistické magistrále propojující východní a západní Krkonoše označované jako Cesta česko-polského přátelství). Autorka se domnívá, že zvýšená návštěvnost vrcholových partií Krkonoš souvisí zejména s obnovením provozu dvou významných bud na hřebenech hor (Luční boudy a Labské boudy). Dalším důvodem je nová kabinová lanovka na Sněžku, která po 2-leté rekonstrukci je od 21. 12. 2013 opět v provozu. I když její přepravní kapacita (250 osob/hod.) zůstala stejná, rekonstrukce klasické sedačkové lanovky za prosklenou čtyřmístnou kabinku je pro návštěvníky Krkonoš velkým lákadlem. Navíc návštěvníci Krkonoš jsou motivováni celou řadou zajímavých akcí, např. každý den prvních 100 cestujících lanovkou na Sněžku má pivo k hlavnímu jídlu na Luční boudě zdarma, při ubytování na 2 a více nocí na Labské boudě má klient 1 noc na Luční boudě zdarma atd. (podrobněji viz Luční bouda, 2012; Labská bouda, 2012).

Cykloturistika, která sice patří mezi formy cestovního ruchu šetrné k ŽP, svým erozním působením (rozměňování půdy, narušování vegetace) není příliš vhodná do národního parku. Dalším problémem cykloturistiky jsou možné kolize

s ostatními návštěvníky, zejm. v případě, kdy je stezka společná pro cyklisty, pěší turisty či lyžaře. Příkladem jsou cyklotrasy ve směru Horní Mísečky – Vrbatova bouda, nebo Vrbatova bouda – U čtyř pánů – Labská bouda, nebo Výrovka – Kaplička – Luční bouda, Špindlerův Mlýn – Dívčí Lávky – Bouda u Bílého Labe, Špindlerův Mlýn – Pod Dívčí strání – Labský důl – Pudlava.

V případě *lyžování* jde především o vysokou spotřebu vody a energie při umělém zasněžování lyžařských svahů. Vysoká spotřeba vody může mít v souvislosti s klimatickými změnami negativní dopad na vodní režim v dané oblasti. Problémem je rovněž kácení porostu na sjezdovkách (např. v Horní Malé Úpě) a zábor půdy – v mnohých případech v atraktivních lokalitách (např. Černý Důl). Tím dochází ke změně krajinného rázu (obvykle v negativním směru) a k narušení ekosystémů. Trendem je také budování rozsáhlých sportovních resortů, kde kromě klasické infrastruktury jsou součástí další atraktivity jako např. wellness služby, ubytovací a stravovací zařízení (např. Skiareál Svatý Petr ve Špindlerově Mlýně). Dalším problémem je hlukové a světelné znečištění (zejm. při nočním provozu), stejně tak zkrácení vegetačního období díky delšímu sněhovému pokryvu při umělém zasněžování.

Poznámka: Potenciálním rizikem v Krkonoších může být dnes velmi populární golf, který sice v současné době není na území KRNAP provozován, ale golfové rezorty se nacházejí v jeho nejbližším okolí (např. Golf & Country Club Prosečné, Golf Club Mladé Buky nebo Grund Resort Golf & SKI Mladé Buky). Dopady provozování golfu jsou obdobné jako u lyžování (tj. vysoká spotřeba vody a energie při zavlažování travnatých golfových ploch, zábor půdy, hlukové a světelné znečištění atd.).

Kromě výše uvedených aktivit jsou dalším problémem dopady související s provozováním *skialpinismu* a *snowkitingu*. Rizikem u těchto sportů, které získávají stále větší oblibu, je neukázněnost lyžařů a kiterů (která se odvíjí od jejich způsobu myšlení, kdy si v mnoha případech neuvědomují negativní dopady svého počínání). Při jejich pohybu mimo vyznačené trasy (zejména v 1. zóně KRNAP v okolí Luční boudy a Labské boudy) může dojít k poškozování kleče a jiných dřevin, k rušení tetřívka obecného či dalších zvířat.

Za velký problém, který souvisí s intenzivním rozvojem cestovního ruchu v KRNAP, je považována *výstavba apartmánových rekreačních domů a velkých hotelů* (např. v oblastech Horní Mísečky, Pec p. Sněžkou, Harrachov, Benecko). Podle Páskové (2014, s. 237) „*turistická kolonizace Krkonoš byla zahájena stavbou mnoha chalup a horských bud a pokračovala nedostatečně regulovanou výstavbou penzionů a hotelů*“. Mnohé hotely přestavěné z původních malých chat a chalup, stejně tak výstavba apartmánových domů má za následek ničení krajinného rázu a ztrátu identity Krkonoš. Výzkumem dopadů výstavby apartmánových domů v horských destinacích se zabývá Kadlecová (2010). Podle autorky se negativní dopady výstavby těchto rekreačních objektů projevují výrazněji až po překročení určitého počtu objektů v lokalitě. Problémy s apartmánovými domy jsou spojené se sezónními výkyvy, kdy se na jedné straně obce potýkají s přelidněním v průběhu sezóny, v mimosezónním období tyto domy obvykle „zejí“ prázdnotou. S tím souvisí i sezónní zatížení technické infrastruktury v lokalitě, zvýšené náklady na údržbu komunikací a obecních ploch, náklady spojené s nakládáním s odpady atd. Současně s tím dochází k ničení původní urbanistické koncepce obcí, jejich genia loci a k celkové změně charakteru krajiny. Podle Šťastné (2010) lůžková kapacita v největších turistických střediscích až stonásobně převyšuje kapacitu sjezdových tratí a dalších zařízení cestovního ruchu. Podle Páskové (2014) počet turistů v sezóně v některých obcích Krkonoš mnohonásobně překračuje (cca 10-20x) počet místních obyvatel. V některých oblastech je tak výrazně překračována únosná kapacita. Příkladem jsou zejména turistická centra (Harrachov, Pec p. Sněžkou, Špindlerův Mlýn), vrchol Sněžky, okolí pramene Labe atd.

5.5.2 Vyhodnocení primárního výzkumu

V návaznosti na sekundární výzkum byl realizován primární výzkum, pomocí kterého byly ověřovány následující dvě hypotézy:

- H₁:** *Nejvýznamnějším nástrojem využitelným k optimalizaci dopadů cestovního ruchu pro Správu KRNAP je zonace chráněného území.*
- H₂:** *Více než polovina dotázaných podnikatelů považuje spolupráci mezi aktéry v KRNAP za neuspokojivou.*

Hypotéza H₁ byla ověřována prostřednictvím řízeného rozhovoru se zástupcem Správy KRNAP a na základě analýzy koncepčních dokumentů (zejména Plán péče). Rozhovor, který trval přibližně 60 minut, byl nahrán do mobilu a poté byly hlavní informace přepsány. Odpovědi respondenta jsou uvedeny v příloze č. 14. Na základě rozhovoru byly zjištěny následující skutečnosti:

- vize Krkonoš je naplňována prostřednictvím tvorby a uplatňování strategických dokumentů;
- při naplňování vize je hlavní strategií spolupráce s aktéry v regionu;
- ve vztahu k optimalizaci dopadů CR v KRNAP je nejdůležitějším strategickým dokumentem Plán péče;
- spolupráce s klíčovými aktéry v regionu probíhá na základě pravidelné vzájemné informovanosti;
- komunikace s klíčovými aktéry se uskutečňuje formou osobní i elektronické komunikace, významným komunikačním nástrojem je Facebook;
- pozitivním dopadem CR v KRNAP je zájem o poznávání jedinečnosti a unikátnosti přírody Krkonoš, negativní dopady CR souvisí s vysokou návštěvností projevující se odpadky, sešlapy, chozením do zakázaných lokalit, realizací zakázaných aktivit, tlakem na rozšiřování sjezdovek a sportovních areálů, na budování velkých hotelů, sezónností, růstem komfortu návštěvníků;
- Správa KRNAP využívá k optimalizaci aktivit CR v KRNAP tyto nástroje: zonaci, zákazy, ekologickou výchovu, pozitivní motivaci návštěvníků, monitoring prostředí, propagaci, koordinaci sítě IC a krkonošských muzeí;
- zonace KRNAP ve vztahu k optimalizaci dopadů CR v Krkonoších má zásadní roli, ze které pramení řada omezení, zejména v I. zóně NP;
- monitoring dopadů CR v KRNAP je prováděn každodenním sledováním, např. kontrola stavu turistických cest k usměrnění pohybu návštěvníků, realizace vlastního výzkumu vlivu aktivit CR;
- výsledky monitoringu jsou uplatňovány v praxi okamžitě, často v předstihu;
- financování KRNAP je vícezdrojové a je dostatečné;

- Svazek měst a obcí Krkonoše je pro Správu KRNAP důležitým a cenným partnerem pro práci v regionu;
- k zefektivnění činnosti Správy KRNAP se využívá výměna zkušeností a dobré praxe se zahraničními institucemi.

Vyhodnocení hypotézy H₁: Z odpovědí zástupce Správy KRNAP vyplývá, že k optimalizaci dopadů cestovního ruchu v KRNAP se využívá celá řada nástrojů. Kromě zonace národního parku Správa KRNAP realizuje ekologickou výchovu, propagaci, monitoruje prostředí, uplatňuje zákazy, resp. pozitivní motivaci návštěvníků Krkonoš. Z otázky č. 8 rozhovoru plyne, že zonace NP má zásadní úlohu. Jak zástupce Správy KRNAP uvedl, *„...bez zonace bychom nevěděli, jak a co dělat... Zonace je opřena o zákon, který říká, co v kterých zónách je možné a co už možné není...“*. To se projevilo ve zlepšení stavu přírodního prostředí, zejm. ve vrcholových partiích Krkonoš. Z tohoto důvodu byla k 1. 10. 2015 přijata nová zonace KRNAP, na základě které došlo k rozšíření I. a II. zóny KRNAP. Změna zonace má dopad pouze na návštěvníky v I. zóně, kde je možné se pohybovat pouze po vyznačených cestách (viz Drahný, 2015).

Zonace KRNAP vychází ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a z nařízení vlády č. 165/1991 Sb., kterým se zřizuje KRNAP a stanoví podmínky jeho ochrany. Území KRNAP je na základě těchto zákonných norem členěno do tří zón, kde je podle přírodních hodnot stanoven způsob ochrany území a jeho využití, např. i pro účely cestovního ruchu. Odstupňování způsobu ochrany území KRNAP podle zón je uvedeno i v Plánu péče, kde se zohledňují mnohá kritéria, např. přírodovědná hodnota území, jeho zranitelnost, historické aspekty související mj. i se sportovně rekreačními aktivitami. Podle zástupce Správy KRNAP se v zonaci *„...promítá to, jak cenné území ve skutečnosti v národním parku je“*. Zonace KRNAP, která určuje způsob využití jednotlivých lokalit, prioritně sleduje ochranu přírody a krajiny s ohledem na zájmy místní komunity. Zonace území KRNAP má tedy velký význam pro zachování přírodních hodnot Krkonoš a zároveň určuje možnosti pro provozování různých aktivit CR (*„...Ze zonace pramení řada omezení pro CR...“*). Na základě analýzy dostupných zdrojů a informací získaných v rámci řízeného

rozhovoru se zástupcem Správy KRNAP je možné **potvrdit hypotézu H₁ a přijmout ji jako platnou.**

Hypotéza H₂ se zabývala problematikou spolupráce mezi aktéry v Krkonoších. Prostřednictvím dotazníkového šetření byla zjišťována spolupráce mezi podnikatelskými subjekty, spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše a se Správou KRNAP. Hypotéza byla ověřována položkami č. 7, 10 a 11 v dotazníku.

Za přijetí hypotézy ve znění „*Více než polovina dotázaných podnikatelů považuje spolupráci mezi aktéry v KRNAP za neuspokojivou*“ se považuje situace, kdy nadpoloviční většina (tj. více jak 50 %) dotázaných podnikatelů označí spolupráci mezi subjekty za průměrnou až nedostatečnou. Z vyhodnocení dotazníkového šetření, které je uvedené v příloze č. 15, vyplývají následující skutečnosti:

- Položka č. 7: úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v regionu je pouze 10 respondenty (tj. 31 %) vnímána příznivě (2 respondenti spolupráci považují za výbornou, 8 respondentů za uspokojivou); zbývajících 22 respondenty (tj. 69 %) je hodnocena jako neuspokojivá (16 respondentů hodnotí spolupráci průměrně, 6 respondentů nedostatečně).
- Položka č. 10: úroveň spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše považuje 25 respondentů (tj. 78 %) za průměrnou až nedostatečnou; pouze 7 respondentů (tj. 22 %) spolupráci hodnotí jako výbornou až uspokojivou.
- Položka č. 11: úroveň spolupráce se Správou KRNAP je 27 podnikateli (tj. 84 %) vnímána jako výborná až uspokojivá, pouze 5 respondentů (tj. 16 %) považuje spolupráci se Správou KRNAP za průměrnou až nedostatečnou.

Vyhodnocení hypotézy H₂: Na základě odpovědí z dotazníkového šetření vyplývá, že nadpoloviční většina dotázaných podnikatelů z Krkonoš hodnotí neuspokojivě spolupráci s podnikatelskými subjekty (69 %) a se Svazkem měst a obcí Krkonoše (78 %). Naopak spolupráci se Správou KRNAP vnímá 84 % podnikatelů jako výbornou až uspokojivou.

K důvodům nedostatečné spolupráce mezi podnikateli patří sledování vlastního prospěchu, dále pak neochota zapojovat se do činností v regionu a problémy

v komunikaci. Hlavním důvodem neuspokojivé spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše je upřednostňování zájmů přistěhovalců na úkor místních občanů. Důvodem ke spokojenosti v rámci spolupráce se Správou KRNAP je zejména vstřícnost pracovníků Správy. Z prezentovaných odpovědí plyne, že **nelze potvrdit hypotézu H₂ a nelze ji tedy přijmout jako platnou.**

Z odpovědí dotazovaných podnikatelů vyplývají i dalších skutečnosti:

- neznalost vize Krkonoše (87 % respondentů);
- neexistence strategického plánu podnikatelské činnosti (66 % respondentů);
- vnímání především ekonomických přínosů cestovního ruchu;
- vnímání negativních dopadů CR zejména ve vztahu k ochraně přírody;
- pozitivem vzájemné spolupráce je vyšší kvalita poskytovaných služeb;
- 60 % respondentů hodnotí aktivity Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci dopadů CR výborně až uspokojivě, 40 % respondentů hodnotí aktivity Správy průměrně až nedostatečně;
- ke konkrétním aktivitám Správy KRNAP patří podle dotazovaných podnikatelů ochrana přírody, regulace rozvoje regionu, pořádání množství akcí a podpora cestovního ruchu, který Krkonošům neškodí;
- rezervy v činnosti Správy KRNAP souvisí se zbytečnými investicemi např. na opravy cest, dále malá pravomoc v rámci regulačních opatření u nové výstavby, která ničí původní ráz krajiny Krkonoš atd.

6 Shrnutí výsledků práce a návrh opatření

Z výše uvedeného vyhodnocení výzkumného šetření je provedeno shrnutí výstupů a na základě zjištěných skutečností jsou navržena opatření k optimalizaci dopadů CR a zajištění udržitelnosti rozvoje Krkonošského národního parku.

Shrnutí výsledků sekundárního výzkumu, návrh opatření:

Na základě analýzy dostupných zdrojů lze konstatovat, že dopady CR v KRNAP souvisí zejm. s pěší turistikou, cykloturistikou a lyžováním. Z těchto závěrů vyplývá, že dopady CR jsou patrné jak v letní, tak i v zimní sezóně. Konkrétní opatření, která by mohla zmírnit negativní dopady těchto aktivit, jsou následující:

Optimalizace primárních dopadů CR (dopady návštěvnosti)

- *pěší turistika, cykloturistika*: prostřednictvím marketingových nástrojů rozptýlit návštěvnost pěších turistů a cykloturistů do nižších a méně frekventovaných lokalit Krkonoš a rozmělnit turistickou sezónu, tj. např. vytváření nových atraktivních produktů, cenová politika (slevy, akce), intenzivnější propagace vč. zacílení na konkrétní segmenty návštěvníků, zintenzivnění spolupráce mezi podnikateli při poskytování služeb v rámci turistických balíčků, zkvalitňování služeb, péče o turistické trasy, zřizování návštěvnických karet atd.,
- *cykloturistika*: kromě výše uvedených opatření navíc budování kvalitních cyklostezek a cyklistických naučných stezek určených prioritně pro cyklisty (např. větší délka tras, větší vzdálenosti mezi informačními tabulemi a panely na stezkách atd.).

Optimalizace sekundárních dopadů CR (dopady infrastruktury)

Sekundární dopady cestovního ruchu související s budováním infrastruktury CR jsou nejvíce patrné především u aktivit spojených s *lyžováním*. Zde se navrhuje více podporovat běžecké lyžování (např. prostřednictvím turistických balíčků, intenzivnější propagací), které má menší dopad na ŽP. U sjezdového lyžování propojovat stávající centra a vytvářet skiresorty se společným skipasem a bezplatnou přepravou po areálech skibusy (po vzoru SkiResortu Černá hora – Pec).

U zmíněného *golfu* (v případě potenciálního zájmu o provozování této oblíbené sportovní aktivity v KRNAP) se doporučuje po vzoru vyspělých turistických zemí vytvářet tzv. „zelená“ golfová hřiště, která by minimálně narušovala krajinný ráz. Způsobem, jak snižovat zátěž na ŽP zejména v případě zasněžování lyžařských svahů či potenciálního zavlažování nově vzniklých golfových hřišť, je používat zasněžovací/zavlažovací systémy pouze tam, kde jsou dostatečné místní zdroje vody, využívat noční elektrický proud, nepoužívat chemikálie, preferovat denní provoz zařízení z důvodu světelného a hlukového smogu při nočním provozu.

Co se týká *výstavby apartmánových rekreačních domů, velkých hotelů* nebo jiných *problémových staveb* – v tomto směru má Správa KRNAP poměrně omezené možnosti. Pravomoc aktivně ovlivňovat rozvoj svého území náleží obcím. I když by podle Šťastné (2010, s. 55) „*územní plán měl být nejdokonalejším rozvojovým materiálem pro řešení využití území každé obce*“, v praxi obvykle nemá podobu strategického plánovacího dokumentu, ale pouze materiálu obsahujícího „*přání majitelů jednotlivých parcel bez logické návaznosti*“. Navíc jde podle autorky často o plán krátkodobý, kde v průběhu jeho platnosti dochází k mnoha změnám. Možností, jak regulovat rozvojové aktivity v obcích, je efektivní komunikace Správy KRNAP se zástupci obcí a dalšími partnery – komunikace založená na argumentech preferujících šetrný přístup s minimálním dopadem na životní prostředí.

V zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje všech aktivit a prodloužení turistické sezóny v Krkonoších se po vzoru vyspělých turistických zemí (zejm. Rakousko, Itálie, Švýcarsko) doporučuje zavádět **nové turistické produkty** či **zkvalitňovat** stávající produkty. Jedná se např. o návštěvnické karty s celoregionální působností, jež by zahrnovaly celou řadu slev a výhod pro návštěvníky Krkonoš. Jako příklad mohou sloužit v současné době vydávané karty (z důvodu nedostatečné propagace však nejsou adekvátně návštěvníky využívány):

- **karta hosta** – je zavedena v Peci pod Sněžkou (podrobněji viz Pec p. Sněžkou, 2016); navrhuje se zavádět tento slevový produkt i do ostatních lokalit, rozšířit působnost produktu po celých Krkonoších s možností jeho využití v různých typech zařízení,

- **sběratelská karta** – je vydávaná Klubem českých turistů (podrobněji viz Sběratelská karta KČT, 2016), pro oblast Krkonoš jsou sběratelské karty vydávány např. pro IC Veselý výlet Pec p. S., chatu KČT Výrovka, chatu KČT Vosecká bouda; navrhuje se vydávat sběratelské karty pro různé objekty, příp. vydávat další tematicky zaměřené karty (např. s motivy pohádkových postav, postav Krakonoše atd.).

Shrnutí výsledků primárního výzkumu, návrh opatření:

V rámci primárního výzkumu byly testovány dvě hypotézy. První hypotéza byla prostřednictvím řízeného rozhovoru ověřena jako platná, druhá hypotéza pomocí dotazníkového šetření nebyla ověřena jako platná. Znamená to, že:

- 1. Nejvýznamnějším nástrojem využitelným k optimalizaci dopadů cestovního ruchu pro Správu KRNAP je zonace chráněného území.**
- 2. Spolupráce mezi aktéry v KRNAP není dotazovanými podnikateli vnímána jako neuspokojivá.**

Z ověřování platnosti obou hypotéz vyplývají určité skutečnosti, které je třeba zohlednit při stanovení doporučení, jak optimalizovat dopady cestovního ruchu v KRNAP:

AD₁) Zonace: zákonnými normami podložené rozdělení území KRNAP na jednotlivé zóny podle míry ochrany přírody a krajiny umožňuje regulovat aktivity cestovního ruchu zejm. rozvoj tvrdých a tedy přírodu ohrožujících forem cestovního ruchu. I přesto je třeba důsledně dbát na to, aby tento nástroj *nebyl jednotlivci zneužit* ve snaze prolomit legislativně stanovená pravidla. V souvislosti s aktivitami CR je také nezbytné v KRNAP *respektovat časovou a prostorovou zonaci*, která bere v úvahu různou environmentální citlivost jednotlivých částí NP v průběhu roku. S tím souvisí i vhodný způsob *komunikace* s aktéry v destinaci zejm. z pohledu časové zonace v případě zákazu či omezení vstupu do určité lokality (zákazové tabule doplnit komentářem a odůvodněním tohoto opatření). Zvážit dopady těchto opatření, v některých případech mohou být zákazové cedule antiproduktivní, protože mohou naopak přitáhnout pozornost tzv. „ochránců“

přírody či dalších zvědavců. K dalším doporučením patří pravidelné *vyhodnocování* zonace území KRNAP pomocí různých technik a ve vztahu k celkové situaci v území.

AD₂) Spolupráce: neuspokojivě je dotazovanými podnikateli hodnocena spolupráce s podnikatelskými subjekty a se Svazkem měst a obcí Krkonoše. Spolupráce se Správou KRNAP je naopak vnímána jako výborná až uspokojivá. Nedostatky ve spolupráci mezi podnikateli navzájem i ve vztahu k SMO Krkonoše jako společnosti destinačního managementu lze zlepšit zefektivněním oboustranné *komunikace*, vytvářením *nových turistických produktů* (viz zmíněná karta hosta příp. sběratelská karta), tvorbou *klastrů*, aplikací *modelu učící se destinace* (viz dále v textu).

Vzhledem k tomu, že některé položky z dotazníku korespondují s otázkami z řízeného rozhovoru, lze vytvořit vztahovou tabulku názorů obou skupin respondentů výzkumného šetření a porovnat jejich odpovědi (tabulka č. 3).

Tabulka 3: Vztahová tabulka názorů respondentů výzkumného šetření

Porovnávané položky	Zástupce Správy KRNAP	Podnikatelé v Krkonoších
Naplňování vize Krkonoš	prostřednictvím strategických dokumentů	vstřícností vůči klientům, ochranou ŽP
Strategie činnosti subjektů	spolupráce s aktéry	strategie podnikatelské činnosti pouze u 34 % podnikatelů
Spolupráce s klíčovými aktéry	probíhá na základě pravidelné vzájemné informovanosti; důležitým partnerem Správy je SMO Krkonoše	neuspokojivě je hodnocena spolupráce mezi podnikateli a s SMO Krkonoše; spolupráce se Správou KRNAP hodnocena výborně až uspokojivě
Přínosy CR pro Krkonoše	zájem o poznávání jedinečnosti a unikátnosti přírody Krkonoš; ekonomický přínos	CR přispívá ke zvýšení atraktivity lokality; vnímání především ekonomických přínosů CR

Porovnávané položky	Zástupce Správy KRNAP	Podnikatelé v Krkonoších
Negativní dopady CR pro Krkonoše	odpadky, sešlapy, chození do zakázaných lokalit, realizace zakázaných aktivit, tlak na rozšiřování sjezdovek, sportovních areálů, na budování velkých hotelů, sezónnost CR, růst komfortu návštěvníků	vnímání negativních dopadů CR zejm. ve vztahu k ochraně přírody

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 3 vyplývá, že obě skupiny respondentů vidí stejným způsobem problematiku přínosů a negativních dopadů cestovního ruchu pro Krkonoše. Dopady aktivit CR (pozitivní i negativní) jsou respondenty vnímány zejm. ve vztahu k ochraně přírody, je zmíněno i ekonomické hledisko přínosů CR.

Rozdílné odpovědi jsou patrné u naplňování vize a strategie činnosti. Problémem je to, že většina dotazovaných podnikatelů nezná vizi Krkonoš (87 %), většina nemá ani vytvořený strategický plán podnikatelské činnosti (66 %).

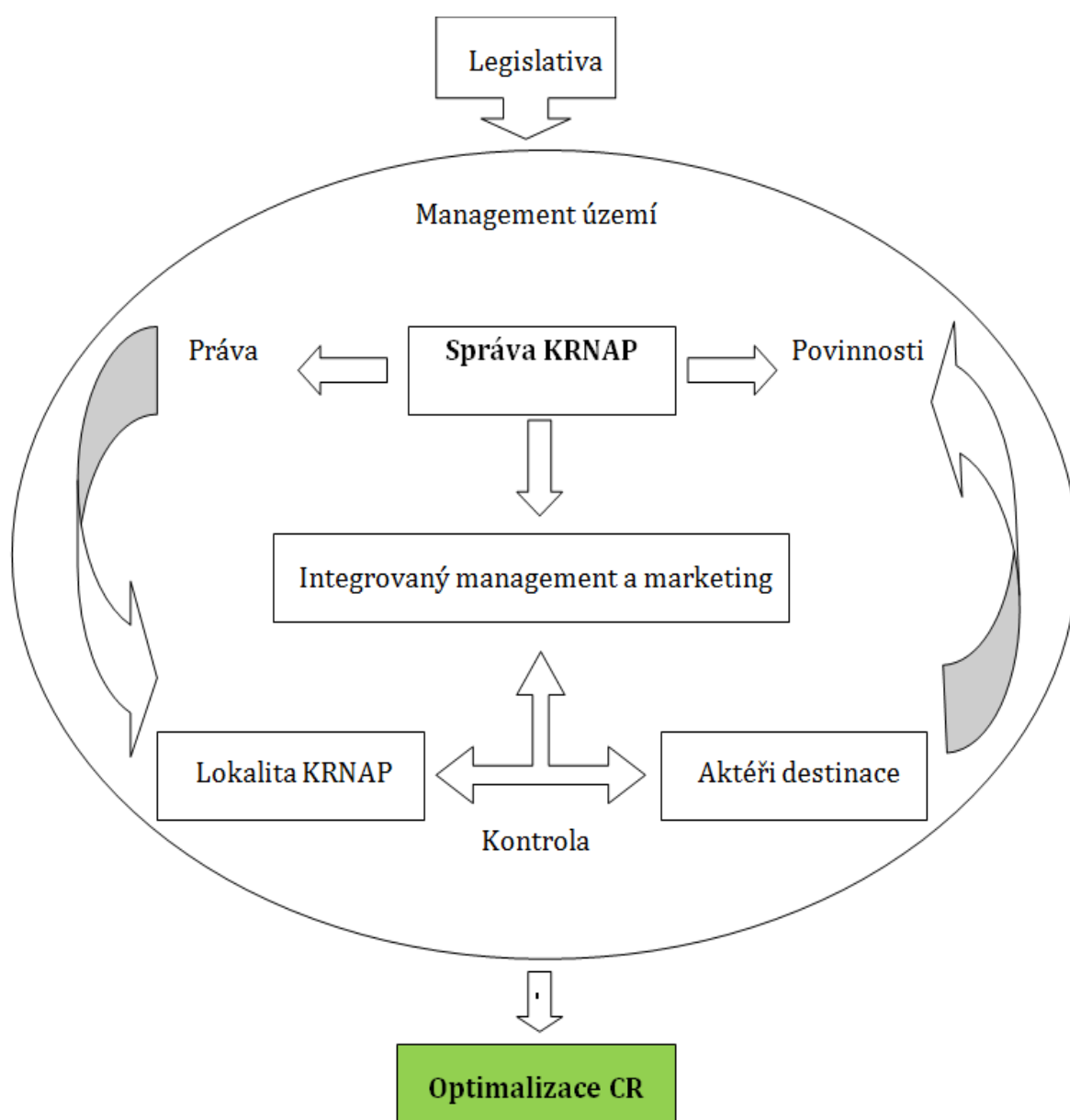
Na základě teoretických poznatků a výsledků získaných prostřednictvím výzkumného šetření je možné vytyčit **klíčové nástroje managementu cestovního ruchu v KRNAP:**

1. **Strategický management.**
2. **Strategický marketing.**
3. **Návštěvnícký management.**
4. **Participativní management.**

Uvedené klíčové nástroje jsou zakomponovány do návrhu **modelu managementu CR v Krkonošském národním parku** (viz obrázek 15). Jedná se o projekt žádoucího budoucího stavu tohoto chráněného území, kde je s ohledem na prioritní cíl KRNAP (tj. ochrana přírody a krajiny) zvolen **integrováný typ managementu**. V souladu s pojetím Zelenky a kol. (2013) jde o **integraci koncepčního** (má vizi, strategii, plány, nástroje optimalizace CR) **a systémového**

přístupu (propojuje a koordinuje všechny aktivity) **k optimalizaci dopadů cestovního ruchu, při zajištění ochrany životního prostředí a zapojení klíčových aktérů do procesu rozhodování v destinaci.** Integrovaným systémem řízení destinace, v rámci něhož se poskytuje tzv. „řetězec služeb v destinaci“, se zabývá také Palatková (2011, s. 90). Jde o celý komplex služeb poskytovaných různými poskytovateli či zprostředkovateli s cílem zajištění „prodeje destinace“. Výsledný efekt této strategie však závisí na kvalitě spolupráce mezi subjekty.

Obrázek 15: Model managementu cestovního ruchu v KRNP

Zdroj: zpracování dle výsledků šetření autorky

Jednotlivé vytyčené klíčové nástroje managementu cestovního ruchu v KRNAP lze charakterizovat prostřednictvím dílčích aktivit následovně:

1. **Strategický management** – naplňování vize, realizace strategie, plnění plánů, medializace návštěvních řádů, provádění monitoringu stavu a vývoje CR v KRNAP, monitoringu dopadů návštěvnosti vč. pozitivních efektů CR, realizace vzdělávacích aktivit (pro veřejnost a pro klíčové aktéry), aplikace nástrojů pro optimalizaci dopadů CR (zejm. vyhodnocování únosné kapacity v nejvytíženějších lokalitách NP, revize nové zonace KRNAP z hlediska geografického i časového), aplikace kontrolního systému a systému řízení kvality.
2. **Strategický marketing** – segmentace poptávky, nabídka moderních produktů/balíčků služeb dle cílových skupin návštěvníků, propagace na domácím i zahraničním trhu, branding – strategie značky Krkonoš, využívání analytických nástrojů strategického marketingu (situační analýza, SWOT analýza, PESTE analýza, benchmarking), analýza distribučních cest, využívání moderních komunikačních nástrojů (sociální sítě, mobilní aplikace), vytvoření jednotného informačního toku o Krkonoších.

Poznámka: Pro TR Krkonoše a Podkrkonoší je vypracovaná Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše (viz kapitola č. 5.3.2), ve které jsou uvedeny základní aspekty k zajištění udržitelnosti rozvoje regionu. Jelikož marketingovou strategií region postrádá, doporučuje se vytvořit koncepční dokument, který by konkrétními marketingovými nástroji podpořil udržitelný rozvoj destinace. V souladu s trendy a ve snaze posílit letní turistickou sezónu se také doporučuje zintenzivnit aktivity k vytvoření Geoparku Krkonoše, který by přilákal další segmenty návštěvníků.

3. **Návštěvnícký management** – motivace podnikatelů k provozování ekologicky šetrných forem CR (např. poskytování poradenských služeb, služeb ICT), motivace návštěvníků k využívání měkkých forem CR, rekonstrukce a údržba turistických tras, cyklotras, úprava tras pro běžecké lyžování, budování turistické infrastruktury – odpočívadla, informační tabule, vydávání tištěných mapek, průvodců a informačních brožur, zonace NP, používání ilustrativních zjednodušených pravidel chování na území KRNAP, koordinace TIC.

4. Participativní management – intenzivní spolupráce s klíčovými aktéry, zapojování veřejného, soukromého i neziskového sektoru vč. rezidentů, tvorba klastrů, vytváření společných produktů resp. řetězců služeb, jasné vymezení kompetencí subjektů v destinaci, důraz na dobré vztahy a efektivní komunikaci mezi subjekty, výměna zkušeností a příkladů dobré praxe s domácími i zahraničními institucemi, aplikace modelu učící se destinace.

Vzhledem k tomu, že výčet výše uvedených aktivit je velmi široký a přesahuje kompetence i možnosti (finanční, personální, časové) Správy KRNAP, je nezbytná úzká **spolupráce** se Svazkem měst a obcí Krkonoše – jako společnosti destinačního managementu TR Krkonoše a Podkrkonoší. Tato spolupráce je v současné době patrná u mnohých produktů (např. projekty Krkonoše ze sedla kola, Krkonoše – lyžařský běžecký ráj, krkonošské cyklobusy, skibusy). I přesto jsou podle provedeného výzkumného šetření v dosavadní spolupráci mezi aktéry rezervy a to především ve vztahu SMO Krkonoše – podnikatelé. V zájmu zintenzivnění spolupráce mezi aktéry se navrhuje organizování různých vzdělávacích akcí, diskusí u kulatého stolu. Osobní setkání by mohla přispět k vzájemnému vyjasnění si možných problémů a jejich řešení. Navrhuje se vytvářet *klastry*, kde by sdružené subjekty mohly využívat řadu výhod a úspor prostřednictvím vzájemného sdílení znalostí a dovedností, a tím zlepšit konkurenceschopnost svého podniku i celé destinace (příkladem je Sdružení pro rozvoj CR v Rokytnici nad Jizerou).

Další možností, jak zintenzivnit spolupráci v rámci celé destinace, je aplikovat *model učící se destinace*, jehož podstatou je vytváření systému řízení znalostí, sdílení zkušeností a dobré praxe s cílem vytvořit přidanou hodnotu pro návštěvníky destinace a tím i konkurenční výhodu na trhu. Podle Palatkové (2011) je tento koncept podporován Evropskou komisí v zájmu rozvoje udržitelného CR. Autorka se odvolává na publikaci Evropské komise s názvem „Innovation in Tourism (How to create a tourism learning area)“ z roku 2005. Transfer know-how, tvorba znalostních sítí za účelem zlepšení konkurenceschopnosti a udržitelnosti jsou popsány i v další publikaci (EC, 2012). Vzájemné sdílení znalostí by zlepšilo vztahy mezi aktéry, což by se následně pozitivně promítlo na klima v destinaci. Výstupem modelu učící se destinace jsou kvalitní turistické produkty,

kteře by umožnily rozmělnit sezónu v Krkonoších a přispěly by tak nejen k lepší ekonomické situaci podnikatelů, ale i k optimalizaci dopadů CR v Krkonoších. Stejně tak velký význam má předávání informací a znalostí návštěvníkům (což koresponduje s vyjádřením představitele Správy KRNAP). Doporučuje se proto pokračovat v tomto trendu a přirozenou formou zprostředkovávat informace o ekologických problémech a o různých situacích, které mohou nastat při pohybu na horách. Poznatky nadále předávat prostřednictvím moderních komunikačních prostředků (např. mobilní aplikace, panely na stezkách, komiksy).

Kromě výše popsaných navržených klíčových nástrojů efektivního řízení CR v KRNAP je v modelu uvedena také **legislativa**. Vzhledem k tomu, že se jedná o model řízení chráněného území, je třeba tento prvek zahrnout do řídicích procesů. Z pohledu národního parku se jedná zejm. o následující zákonné normy - zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny; Nařízení vlády č. 165/1991 Sb., kterým se zřizuje KRNAP. Tyto legislativní předpisy Správě KRNAP určují využívat regulační nástroje (mj. i zonaci území). Správa má tedy právo mít rozvoj CR v KRNAP pod kontrolou a stanovit mu určité mantinely. Na druhé straně atraktivita území, jedinečnost přírody a krajiny dávají lokalitě status národního parku. Povinností Správy KRNAP jako představitele státní správy je tyto přírodní a kulturní hodnoty chránit. Efektivním nástrojem ochrany území NP jsou **kontrolní mechanismy**. Výstupy monitoringu stavu území a vlivů na něj se i nadále doporučuje využívat pro rozhodování Správy KRNAP k usměřování aktivit CR a pro optimalizaci jeho dopadů.

Z navrženého modelu vyplývají **role**, které Správa KRNAP plní ve snaze dosáhnout rovnováhy mezi zachováním krajinných hodnot NP a aktivitami CR. Jedná se o roli „ochranáře“ životního prostředí lokality a roli „správce“ území související s regulačními opatřeními, kterými se Správa systematicky snaží minimalizovat nežádoucí dopady CR. Prostřednictvím popsaných nástrojů a doporučení by mohla být zajištěna udržitelnost rozvoje CR v Krkonoších ve snaze dosáhnout převahy pozitiv nad současnými negativními dopady turistických aktivit.

7 Závěry a doporučení

Předložená bakalářská práce je zaměřena na problematiku udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu v Krkonošském národním parku. Práce kromě teoretické a praktické části obsahuje 15 obrazových a textových příloh. V teoretické části jsou popsány základní souvislosti udržitelného CR, specifika a způsoby managementu CR v chráněných územích. V úvodu praktické části je uvedena charakteristika a podrobná situační analýza zkoumaného území. Následují výstupy primárního a sekundárního výzkumu. V rámci sekundárního výzkumu realizovaného prostřednictvím analýzy publikovaných zdrojů jsou zmapovány typické aktivity návštěvníků v KRNAP, jejich dopady a regulace ze strany kompetentních subjektů. Výstupy primárního výzkumu uskutečněného formou řízeného rozhovoru se zástupcem Správy KRNAP a dotazníkovým šetřením mezi podnikateli v Krkonoších prezentují nástroje optimalizace dopadů CR a úroveň spolupráce mezi aktéry v destinaci. Na základě provedených analýz a výsledků výzkumu je navržen model managementu cestovního ruchu v KRNAP.

V rámci primárního výzkumu byly testovány dvě hypotézy (viz kapitola č. 5.5.2). Platnost první hypotézy byla ověřena prostřednictvím řízeného rozhovoru se zástupcem Správy KRNAP a analýzou koncepčních dokumentů. Zonace KRNAP vychází z platné legislativy a stanoví způsob ochrany území a jeho využití. Odstupňování území KRNAP podle zón, jež má velký význam pro zachování přírodních hodnot Krkonoš, je uvedeno i v Plánu péče. Správa KRNAP k optimalizaci dopadů CR využívá celou řadu nástrojů. Zonace NP je však považována za nejvýznamnější nástroj. Druhá hypotéza, která testovala úroveň spolupráce mezi aktéry v Krkonoších, byla vyvrácena. Z realizovaného dotazníkového šetření vyplynulo, že nadpoloviční většina podnikatelů z Krkonoš hodnotí neuspokojivě spolupráci s podnikatelskými subjekty a s SMO Krkonoše, naopak spolupráci se Správou KRNAP vnímají jako výbornou až uspokojivou. Z provedených výzkumných šetření vyplynuly i další závěry:

- pozitivní i negativní dopady aktivit CR jsou respondenty vnímány zejm. ve vztahu k ochraně přírody,

- většina dotazovaných podnikatelů nezná vizi Krkonoš a nemá vytvořený strategický plán podnikatelské činnosti,
- pozitivním dopadem CR v KRNAP je zájem o poznávání jedinečnosti a unikátnosti přírody Krkonoš,
- negativní dopady CR souvisí s vysokou návštěvností projevující se zejména odpadky, sešlapy, chozením do zakázaných lokalit, realizací zakázaných aktivit, tlakem na rozšiřování sjezdovek a sportovních areálů, na budování velkých hotelů, sezónností CR, růstem komfortu návštěvníků.

K nejdůležitějším pasážím praktické části BP patří návrh opatření k optimalizaci dopadů cestovního ruchu v KRNAP (viz kapitola č. 6). U primárních dopadů CR, tj. dopadů návštěvnosti se navrhuje pomocí marketingových nástrojů rozptýlit návštěvnost do nižších a méně frekventovaných lokalit Krkonoš a rozmělnit sezónnost CR. V nejvyšších partiích hor a tedy v nejpřísněji chráněných oblastech upřednostňovat aktivity šetrné vůči životnímu prostředí, zejména pěší turistiku v letní a běžecké lyžování v zimní sezóně. Sekundární dopady CR, které souvisí s budováním infrastruktury cestovního ruchu, lze zmírňovat např. pomocí budování „zelených zařízení“ šetrných vůči ŽP a která by minimálně narušovala krajinný ráz. Co se týká dopadů turistické infrastruktury konkrétně u sjezdového lyžování, návrhem je šetrnější používání zasněžovacích systémů, využívání nočního proudu při zasněžování a preference denního provozu zařízení. Při výstavbě a využívání problematických staveb (typu apartmánových domů, velkých hotelů a nových sportovních komplexů), což je obvykle v kompetenci obcí, se navrhuje vzájemná diskuse podložená oprávněnou argumentací ze strany Správy KRNAP ve prospěch ochrany přírody a krajiny Krkonošského národního parku.

Na základě získaných poznatků byl navržen model managementu cestovního ruchu v KRNAP (viz obrázek 15), který obsahuje čtyři klíčové nástroje managementu území: strategický management, strategický marketing, návštěvnický management a participativní management. Vzhledem k charakteru zkoumaného území (jedinečnost přírodních hodnot, dobré podmínky pro provozování sportovních aktivit, vysoká návštěvnost území) je navržen integrovaný typ managementu

založený na koncepčním a systémovém přístupu k optimalizaci dopadů CR s ohledem na ochranu životního prostředí a zájmy aktérů v destinaci. Významným prvkem navrženého modelu je legislativa jako nezbytná součást řídicích procesů. KRNAP, který patří v mezinárodním měřítku k přírodně unikátním územím, je zároveň díky svým výjimečným klimatickým podmínkám vyhledávanou destinací, kde lze provozovat různé sportovní aktivity. Zdánlivý rozpor mezi ochranou přírody a komerčními zájmy subjektů CR může Správa KRNAP řešit pomocí vhodných regulačních nástrojů podložených zákony. K nejvýznamnějším nástrojům patří zonace NP. Význam má i ekologické vzdělávání a poskytování praktických informací v duchu filozofie Správy KRNAP, že „...vzdělaný návštěvník je ukázněný návštěvník“.

Podnětem pro zlepšení spolupráce je tvorba klastrů či aplikace modelu učící se destinace. Transfer znalostí, tvorba znalostních sítí a vzájemné sdílení dobré praxe by přispělo ke zlepšení vztahů mezi subjekty, následně pak i ve vztahu k návštěvníkům destinace v podobě nabídky kvalitních konkurenceschopných produktů. Tato opatření by zároveň mohla přispět k rozmělnění turistické sezóny v Krkonoších a tedy i ke zlepšení ekonomiky podnikatelů a k optimalizaci dopadů CR. Kontrolní procesy realizované formou monitoringu stavu území, stavu turistických cest a turistických aktivit mohou zmírnit negativní dopady cestovního ruchu a zlepšit hodnoty únosné kapacity v nejvytíženějších partiích Krkonoš. Při optimalizaci efektů CR v Krkonošském národním parku plní Správa KRNAP roli „ochranáře“ životního prostředí a roli „správce“ území s cílem dosáhnout rovnováhy mezi zachováním přírodních hodnot parku a cestovním ruchem. Navržený model představuje projekt žádoucího budoucího stavu území se snahou rozvíjet cestovní ruch v udržitelných mezích.

Smyslem bakalářské práce je využít prezentované výstupy v praxi, a to nejen u zástupců státní správy či samosprávy, ale také v podnikatelské sféře. I přes řadu návrhů existují další možnosti, jak management KRNAP zlepšit. K tomu je zapotřebí provést rozsáhlejší šetření (např. v rámci zpracování diplomové práce), které by do vzorku respondentů zahrnulo další aktéry, např. návštěvníky Krkonoš, zástupce ze Svazku měst a obcí Krkonoše a zástupce místních samospráv.

8 Seznam použité literatury

8.1 Tištěné zdroje

- [1] BANAŠ, M.; HUŠKOVÁ, B.; ŠREMER, P.; ŠŤASTNÁ, P.; VAJČNEROVÁ, I.; ZAHRADNÍK, D. *Manažerský a marketingový modul*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 164 s. ISBN 978-80-7435-388-8.
- [2] BRAMWELL, B.; COX, V. Stage and path dependence approaches to the evolution of a national park tourism partnership. *Journal of Sustainable Tourism*, 2009, roč. 17, č. 2, s. 191-206. ISSN 0966-9582.
- [3] ČIHAŘ, M.; GÖRNER, T. Monitoring udržitelného turismu v národních parcích ČR a tvorba indikátorového systému pro hodnocení jejich managementu. In Fialová, J. (ed.) *Rekreace a ochrana přírody*. Brno: Mendelova Univerzita v Brně, 2010. s. 65-68. ISBN 978-80-7375-398-6.
- [4] ČIHAŘ, M.; ŠTURSA, J.; TŘEBICKÝ, V. Monitoring of Tourism in the Czech National Parks. In Arnberger, A., Brandenburg, C., Muhar, A. (eds.) *Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas*, Bodenkultur University, Vienna, Austria, 2002, s. 240-245.
- [5] EAGLES, P. F. J. Research priorities in park tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 2014, roč. 22, č. 4, s. 528-549. ISSN 0966-9582.
- [6] FLOUSEK, J.; HARTMANOVÁ, O.; ŠTURSA, J.; POTOCKI, J. *Krkonoše (příroda, historie, život)*. 1. vyd. Praha: Baset, 2007. 864 s. ISBN 978-80-7340-104-7.
- [7] GaREP. *Průmysl cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: MMR ČR, 2008. 264 s. ISBN 978-80-87147-06-1.
- [8] HAUKELAND, J. V. Tourism stakeholders' perceptions of national park management in Norway. *Journal of Sustainable Tourism*, 2011, roč. 19, č. 2, s. 133-153. ISSN 0966-9582.
- [9] HESKOVÁ, M. a kol. *Cestovní ruch*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 224 s. ISBN 80-7168-948-3.
- [10] HOUDEK, K. a kol. *Návrh managementu ekologicky šetrného cestovního ruchu v zájmu Biosférické rezervace (BR) Krkonoše ČR*. Zpráva o průběhu, výsledcích a použití prostředků na řešení projektu VaV SM/2/62/04 za rok 2006. 2006.
- [11] JAKUBÍKOVÁ, D. *Marketing v cestovním ruchu: Jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2012. 320 s. ISBN 978-80-247-4209-0.
- [12] KADLECOVÁ, V. Dopady výstavby apartmánových domů na horské destinace v Česku a metodika jejich měření. In Musil, M. (ed.) *Udržitelný rozvoj cestovního ruchu (metody, postupy, přístupy, teoretické aspekty)*. Praha: Oeconomica, 2010. s. 6-12. ISBN 978-80-245-1689-9.

- [13] KIRÁL'OVÁ, A. *Vytváření organizací cestovního ruchu (OCR) v turistických regionech*. 2005. 11 s. Pracovní materiál. ISBN neuvedeno.
- [14] KOLEKTIV AUTORŮ. *Výzkum kognitivních a mentálních map*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7041-323-4.
- [15] LIU, J. C.; SHELDON, P. J.; VAR, T. Resident Perceptions of the Environmental Impacts of Tourism. *Annals of Tourism Research*, 1987, roč. 14, č. 1, s. 17-37. ISSN 0160-7383.
- [16] MAYER, M. Can nature-based tourism benefits compensate for the costs of national parks? A study of the Bavarian Forest National Park, Germany. *Journal of Sustainable Tourism*, 2014, roč. 22, č. 4, s. 561-583. ISSN 0966-9582.
- [17] MITCHELL, R.; WOOLISCROFT, B.; HIGHAM, J. E. S. Applying sustainability in national park management: balancing public and private interests using a sustainable market orientation model. *Journal of Sustainable Tourism*, 2013, roč. 21, č. 5, s. 695-715. ISSN 0966-9582.
- [18] ORIEŠKA, J. *Služby v cestovním ruchu*. 1. vyd. Praha: IDEA SERVIS, 2010. 416 s. ISBN 978-80-85970-68-5.
- [19] PALATKOVÁ, M. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. 224 s. ISBN 80-247-1014-5.
- [20] PALATKOVÁ, M. *Marketingový management destinací*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 208 s. ISBN 978-80-247-3749-2.
- [21] PALATKOVÁ, M.; ZICHOVÁ J. *Ekonomika turismu: Turismus České republiky*. 2. aktual. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. 264 s. ISBN 978-80-247-3643-3.
- [22] PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost cestovního ruchu*. 3. přeprac. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 336 s. ISBN 978-80-7435-329-1.
- [23] PUHAKKA, R.; COTTRELL, S. P.; SIIKAMÄKI, P. Sustainability perspectives on Oulanka National Park, Finland: mixed methods in tourism research. *Journal of Sustainable Tourism*, 2014, roč. 22, č. 3, s. 480-505. ISSN 0966-9582.
- [24] ROŠICKÝ, S.; MAREŠ, S.; ŠTYRSKÝ, J.; HÁLEK, V.; KRUPKA, V. *Marketing XXL*. 1. vyd. Bratislava: DonauMedia, 2010. 672 s. ISBN 978-80-89364-14-5.
- [25] RYGLOVÁ, K.; BURIAN, M.; VAJČNEROVÁ, I. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 216 s. ISBN 978-80-247-4039-3.
- [26] STOECKL, N.; GREINER, R.; MAYOCCHI, C. The community impacts of different types of visitors: an empirical investigation of tourism in North-west Queensland. *Tourism Management*, 2006, roč. 27, č. 1, s. 97-112. ISSN 0261-5177.

- [27] SUCHÝ, J. a kol. *Stanovení aktuální návštěvnosti biosférické rezervace Krkonoše a její celoroční dynamiky*. Závěrečná zpráva projektu VaV/610/8/00, díl 1 a 2, 2002.
- [28] SUCHÝ, J. a kol. Kategorizace a zhodnocení vlivu rekreačního, sportovního a turistického ruchu na ekosystémy jádrové zóny Biosférické rezervace Krkonoše. In Štursa, J., Knapík, R. (eds.) *Geoekologické problémy Krkonoš*, Opera Corcontica, 2006, roč. 44, č. 2, s. 631-636.
- [29] ŠTURSA, J. Impacts of Tourism Load on the Mountain Environment (A Case Study of the Krkonoše Mountains National Park - the Czech Republic. In Arnberger, A., Brandenburg, C., Muhar, A. (eds.) *Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas*, Bodenkultur University, Vienna, Austria, 2002, s. 364-370.
- [30] ŠTYRSKÝ, J.; PETERA, J. *Práce průvodce v současných podmínkách rozvoje cestovního ruchu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 260 s. ISBN 978-80-7435-535-6.
- [31] ŠŤASTNÁ, P. Krkonoše – národní park a turistická destinace. In Fialová, J. (ed.) *Rekreace a ochrana přírody*. Brno: Mendelova Univerzita v Brně, 2010. s. 53-56. ISBN 978-80-7375-398-6.
- [32] TITTELBACHOVÁ, Š. *Turismus a veřejná správa*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. 200 s. ISBN 978-80-247-3842-0.
- [33] TROUSIL, M.; JAŠÍKOVÁ, V. *Úvod do tvorby odborných prací*. 2. rozšíř. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 240 s. ISBN 978-80-7435-542-4.
- [34] VODNÁREK, D. *Střední Krkonoše a Podkrkonoší*. 1. vyd. Jilemnice: Gentiana, 2012. 144 s. ISBN 978-80-86527-29-1.
- [35] ZELENKA, J. Národní parky a systémové vymezení únosné kapacity pro cestovní ruch. In Zelenka, J. (ed.) *Dobrá praxe v udržitelnosti cestovního ruchu*. Brno: Tribun EU, 2010a, s. 32-40. ISBN 978-80-7399-983-4.
- [36] ZELENKA, J. Metodika pro udržitelnost cestovního ruchu v národních parcích. In Zelenka, J. (ed.) *Dobrá praxe v udržitelnosti cestovního ruchu*. Brno: Tribun EU, 2010b, s. 41-49. ISBN 978-80-7399-983-4.
- [37] ZELENKA, J.; PÁSKOVÁ, M. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.
- [38] ZELENKA, J.; TĚŠITEL, J.; PÁSKOVÁ, M.; KUŠOVÁ, D. *Udržitelný cestovní ruch: Management cestovního ruchu v chráněných územích*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 328 s. ISBN 978-80-7435-244-7.
- [39] ZELENKA, J. a kol. *Aplikace umělé inteligence a kognitivní vědy v udržitelnosti cestovního ruchu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 220 s. ISBN 978-80-7435-354-3.
- [40] ZELENKA, J. *Cestovní ruch. Marketing*. 3. přeprac. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 247 s. ISBN 978-80-7435-543-1.

8.2 Internetové zdroje

- [1] ARZ. KRKONOŠE originální produkt. [online]. 2010-2014 [cit. 25. 3. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.regionalni-znacky.cz/krkonose/>
- [2] ASOCIACE STRÁŽCŮ PŘÍRODY. [online]. 2010 [cit. 20. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://strazprirody.cz/>
- [3] CRC. *Sustainable Tourism – Parks and Culture*. [online]. 2016, 56 s. [cit. 20. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.sustainabletourisonline.com/awms/Upload/Resource/Parks%20and%20Cultures%20FINAL.pdf>
- [4] CZECHTOURISM. *Turistický potenciál regionů*. [online]. 2005-2016 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://old.czechtourism.cz/didakticke-podklady/2-turisticky-potencial-regionu/>
- [5] DRAHNÝ, R. *Nová zonace vstoupila v platnost*. [online]. 13. 10. 2015 [cit. 10. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/aktuality/tz-nova-zonace-vstoupila-v-platnost/>
- [6] DRIML, S. *The economic value of tourism to national parks and protected areas in Australia*. [online]. 2010, 51 s. [cit. 30. 12. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.crctourism.com.au/wms/upload/resources/100047%20Tech%20Report%20Econ%20Value%20Tourism%20to%20National%20Parks%20WEB.pdf>
- [7] DRIML, S.; McLENNAN, Ch. *Handbook on measuring the economic value of tourism to national parks*. [online]. 2010, 46 s. [cit. 25. 12. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.crctourism.com.au/wms/upload/resources/100047%20Handbook%20Econ%20Value%20Tourism%20to%20National%20Parks%20WEB.pdf>
- [8] EC. *Tourism Knowledge and Innovation Communities - Handbook 2012*. [online]. 2012, 54 s. [cit. 10. 11. 2015]. Dostupné na WWW: <http://destinet.eu/resources/...-various-target-groups/tourism-learning-area-toolkit/tourism-knowledge-and-innovation-communities-guide-multi-stakeholder-tourism-1/download>
- [9] EC. *Sustainable tourism*. [online]. 2016 [cit. 10. 1. 2016]. Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/offer/sustainable/index_en.htm
- [10] GaREP. *Program rozvoje cestovního ruchu turistického regionu Krkonoše*. [online]. 2003, 117 s. [cit. 18. 11. 2015]. Dostupné na WWW: http://www.krkonose.eu/webpage_pdf.php?page=pages&pdfid=19
- [11] IUCN. [online]. 2016 [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.iucn.org/>

- [12] LABSKÁ BOUDA. *Akce noc zdarma na Luční boudě*. [online]. 2012 [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.labskabouda.cz/uvod/noc-zdarma.html>
- [13] LUČNÍ BOUDA. *Denně 100 piv zdarma*. [online]. 2012 [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.lucnibouda.cz/novinky/denne-100-piv-zdarma.html>
- [14] MAB. *Program UNESCO „Člověk a biosféra“*. [online]. 2015 [cit. 20. 12. 2015]. Dostupné na WWW: <http://mab.kav.cas.cz/mab.html>
- [15] MĚSTO JANSKÉ LÁZNĚ. *Fotogalerie*. [online]. 2016 [cit. 25. 3. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.janske-lazne.cz/cs/fotogalerie/>
- [16] MMR. *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020*. [online]. 2013a, 150 s. [cit. 15. 11. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf>
- [17] MMR. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu v České republice na období 2014-2020*. [online]. 2013b, 91 s. [cit. 15. 11. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.mmr.cz/getmedia/dac4627c-c5d4-4344-8d38-f8de43cec24d/Koncepce-statni-politiky-cestovniho-ruchu-v-CR-na-obdobi-2014-2020.pdf?ext=.pdf>
- [18] NÁRODNÍ GEOPARK. [online]. 2015 [cit. 25. 11. 2015]. Dostupné na WWW: <http://www.geology.cz/narodnigeoparky>
- [19] OBENAUS, S. *Ecotourism – sustainable tourism in national parks and protected areas (Banff National Park in Canada and Nationalpark Gesäuse in Austria – a comparison)*. [online]. 2005, 170 s. [cit. 2. 11. 2015]. Dostupné na WWW: http://bsc.smebg.net/ecotourguide/best_practices/articles/files/National_Parks.pdf
- [20] PEC P. SNĚŽKOU. *Karta hosta*. [online]. 2016 [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.pecpodsnezkou.cz/karta-hosta/>
- [21] PÜNJER, L. S. *Sustainable tourism in national parks – the impact of the peak district environmental quality mark*. [online]. 2013, 124 s. [cit. 2. 1. 2016]. Dostupné na WWW: https://www.uni-oldenburg.de/fileadmin/user_upload/biologie-geoumwelt/download/Arbeiten/MSc_Puenjer.pdf
- [22] SBĚRATELSKÁ KARTA KČT. [online]. 2016 [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.sberatelskakarta.cz/>
- [23] SMO KRKONOŠE. *Krkonošská sezona*. [online]. 2015 [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <https://issuu.com/cityway/docs/1448528497893/1?e=5750725/31600315>
- [24] SMO KRKONOŠE. *Významné aktivity*. [online]. 2009 [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krkonose.eu/cs/smo-vyznamneaktivity>

- [25] SMO KRKONOŠE. *Krkonoše – Svazek měst a obcí*. [online]. 2009 [cit. 25. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krkonose.eu/cs/smo-svazek>
- [26] SPF GROUP. *Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše*. [online]. 2012 [cit. 20. 12. 2015] Dostupné na WWW: <http://rozvoj.krkonose.eu/cz/dokumenty/isrr-krkonose/>
- [27] SPRÁVA KRNAP. *Časopis Krkonoše – Jizerské hory*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/casopis-krkonose-jizerske-hory/>
- [28] SPRÁVA KRNAP. *Environmentální výchova*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/environmentalni-ychova/>
- [29] SPRÁVA KRNAP. *Geohistorický vývoj Krkonoš*. [online]. 2010 [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/geohistoricky-vyvoj/>
- [30] SPRÁVA KRNAP. *Logo*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/logo/>
- [31] SPRÁVA KRNAP. *Maloplošná zvláště chráněná území Krkonoš*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/maloplosna-zvlaste-chranena-uzemi/>
- [32] SPRÁVA KRNAP. *Management území*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/management-uzemi/>
- [33] SPRÁVA KRNAP. *Natura 2000*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/natura-2000/>
- [34] SPRÁVA KRNAP. *Návštěvní řád KRNAP*. [online]. 2010 [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/navstevni-rad-krnep/>
- [35] SPRÁVA KRNAP. *Nová zonace vstoupila v platnost*. [online]. 13. 10. 2015 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/aktuality/tz-nova-zonace-vstoupila-v-platnost/>
- [36] SPRÁVA KRNAP. *Organizační řád Správy KRNAP*. [online]. 1. 5. 2014 [cit. 20. 12. 2015] Dostupné na WWW: http://www.krnep.cz/data/File/statni_sprava/org_struktura/org_schema_05_2014.pdf
- [37] SPRÁVA KRNAP. *Plán péče*. [online]. 2010 [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/plan-pece/>
- [38] SPRÁVA KRNAP. *Příroda a historie*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/priroda-a-historie/>
- [39] SPRÁVA KRNAP. *Správa Krkonošského národního parku*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/>
- [40] SPRÁVA KRNAP. *Správa NP*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/sprava-np/>

- [41] SPRÁVA KRNAP. *Turismus v KRNAP*. [online]. 2010 [cit. 20. 2. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.krnep.cz/turismus-v-krnep/>
- [42] SUSTAINABLE TOURISM. [online]. 2010 [cit. 12. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://www.sustainabletourisonline.com/>
- [43] UNWTO. *International tourist arrivals up 4 % reach a record 1.2 billion in 2015*. [online]. 18. 1. 2016 [cit. 18. 3. 2016]. Dostupné na WWW: <http://media.unwto.org/press-release/2016-01-18/international-tourist-arrivals-4-reach-record-12-billion-2015>
- [44] VIZE KRKONOŠE 2050. [online]. 2010 [cit. 25. 1. 2016]. Dostupné na WWW: <http://rozvoj.krkonose.eu/cz/projekty/vize-krkonose-2050-5.html>
- [45] WTTC. *Economic Impact of Travel and Tourism (2015 annual update summary)*. [online]. 2015, 4 s. [cit. 12. 3. 2016]. Dostupné na WWW: http://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic%20impact%20research/economic%20i mpact%202015%20summary_web.pdf

9 Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dopady cestovního ruchu

Příloha č. 2: Vybraná chráněná území v ČR

Příloha č. 3: Etapy strategického managementu v CHÚ

Příloha č. 4: Vývoj loga KRNAP

Příloha č. 5: Přírodní atraktivity KRNAP

Příloha č. 6: Kulturně historické atraktivity KRNAP a okolí

Příloha č. 7: Certifikace regionálních produktů v Krkonoších

Příloha č. 8: Turistické aktivity na území KRNAP

Příloha č. 9: Portál Správy Krkonošského národního parku

Příloha č. 10: Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše

Příloha č. 11: Seznam otázek použitých při řízeném rozhovoru

Příloha č. 12: Dotazník rozeslaný podnikatelům v Krkonoších

Příloha č. 13: Průvodní dopis k dotazníku odeslanému podnikatelům

Příloha č. 14: Odpovědi zástupce Správy KRNAP na otázky řízeného rozhovoru

Příloha č. 15: Vyhodnocení dotazníkového šetření mezi podnikateli

Příloha č. 1: Dopady cestovního ruchu

V kapitole č. 4.1.1 je popisován vliv cestovního ruchu na prostředí destinace. Přínosy cestovního ruchu mohou být následující (Királ'ová, 2005):

Ekonomické přínosy cestovního ruchu:

- stimulace investic, podpora rozvoje malých a středních podniků,
- zvýšení zaměstnanosti v regionu,
- zvýšení příjmů do státního i místních rozpočtů atd.

Přínosy cestovního ruchu v sociálně-kulturní oblasti:

- oživení tradic a řemesel,
- ochrana kulturních, historických, technických a přírodních atraktivit,
- podpora sociálního rozvoje regionu díky zaměstnanosti,
- zlepšení kvality života v místě atd.

Pozitivní působení cestovního ruchu z hlediska ochrany životního prostředí:

- využití příjmů ze vstupného, daní a poplatků na financování ochrany životního prostředí,
- vytváření přírodních rezervací, geoparků, CHKO a dalších přírodních atraktivit,
- regulace počtu návštěvníků v chráněných územích za účelem jejich ochrany.

Negativní dopady cestovního ruchu mohou být následující (Királ'ová, 2005):

Negativní ekonomické dopady cestovního ruchu znamenají ekonomickou závislost místních obyvatel na cestovním ruchu, sezónní charakter práce v cestovním ruchu, růst skrytých nákladů na rozvoj cestovního ruchu, vznik enklávového cestovního ruchu, turistických ghett a další negativa.

Negativní socio-kulturní dopady cestovního ruchu souvisí se změnou hodnotového žebříčku místních obyvatel a jejich chování, kdy může dojít ke změně původního způsobu života, k poklesu morálky, k růstu napětí mezi rezidenty a návštěvníky destinace.

Negativní environmentální dopady cestovního ruchu mohou znamenat znečištění přírodního prostředí, snížení biodiverzity, vyčerpání přírodních zdrojů zejména když počet návštěvníků překročí míru únosnosti.

Obrázek 16: Eroze nezpevněné cesty, Dolomity, Itálie

Foto: E. Šimková

Obrázek 17: Kongesce pobřeží, Brighton, UK

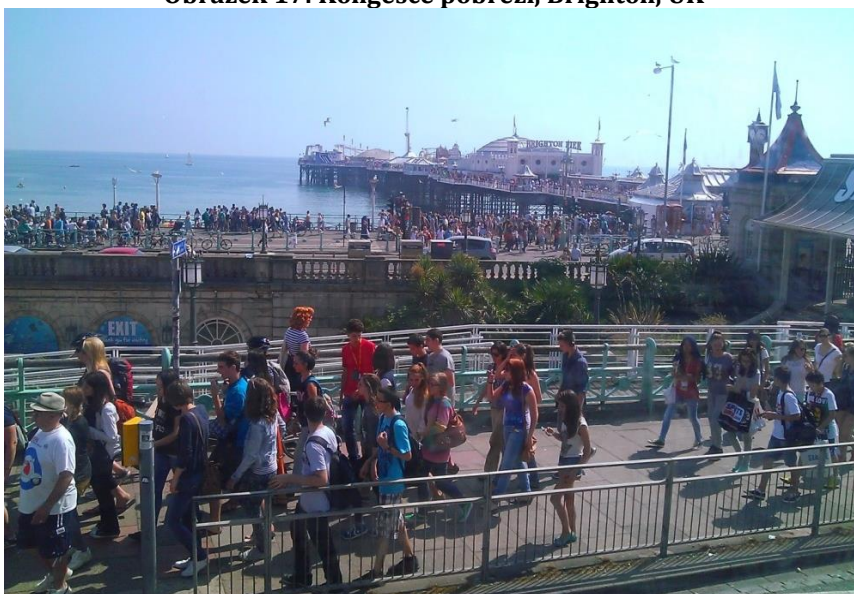

Foto: P. Šimková

Příloha č. 2: Vybraná chráněná území v ČR

Jak je uvedeno v kapitole č. 4.2.1, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny vymezuje typy zvláště chráněných území. Zájmové území, které bylo vybráno pro účely výzkumu bakalářské práce, je zařazeno do kategorie národní park. Krkonoše jsou zároveň biosférickou rezervací UNESCO a zájemcem o kandidaturu na zařazení do sítě národních geoparků. Následuje stručný popis uvedených typů chráněných území:

Národní parky

Podle Zelenky a kol. (2013) národní parky patří k rozsáhlým územím, která jsou jedinečná jak v národním, tak i mezinárodním měřítku. Ekosystémy národních parků jsou významné z hlediska výchovného i vědecko-výzkumného, čemuž je podřízeno využití národních parků. Státní správa ochrany přírody a krajiny je zajištěna prostřednictvím správy národních parků. V současné době se na území ČR nacházejí čtyři národní parky: Krkonošský národní park vyhlášený v roce 1963, Národní park Šumava a Národní park Podyjí vyhlášené v roce 1991, Národní park České Švýcarsko vyhlášený v roce 2000.

Biosférické rezervace UNESCO

Jak uvádí internetový zdroj (MAB, 2015), biosférická rezervace je velkoplošným chráněným územím, které je vyhlášováno v rámci mezinárodního programu UNESCO pod názvem Člověk a biosféra (angl. Man and the Biosphere, MAB). Program MAB byl přijat v roce 1970 na konferenci Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO). Cílem programu je zlepšit vztah mezi člověkem a přírodou a zajistit udržitelné využití přírodních zdrojů. Za účelem plnění cílů programu MAB jsou vyhlášována území, která nesou označení biosférická rezervace. Všechny biosférické rezervace musí splňovat tři základní funkce:

- ochrana přírodní a kulturní rozmanitosti,
- zajištění udržitelného rozvoje,
- podpora vědy, výzkumu a vzdělávání.

Tyto funkce musí být rovnocenné a musí se vzájemně doplňovat. V České republice bylo vyhlášeno šest biosférických rezervací: Křivoklátsko a Třeboňsko (v roce 1977), Šumava (1990), Krkonoše (1992), Bílé Karpaty (1996), Dolní Morava (2003).

Geoparky

Podle internetového zdroje (Národní geopark, 2015) za geopark je označeno území poskytující obraz o geologickém vývoji Země. Geopark může vzniknout na území, které umožňuje interpretovat veřejnosti geologické procesy a kde lze realizovat zajímavé geoturistické aktivity. Národním geoparkem se může stát území, které prezentuje geologické dědictví České republiky, zajišťuje udržitelný rozvoj a zahrnuje geotopy, které jsou z vědeckého hlediska výjimečné.

Na území ČR vzniká síť národních geoparků, kde si mohou jednotlivé geoparky vyměňovat své praktické zkušenosti, pořádat konference, semináře či workshopy s geologickou tematikou. V ČR lze navštívit tyto národní geoparky, např. Český ráj, Egeria, GeoLocí, Železné hory, Geopark Podbeskydí. Kandidátem na národní geopark je např. Geopark Joachima Barranda, Jeseníky, Broumovsko, Vysočina. Zájemcem o kandidaturu na národní geopark jsou Krkonoše.

V rámci Evropy vzniká Síť evropských geoparků, kde hlavním cílem je popularizace geověd, rozvoj geoturismu, udržitelnost rozvoje území, výzkum a vzdělávání. Od roku 2000 se pod patronací UNESCO rozvíjí Globální síť geoparků UNESCO. V Síti evropských geoparků je za Českou republiku od roku 2005 území Českého ráje, které je zároveň geoparkem UNESCO.

Příloha č. 3: Etapy strategického managementu v CHÚ

V kapitole č. 4.3 je charakterizován strategický management udržitelnosti cestovního ruchu v chráněných územích. S využitím literárních zdrojů lze jednotlivé etapy strategického managementu v CHÚ popsat následovně (Palatková, 2011; Zelenka, 2010b):

- *výzkum* – systematický sběr a analýza dostupných informací o makroprostředí destinace, konkurenci, aktérech CR, spotřebním chování cílových trhů a jeho potřebách, o území CHÚ (charakteristika území, jeho hodnoty, dopady CR, rizika atd.), výzkum lze realizovat jako kvantitativní nebo kvalitativní, dalším typem je výzkum primární, sekundární atd.;
- *situační analýza* – analýza vstupních informací a znalostí o dopadech cestovního ruchu, o cílových trzích (segmenty návštěvníků a jejich aktivity), únosné kapacitě, stavu monitoringu území, způsobu realizace managementu CR, stavu spolupráce s aktéry atd.;
- *SWOT analýza* - stanovení slabých a silných stránek, příležitostí a rizik pro destinaci,
- *stanovení vize a poslání destinace* – vize by měla souviset s potřebami cílových trhů s ohledem na zdroje destinace a na zajištění udržitelnosti CR v CHÚ; poslání konkretizuje vizi, vychází z konkurenčních výhod a historie destinace, často je poslání shodné s formulací vize destinace;
- *formulace cílů destinace* – cíle by měly být uspořádány hierarchicky, měly by na sebe navazovat, destinace může sledovat cíle ekonomické (např. zefektivnění komunikačních nástrojů, růst podílu na trhu), cíle komunikační (např. cíle související se zlepšením image destinace), cíle společenské (např. růst zaměstnanosti); cíle by měly být tzv. SMART;

- *formulace strategie destinace* – určení způsobu dosažení cílů, vize a poslání destinace, určení míry participace aktérů CR, sestavení základních postupů plánování, modelů managementu CHÚ;
- *plánování* – tvorba plánů (dlouhodobých, střednědobých, krátkodobých), plán marketingového mixu k prosazení strategie na trhu a ke splnění vytyčených cílů destinace, součástí plánů je způsob využívání nástrojů managementu chráněného území – návštěvnický management, participativní management, monitoring návštěvnosti, zonace CHÚ ve vztahu k cestovnímu ruchu, zjišťování únosné zátěže území, realizace výzkumu atd.;
- *realizace strategie destinace* – úspěch realizace strategie v destinaci souvisí s vytvořením efektivního modelu managementu CHÚ (modely aplikovat podle konkrétních podmínek v CHÚ);
- *kontrola a evaluace* – podle potřeb případné upřesnění vize, strategie nebo způsobu realizace strategie.

Příloha č. 4: Vývoj loga KRNAP

Obrázek 18: Logo KRNAP používané do roku 2008

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

Obrázek 19: Logo KRNAP používané do roku 2013

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

Obrázek 20: Současné logo KRNAP

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

Příloha č. 5: Přírodní atraktivity KRNAP

V kapitole č. 5.1.2 je charakterizován Krkonošský národní park mj. i z hlediska přírodních předpokladů, které jsou dále rozvedeny v této části bakalářské práce.

Podle GaREP (2003) k nejvýznamnějším přírodním atraktivitám KRNAP patří nejvyšší hora Sněžka (viz obrázek 21). Nejvýchodnější část Krkonoš je tvořena lesnatým masivem zvaným Rýchory. Na vrcholových partiích Krkonoš se nachází pláně (např. Pančavská, Mumlavská, Labská s pramenem Labe, Bílá louka atd.). Z důvodu problematického odtoku vody jsou na pláních vytvořena rašeliniště (nejznámější jsou Úpské rašeliniště, Černoorské rašeliniště). Významným faktorem, který ovlivňuje ráz tamější přírody, je tekoucí voda způsobující četné eroze. Místní toky mají velký spád, značné výkyvy vodní hladiny a balvanovité řečiště s mnoha vodopády (např. vodopád Mumlavský, Labský, Pančavský, Pudlavský, Horní a Dolní Úpský).

K nejznámějším údolím patří: Labský důl s nejvyšším vodopádem v ČR (Pančavský vodopád s výškou 250 m), Obří důl (jeho součástí je Úpská jáma - na české straně Krkonoš je to nejdokonaleji vyvinutý ledovcový kar), údolí Mumlavy (s řekou Mumlavou známou obřími hrnci a 8 m vysokým Mumlavským vodopádem). K dalším zajímavým turistickým atraktivitám patří Sněžné jámy (obrázek 22), Kozí hřbety (obrázek 23), Dlouhý důl, Modrý důl, Důl Bílého Labe atd.

Obrázek 21: Sněžka – nejvyšší hora Krkonoš i České republiky

Foto: P. Šimková

Obrázek 22: Sněžné jámy – polská státní přírodní rezervace

Foto: P. Šimková

Obrázek 23: Kozí hřbety – dominanta kotliny Špindlerova Mlýna

Foto: P. Šimková

Příloha č. 6: Kulturně historické atraktivity KRNAP a okolí

V kapitole č. 5.1.2 jsou uvedeny antropogenní předpoklady v TR Krkonoše a Podkrkonoší. Následuje stručný popis nejvýznamnějších kulturně historických atraktivit v regionu.

Jak uvádí GaREP (2003), pro území Krkonoš je charakteristické tzv. rozptýlené budní osídlení. K turisticky nejznámějším boudám na hřebenech Krkonoš patří Luční bouda, Výrovka, Vrbatova bouda, Dvoračky, Vosecká bouda, Martinova bouda, Špindlerova bouda, Jelenka, Labská bouda (viz obrázek 24) atd.

Obrázek 24: Labská bouda (nadmořská výška 1340 m n.m.)

Foto: P. Šimková

Kulturně historické atraktivity se nacházejí především v hlavních turistických střediscích:

Špindlerův Mlýn: horská architektura (z přelomu 19. a 20. století), kostelík sv. Petra a Pavla v klasicistním stylu.

Pec pod Sněžkou: hospoda na Peci z roku 1793, kaple Panny Marie, pozdně barokní kostel Nejsv. Trojice (ve Velké Úpě).

Malá Úpa: pozdně barokní kostel sv. Petra (čtvrtý nejvýše položený kostel v ČR).

Harrachov: sklárna z r. 1712 na výrobu českého křišťálu (dnes Sklářské muzeum), novogotická kaple sv. Alžběty se skleněným zvonem, empírový kostel sv. Václava.

Janské Lázně: světoznámé lázně (léčení následků dětské obrny, nemocí pohybového a dýchacího ústrojí), novorenesanční kolonáda se secesními prvky, novogotický kostel sv. Jana Křtitele (centrum Janských Lázní na obrázku 25).

Rokytnice nad Jizerou: pozdně barokní kostel sv. Michala, roubené chalupy a městské domy, secesní radnice s věží vysokou 37 m.

Horní Maršov: klasicistně a novorenesančně upravený zámek, novogotický farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, renesanční hřbitovní kostel s barokní farou a sochou sv. Jana Nepomuckého.

Svoboda nad Úpou: pozdně gotický kostel sv. Jana Nepomuckého s dřevěnou plastikou Růžencové Panny Marie, roubené domy v klasicistním a rokokovém stylu.

Černý Důl: renesanční kostel sv. Michala a socha sv. Michala, klasicistní radnice s podloubím.

Obrázek 25: Janské Lázně – oblíbené lázeňské středisko

Zdroj: Město Janské Lázně (2016)

Příloha č. 7: Certifikace regionálních produktů v Krkonoších

Obrázek 26: Značka Krkonoše originální produkt

Zdroj: ARZ (2010-2014)

Obrázek 27: Krkonošská medovina – Krkonoše originální produkt

Zdroj: ARZ (2010-2014)

Obrázek 28: Vánoční ozdoby – Krkonoše originální produkt

Zdroj: ARZ (2010-2014)

Příloha č. 8: Turistické aktivity na území KRNAP

Jak je uvedeno v kapitole č. 5.2, rozvoj cestovního ruchu v Krkonoších je datován do období 19. století. Podle portálu Správy KRNAP (Správa KRNAP, 2010) dlouholetou tradici má v Krkonoších zejména *pěší turistika* (obrázek č. 29). Je zde vybudováno přibližně 700 km turisticky značených tras¹⁶, které vedou všemi zónami KRNAP s různou úrovní náročnosti. Při pohybu na území KRNAP je třeba respektovat návštěvní řád. Významné omezení pro návštěvníky se týká zejména I. zóny KRNAP, kde je zakázáno vstupovat mimo turisticky značené cesty, resp. mimo tyčové značení v zimním období.

Krkonoše jsou přístupné i pro lidi se sníženou pohyblivostí. V rámci projektu Krkonoše bez bariér je vytipováno deset tras, které mohou využít nejen tělesně postižení a vozíčkáři, ale i senioři a rodiny s malými dětmi.

V poslední době Krkonoše přitahují také *cykloturisty*. Cyklotrasy jsou vedeny po turisticky zajímavých místech zejména ve III. zóně KRNAP. Kromě toho mohou příznivci cykloturistiky využít i atraktivní dlouhé sjezdy z vrcholových partií Krkonoš, kam je dopraví krkonošské lanovky či cyklobusy.

Co se týká *zimních sportů*, vzhledem k příznivým klimatickým i geografickým podmínkám patří tento region k nejatraktivnějším oblastem v Česku. V Krkonoších lze využít desítek sjezdových tratí, pro příznivce skialpinismu Správa KRNAP zpřístupnila osm skialpinistických tras. Ve spolupráci se Svazkem měst a obcí Krkonoše a podnikateli je v rámci projektu Krkonoše – lyžařský běžecký ráj udržováno téměř 600 km běžeckých tras. V Krkonoších lze legálně provozovat i *snowkiting* a *paragliding*. Obě aktivity se však musí provozovat ve vyhrazených lokalitách.

¹⁶ V Krkonoších jsou turistické trasy značeny prostřednictvím tzv. pásového značení ve čtyřech základních barvách (žlutá, červená, modrá a zelená, na polské straně Krkonoš ještě černá barva). V zimním období slouží návštěvníkům tyčové značení, které je doplněné o značky se symboly vrcholů, bud a osad (Správa KRNAP, 2010).

K dalším oblíbeným sportům patří *vodní sporty*. V Krkonoších lze sjíždět na plavidlech bez motorového pohonu řeku Jizeru a horní tok řeky Labe. Je však nutné respektovat místa pro nalodování a vylodování.

Provozování *horolezectví* je na území KRNAP zakázáno s výjimkou povolených lokalit (např. Hnědé skály ve Strážném, Lubošské skály na harrachovsku). *Lezení na ledopádech* (ledolezectví) je možné na skále na konci cesty Bud' Fit v Labském dole. Tato v poslední době oblíbená aktivita je omezována (stanovení denního počtu – max. 16 osob). Důvodem je to, že jde o jedinou lokalitu v Krkonoších, která se navíc nachází v jejich centru.

Obrázek 29: Pěší turistika v Labském dole – oblíbená forma CR v Krkonoších

Foto: P. Šimková

Příloha č. 9: Portál Správy Krkonošského národního parku

Obrázek 30: Úvodní webová stránka Správy KRNAP

Správa Krkonošského národního parku

Člověk a příroda

Hledat English Polski

Úvod

PŘÍRODA A HISTORIE

OCHRANA PŘÍRODY A PÉČE O NP

ZAMĚŘENO NA VEŘEJNOST

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

MAPOVÝ SERVER A GIS

SPRÁVA NP

Úřední deska

Veřejné zakázky

Správa Krkonošského národního parku

Krkonoše – ostrov tundry uprostřed Evropy – jsou unikátní mozaikou horských ekosystémů. Svahy hor osídlují horské lesy a louky, horní partie plochých hřebenů porůstá borovice kleč, alpské trávníky a rašelinná společenstva. Druhově bohaté jsou také karové oblasti, vzniklé působením ledovců v minulosti. Pro tuto výjimečnost a krajinnou hodnotu byly v roce 1963 vyhlášeny národním parkem. Správou území je pověřena Správa Krkonošského národního parku se sídlem ve Vrchlabí.

Aktuality

Otevírací doba muzeí o

Právě připravované akce

Zvířátkové vánoce

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

Obrázek 31: Environmentální výchova Správy KRNAP

Správa Krkonošského národního parku

Člověk a příroda

Hledat English Polski

Úvod

PŘÍRODA A HISTORIE

OCHRANA PŘÍRODY A PÉČE O NP

ZAMĚŘENO NA VEŘEJNOST

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

- Programy pro školy
- Programy pro veřejnost
- KCEV Krtek
- Fotogalerie z akcí

Nacházíte se: Úvod | ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Environmentální výchova

Ekologická výchova funguje při Správě KRNAP od poloviny 70. let. Jejím snahou je probouzet vztah k přírodě a motivovat k ochraně životního prostředí širokou veřejnost, zejména pak školní mládež.

Naší snahou je probouzet vztah k přírodě a motivovat k ochraně životního prostředí širokou veřejnost i školní mládež. V nabídce máme vzdělávací programy v terénu, ve školách a od ledna 2014 také v Krkonošském centru environmentálního vzdělávání Krtek ve Vrchlabí. Nechybí ani vedené exkurze z cyklu Nás učí příroda, teoretické

KRNAP na facebooku

facebook

KRNAP na YouTube

YouTube

Časopis Krkonoše –

Zdroj: Správa KRNAP (2010)

Příloha č. 10: Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše

Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše (ISRR Krkonoše) se skládá ze šesti hlavních částí (SPF Group, 2012): část A: Situační analýza; část B: Názory místních aktérů; část C: Analýza SWOT; část D: Návrhová část; část E: Implementační část; část F: Zásobník projektů.

Situační analýza obsažená v části A zahrnuje základní charakteristiku regionu z hlediska jeho vymezení, popisu územně správní struktury, obyvatelstva, analýzy struktury ekonomiky, trhu práce, trhu cestovního ruchu, dopravní infrastruktury, občanské vybavenosti, přírodních zdrojů a ochrany životního prostředí.

Co se týká odvětví CR, na základě dat ČSÚ a agentury CzechTourism, je analyzována nabídka a poptávka. V rámci nabídky CR jsou zmiňovány lokalizační předpoklady Krkonoš, pozornost je věnována certifikaci regionálních produktů, infrastrukturu CR s podrobnou statistikou ubytovacích kapacit. Poptávka po CR zahrnuje statistiku vývoje počtu návštěvníků, popis skladby návštěvníků regionu a výsledky průzkumu návštěvníků regionu v letní sezóně 2011 a zimní sezóně 2012. Dále je analyzována organizace CR a marketing ve zkoumaném regionu. Spolupráce veřejné správy s místními podnikateli je prezentována na příkladu realizovaných projektů. Je popsána i přeshraniční spolupráce a spolupráce s IC.

Analýza názorů místních aktérů (viz část B ISRR Krkonoše) vychází z kvalitativního průzkumu provedeného v červnu 2012 pomocí metody řízených rozhovorů se zástupci organizací v Krkonoších. Smyslem analýzy bylo identifikovat názory na region „zevnitř“ – tedy ze strany významných aktérů a porovnat zjištěné výstupy s výsledky situační analýzy Krkonoše (uvedené v části A) zpracované prostřednictvím kvantitativního šetření.

Na základě informací z analytických výstupů (situační analýzy a analýzy názorů místních aktérů) byla provedena SWOT analýza (část C ISRR Krkonoše). Souhrnná SWOT analýza vycházela z výsledků 6 dílčích SWOT analýz vytvořených pro jednotlivé tematické okruhy: 1. Image a správa regionu. 2. Infrastruktura. 3. Ekonomika a lidské zdroje. 4. Obyvatelstvo. 5. Životní prostředí. 6. Cestovní ruch.

Zásadní výstupy v rámci ISRR Krkonoše jsou uvedeny v části D - Návrhová část. Výstupy jsou rozděleny do čtyř částí: 1. Návrh rozvojové vize. 2. Identifikace rozvojových problémů. 3. Stanovení cílů. 4. Návrh prioritních oblastí a opatření.

Rozvojová vize regionu do roku 2030 má podobu krátkého sloganu „Krkonoše – jedinečné navenek, přátelské uvnitř“. Toto „komunikační motto“ regionu je rozpracováno do pěti pilířů, které mají zajistit rozvoj regionu (tj. účinná správa regionu, vyhovující infrastruktura, kvalitní ŽP, efektivní hospodářství a udržitelný CR). Snahou je ze zájmové oblasti vytvořit „dobře spravovaný region“, „vybavený region“, „zelený region“, „tvůrčí region“, „turistický region“ (SPF Group, 2012, s. 5-7).

Část *Identifikace rozvojových problémů* pomocí metody stromu problémů identifikuje problémy ve 3-stupňové hierarchii, a to od problémových okruhů, přes hlavní problémy až po dílčí problémy. Mezi hlavní problémové okruhy patří: doprava, sociální soudržnost, ekonomika, CR a ŽP. K problémům rozvoje CR patří: snižování konkurenceschopnosti destinace v důsledku kvality infrastruktury a služeb, územní a časová diferenciací návštěvnosti, málo cílený a stereotypní marketing CR, nedostatečná spolupráce klíčových aktérů v oblasti rozvoje CR.

Cíle jsou formulovány prostřednictvím přehledné tabulky. Globální cíle korespondují s jednotlivými problémovými okruhy, cíle specifické mají vyřešit hlavní problémy v těchto oblastech. Globálním cílem v rámci prioritní oblasti cestovní ruch je zvýšit potenciál CR regionu a zajistit jeho dlouhodobou udržitelnost. Ke specifickým cílům patří: zvýšit kvalitu služeb a rozšířit nabídku, zvýšit kompetence pracovníků ve službách CR, zlepšit marketingové aktivity za účelem zlepšení image Krkonoš, posílit spolupráci mezi hlavními aktéry CR.

Splnění vytyčených cílů závisí na realizaci vhodných aktivit a opatření uvedených v části *Návrh prioritních oblastí a opatření*. Mezi opatření v rámci prioritní oblasti cestovní ruch patří: Integrace nabídky služeb cestovního ruchu; Kvalita služeb cestovního ruchu; Marketing cestovního ruchu; Spolupráce aktérů v CR.

Část E: Implementační část zahrnuje *návrh projektového cyklu* se seznamem projektových záměrů a dále *návrh plánovacího cyklu* s návrhem způsobu realizace.

Část F: Zásobník projektů obsahuje jednotlivé rozvojové záměry.

Příloha č. 11: Seznam otázek použitých při řízeném rozhovoru

1. Jakým způsobem je naplňována vize Krkonoš (vize „Krkonoše – jedinečné navenek, přátelské uvnitř“ uvedená v Integrované strategii rozvoje regionu Krkonoše)?
2. Jaká strategie se uplatňuje při naplňování vize?
3. Které strategické koncepční dokumenty považujete za nejdůležitější ve vztahu k optimalizaci aktivit cestovního ruchu v KRNAP?
4. Jakým způsobem probíhá spolupráce s klíčovými aktéry CR v regionu? (SMO - Krkonoše, podnikatelé, místní obyvatelé a další aktéři)?
5. Jak probíhá komunikace s klíčovými aktéry, je na odpovídající úrovni či existují nějaké rezervy?
6. Jaké jsou dopady aktivit cestovního ruchu v KRNAP?
7. Které nástroje využíváte k optimalizaci aktivit cestovního ruchu v KRNAP?
8. Jakou úlohu v optimalizaci dopadů cestovního ruchu má zonace KRNAP?
9. Jakým způsobem je prováděn monitoring dopadů CR v KRNAP?
10. Jak jsou výsledky monitoringu uplatňovány v praxi?
11. Jaký je stav financování, jsou zdroje pro vaše činnosti dostatečné?
12. Jak vnímáte fungování Svazku měst a obcí Krkonoše a jeho úlohu v zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu v regionu?
13. Jaké jsou další možnosti k zefektivnění činnosti Správy KRNAP v zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje národního parku i celého regionu?

DOTAZNÍK

Odověď označte, prosím, červeně.

1. Je Vám známá vize Krkonoš uvedená v Integrované strategii rozvoje regionu Krkonoše?

- a) ano..... pokračujte ot. č. 2
- b) ne..... pokračujte ot. č. 3

2. Pokud znáte tuto vizi, jak ji případně podporujete?

.....
.....

3. Máte vytvořen strategický plán Vaší podnikatelské činnosti?

- a) ano
- b) ne

4. Jaké jsou podle Vás přínosy cestovního ruchu pro Krkonoše?

.....
.....

5. Jaké jsou podle Vás negativní dopady cestovního ruchu pro Krkonoše?

.....
.....

6. Domníváte se, že Vaše činnost má nějaké negativní dopady na Krkonoše?

.....
.....

7. Jak vnímáte úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších?

- a) výborná..... pokračujte ot. č. 8
- b) uspokojivá..... pokračujte ot. č. 8
- c) průměrná pokračujte ot. č. 9
- d) nedostatečná..... pokračujte ot. č. 9

8. Jaká jsou pozitiva vzájemné spolupráce podnikatelských subjektů cestovního ruchu v Krkonoších?

.....
.....

9. Jaké jsou podle Vás důvody nedostatečné spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších (pokud ji považujete za nedostatečnou)?
(možno více odpovědí, prosím obodujte škálou od 1 / nejlepší/ do 5 /nejhorší/)

- a) malý zájem ze strany podnikatelské sféry o činnosti v oblasti cestovního ruchu
- b) problémy v komunikaci
- c) neochota zapojovat se do činností v regionu
- d) sledování vlastního prospěchu
- e) další.....

10. Jak vnímáte úroveň Vaší spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše?

- a) výborná – uspokojivá, zdůvodněte.....
.....
- b) průměrná – nedostatečná, zdůvodněte.....
.....

11. Jak vnímáte úroveň Vaší spolupráce se Správou KRNAP?

- a) výborná – uspokojivá, zdůvodněte.....
.....
- b) průměrná – nedostatečná, zdůvodněte.....
.....

12. Jak hodnotíte aktivity Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci dopadů cestovního ruchu v Krkonoších?

- a) výborně..... pokračujte ot. č. 13
- b) uspokojivě..... pokračujte ot. č. 13
- c) průměrně..... pokračujte ot. č. 14
- d) nedostatečně..... pokračujte ot. č. 14

13. Jaké konkrétní aktivity Správy KRNAP považujete za přínosné pro Krkonoše?

.....
.....

14. Kde spatřujete rezervy v činnosti Správy KRNAP?

.....
.....

Příloha č. 13: Průvodní dopis k dotazníku odeslanému podnikatelům

Vážený pane, vážená paní,

jmenuji se Pavla Šimková, studuji 3. ročník bakalářského studia, obor Management cestovního ruchu na Katedře rekreologie a cestovního ruchu, Fakulty informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové. V současné době zpracovávám bakalářskou práci na téma „Možnosti regulace v rámci managementu turismu v Krkonošském národním parku“.

Jelikož součástí práce je zjistit názory podnikatelů na úroveň spolupráce mezi aktéry a na úlohu Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci cestovního ruchu v Krkonoších, obracím se na Vás s prosbou o vyplnění přiloženého dotazníku.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Prosím o jeho zaslání na moji elektronickou adresu: pavla.simkova.2@uhk.cz

Příloha č. 14: Odpovědi zástupce Správy KRNAP na otázky řízeného rozhovoru

V kapitole č. 5.5.2 je uvedeno vyhodnocení primárního výzkumu, kde jednou z technik byl řízený rozhovor se zástupcem Správy KRNAP. Následuje přepis hlavních informací z odpovědí respondenta na jednotlivé otázky rozhovoru:

1. Jakým způsobem je naplňována vize Krkonoš uvedená v Integrované strategii rozvoje regionu Krkonoše?

2. Jaká strategie se ze strany Správy KRNAP uplatňuje při naplňování vize?

„Je třeba vidět různé úrovně strategických dokumentů, protože pro nás nejzásadnější jsou zákony, kterými se řídíme. Potom máme to, co je zákonem nikoli obecným, ale co je pro nás a to je Plán péče, návštěvní řád, zonace a různé interní dokumenty v managementu jednotlivých oblastí a oborů. To jsou pro nás nejzásadnější dokumenty. Pak jsou různé vize nebo různé strategie, jako je Integrovaná strategie rozvoje regionu Krkonoše. Tyto strategie dáváme dokupy ve spolupráci s regionem. Jsme si vědomi toho, že nežijeme ve vakuu, nelze tady dělat ochranu přírody, bez toho, že by s tím byli smířeni, srozuměni a pro to nadšeni místní obyvatelé, resp. starostové. Bez toho to nejde, bez toho to dělali na Šumavě a skončili velmi bídně. Pro nás je spolupráce s regionem velmi důležitá už proto, že na území národního parku je 29 obcí. Takže pro nás jsou logickými partnery pro jednání. Pracujeme tedy s tímto dokumentem, vládne s ním obecná shoda, je to další dokument, podle kterého děláme naši práci.“

3. Které strategické koncepční dokumenty považujete za nejdůležitější ve vztahu k optimalizaci aktivit cestovního ruchu v KRNAP?

„Pro nás cestovní ruch, ochrana přírody, rozvoj regionu, podnikání to jsou oblasti, do kterých musíme zasahovat. Pro nás nejdůležitějším koncepčním dokumentem je Plán péče, který je pro nás do jisté míry zákon, podle kterého postupujeme. V Plánu péče jsou stanovené body, v jakém stavu se nacházíme, v jakém chceme být za 10 let, protože Plán péče se dělá na 10 let. Je to pro nás jakýsi manuál, jakýsi mustr. To je pro nás nejdůležitější dokument, a je v něm i kapitola cestovní ruch. Ale i další

dokumenty, např. Lesní hospodářský plán, to jsou dokumenty nezbytné pro fungování instituce, jako je Správa KRNAP.“

4. Jakým způsobem se uskutečňuje spolupráce s klíčovými aktéry v regionu? (SMO - Krkonoše, podnikatelé, místní obyvatelé a další aktéři)?

„Ze zákona má Správa KRNAP Radu národního parku, která se skládá ze dvou sekcí, z vědecké a regionální. Ve vědecké sekci jsou vědci a odborníci z univerzit, v regionální sekci jsou starostové místních obcí. Rada národního parku je poradním orgánem ředitele. Vždy jednou až dvakrát ročně se tento orgán schází, probírají se novinky, co se stalo, co se událo, co jsou potenciální rizika. Rada národního parku přijímá svá stanoviska a doporučení řediteli pro další jednání. Žijeme v regionu, kde jsme zřízeni my ze zákona, máme tady obce, které mají své majetky, mají svá zastupitelstva, své starosty a radní, máme tady podnikatele, neziskové organizace. V tom regionu jsme všichni na jednom písku, není možné, abychom vytvářeli barikády mezi sebou. Takže když tady žijeme a chceme něco smysluplně dělat, tak je nutné se neustále scházet, řešit co je nového, co se plánuje, navzájem se pravidelně informovat. Pokud toto neprobíhá, vznikají problémy“.

5. Jak probíhá komunikace s klíčovými aktéry, je na odpovídající úrovni či existují nějaké rezervy?

„Komunikace probíhá jak v rovině osobních schůzek, osobních jednání, když je potřeba, probíhá i elektronicky. Naši partneři jsou informováni o všem dění na území parku prostřednictvím mnou rozesílaných tiskových zpráv. Mnozí jsou součástí našich fanoušků na Facebooku, což je pro nás dnes nejdůležitější komunikační kanál na neformální rovině. A pochopitelně internetové stránky jako formální způsob komunikace. Jestli existují nějaké rezervy? Samozřejmě, že existují a to i přes množství povinností, které je nutné udělat ve vztahu ke svým partnerům, ke zřizovateli atd.“

6. Jaké jsou dopady aktivit cestovního ruchu v KRNAP?

„Dopady cestovního ruchu jsou hlavně neutrální nebo negativní. Pozitivní dopad cestovního ruchu spočívá v tom, že do Krkonoš jezdí návštěvníci a dozvídají se tady

spoustu informací o unikátnosti a jedinečnosti přírody. Mají možnost získat informace, něco se dozvědět. Mnoho lidí vnímá území, kam jezdí, jako místo kam jede za svým vyžitím, adrenalinem, jako sportovní stadion. Spoustě lidem je prakticky jedno, že Krkonoše jako fenomén jsou unikátem v rámci celé Evropy. Není v Evropě území, které by bylo srovnatelné jako Krkonoše. Proto tento ostrov je unikátní, jedinečný. Většina návštěvníků do Krkonoš nejezdí kvůli tomu, že by to chtěla studovat, ale jezdí sem obvykle proto, že je tu krásná krajina. Dost velká část návštěvníků, sem přijíždí pouze za sportem. Ale ten sport je zde umožněn díky morfologii terénu. Kdyby tady nebyly hory, tak tady není ani ten sport. Díky propagaci a cestovnímu ruchu sem jezdí lidé a my máme možnost je oslovit. Neutralita spočívá v tom, že je tady národní park jako území, je zde cestovní ruch a v zásadě si neškodíme. To je ale minoritní rovina.

Negativní stránka CR souvisí s tím, že díky rozvoji CR sem jezdí hodně lidí. Krkonoše jsou, dle našich informací, nejnavštěvovanějším národním parkem v Evropě. Neznáme jiný NP, kam by jezdilo ročně 5 až 6 mil. návštěvníků, a to na českém území. V Polsku to jsou 2 až 3 miliony. To je celkem 7 až 9 mil. návštěvníků ročně. To je opravdu velký počet. Negativní dopady – můžeme jít od těch nejmenších nejmarginalnějších, jako jsou odpadky, sešlapy, chození v lokalitách, kam lidé nemají přístup, dělání zakázaných aktivit – například skialpinismus v lokalitách, kde hnízdí tetřívky. Na makroúrovni je to neustálá snaha o trvale udržitelný rozvoj, neustálé nároky na rozšiřování sjezdovek, rozšiřování areálů pro sportování, neustálé tlaky na budování nových hotelů, v lokalitách, kde žádné hotely nikdy nebyly, nebo budování velkých hotelů z malých penzionků. To s sebou nese CR. Potíž je v tom, že Krkonoše se v minulosti významně profilyovaly jako lokalita pro zimní sporty. V 90. letech úplně zapomněli na to, že jednou třeba nebude sjezdové lyžování v Krkonoších možné. Vidíme to dneska, celou zimu skoro bez sněhu, kdo nezasněžil technickým sněhem, tak prakticky neměl šanci přežít. Třetí zimu po sobě. Ted' se to vrací zpátky jak bumerang. Je tedy velká snaha rozmělnit sezónnost, což se za poslední léta trochu daří. Lidé už nejezdí pouze na Štědrý den, Silvestr, únor a letní prázdniny, ale jezdí už v květnu, jsou tady ještě návštěvníci v září a říjnu na babí léto, přijíždějí už v listopadu a sezónnost se táhne daleko přes Velikonoce. Ale to záleží na nabídce,

když není nabídka aktivit, tak sem lidé nepřijedou. Dnes jsou ti skálověrní turisté už velmi ohroženou skupinou, kteří přijeli v březnu do Krkonoš chodit po sněhu po horách. Dnes člověk potřebuje vylézt z auta, mít vedle baráku ubytování, sjezdovku, za barákem monkey park, pod barákem dvě pizzerie nejlépe jednu italskou a jednu španělskou. Tak takový je dnes standard. Je to trochu smutné, protože lidé na otázku, jestli se dá ujít nějaká trasa a vy odpovíte, že ano, že je to asi 20 km daleko. Ale oni se zhrozí, že 20 km neujdou za celý rok dohromady, natož během jediného dne. Negativní aspekt CR je v něm samotném. Kdyby tady nebyl zájem o objevování této lokality a o využívání této krajiny, kdybychom byli na Aljašce nebo na Kamčatce, tak je tady divočina, vládnu tady medvědi a přijede sem 10 lidí za rok. “

7. Které nástroje využíváte k optimalizaci aktivit cestovního ruchu v KRNAP?

„K regulaci CR používáme zákazy, ale to je dáno zákonem, jaké aktivity jsou tady povolené, které zakázané. Nelze jezdit po území NP volně autem, protože to je nežádoucí. Můžete tady jezdit pouze výjimečně. My co nejvíce můžeme, tak využíváme v rámci CR propagaci. Zastáváme filozofii, že vzdělaný návštěvník je ukázněný návštěvník. I když jsou lidé, kteří budou vždy dělat problémy, na území NP budou vědomě dělat aktivity, které jsou zakázané. Když to budu odhadovat, tak ze 100 % návštěvníků je to asi 5 %. Pak je ale asi 25 % skupina návštěvníků, která „dělá“ problémy, ale z nevědomosti. Pro nás je podstatné, aby lidé informace měli. Takže pořádáme na tisíc akcí pro veřejnost, ať to jsou různé přednášky pro školy na boudách, různé vedené exkurze, speciálně pro širokou veřejnost to jsou různé lektorované přednášky – těch děláme na 200. Na těchto 200 akcí se může přihlásit kdokoli. Zbývající jsou speciálně pořádané akce našimi ekolektory např. pro mateřské školky, pro školy, akce v Krtkovi, exkurze v terénu, přednášky na horských boudách. To je základ naší aktivity. Samozřejmě, že se staráme o lesy, louky, arktalpínské trávníky, pečujeme o ně, ale to je taková pasivní ochrana přírody. Monitorujeme jejich stav, snažíme se, aby se nezhoršoval, což nám ukládá zákon. To je způsob, jak s územím komplexně pracujeme. V neposlední řadě je to propagace, ekologická výchova, provozujeme síť informačních center, síť krkonošských muzeí. Jde o aktivity, které s ryzí ochranou přírody úplně nesouvisí, ale jsou na to neuvěřitelným způsobem

filozoficky napojeny. Protože kdyby lidé tyto služby nedostali, tak budou do jisté míry ochuzeni. V momentě, kdy přijedou lidé do Krkonoš a nedostanou informace v IC, na panelech naučných stezek, přes chytré aplikace v mobilních telefonech, tak jejich pobyt je pouze procházkou. My se snažíme dostávat do naší práce příběhy, protože lidé mají rádi příběhy, bez těch příběhů je to pouze strohé povídání. Jakmile je to nabaleno na příběh - o kytkách, o zvířatech, tak je to pro lidi mnohem srozumitelnější.“

8. Jakou úlohu v optimalizaci dopadů cestovního ruchu má zonace KRNAP?

„Zásadní, bez zonace bychom nevěděli jak a co dělat. V zonaci se promítá to, jak cenné území ve skutečnosti v NP je. Celé území NP nemá stejnou přírodovědnou hodnotu. Máme tady různé ekosystémy, různé vegetační stupně od listnatých lesů až po arктоalpínské trávníky. Každý si uvědomí, že bukové smíšené lesy jsou na řadě různých míst v Čechách, ale arктоalpínské trávníky nejsou nikde jinde na světě. Když se podíváte na zonaci a tvar Krkonoš, tak vám bude naprosto jasné, že to nejvzácnější jsou pozůstatky doby ledové, činnosti ledovců v Krkonoších, ať to jsou ledovcové kary, vrcholy kopců. Prakticky podél celé česko-polské hranice od východu na západ se táhne I. zóna chránící to nejvzácnější. Tam jsou ty krkonošské zahrádky, čertova zahrádka, botanické zahrádky. Tam jsou ty vrcholy, kde do dneška probíhají geologické jevy, které nejsou vidět, protože je to velmi pomalá záležitost. Přestože geologie je pro mnoho lidí mrtvá neživá vědní disciplína, tak v Krkonoších se dá spousta věcí vysledovat – podobnost s oblastmi ovlivněnými dobou ledovou. Máme tam například kamenné polygony..... Pak sem přijde skupinka turistů, a protože viděli v Alpách, že se tam staví kamenní „mužící“, tak kamenný útvar, který je formován desítky až tisíci let, tak ho rozeberou a postaví „mužíka“ a mají z toho ohromnou radost. A to je o té edukaci, o té výchově. A o tom děláni špatna, děláni negativních věcí z neznalosti. Oni to nedělají vědomě nebo na „truc krnapákům“, ale z neznalosti. Zonace je opřena o zákon, který říká, co v kterých zónách je možné a co už možné není. V praxi na cestovní ruch to má dopad ten, že v I. zóně jsou nejvíce turisté omezováni. Já s nadsázkou říkám, že v I. zóně mohou turisté pouze procházet a volně dýchat. Protože nesmíte vstoupit mimo značenou cestu, nesmíte tam nic trhat, nesmíte hlučet atd. To je praktický dopad zonace na CR. Ze zonace pramení

řada omezení pro CR, ale zároveň KRNAP ze zákona je povinen území zachovat ve stavu stávajícím anebo ve zlepšeném pro příští generace. My bychom mohli Krkonoše úplně otevřít, ať si tady každý dělá, co chce. Ale za deset let by Krkonoše nebyly.“

9. Jakým způsobem je prováděn monitoring dopadů CR v KRNAP?

„Každodenně. Neustále jsou v terénu ochranáři, strážci, lesníci a neustále monitorují, kde vzniká potenciální problém. Typickým příkladem je údržba cest, které kvůli velkému sklonu a přívalovým deštům v sobě obsahují „účkové“ železné profily - říká se tomu svodnice. V momentě, kdyby byl přívalový déšť, tak voda roztrhá tu cestu a cesta za několik miliónů je za rok zničená. Svodnice odvádí vodu z příkopů na druhou stranu příkopů a potom do krajiny. Svodnice jsou v úseku 10 až 15 metrů od sebe. Bez svodnic by cesta do dvou, do tří let byla zničená. Když je to šterková cesta, tak jak procházejí turisté, tak svodnice zanesou, kamínky, šterkem svodnice ucpou. Takže je třeba v terénu neustále být a toto sledovat, zejména v letních měsících, kdy je zvýšená návštěvnost hor a také velké riziko přívalových deštů. Monitoring dopadů CR v této oblasti probíhá prakticky denodenně. Děláme si vlastní výzkum, sledujeme vliv aktivit CR na ty lokality, kde probíhá. Dalším příkladem, co je ještě vidět na polském území. U nás v hřebenových partiích jsou metr, metr a půl široké štětované chodníky, které slouží jako dálnice. Když jsou dobře udělané, turisté nechodí loukou. V Polsku to tak neměli, a tak měli 5-metrové vyšlapané pruhy hned vedle úzké stezičky, protože ta byla kamenitá. Udělat štětovanou cestu znamená, zhruba do metrové hloubky cestu v tom úseku rozebrat a kameny vyskládat, jako mozaiku, jako puzzle. V Polsku měli přirozenou cestu s různě vyčuhujícími kameny. Když jdete po hřebenech, tak nechcete koukat pod nohy, ale chcete se rozhlížet. Když pak máte různě vysoké kameny, můžete o ně škobrtnout. To nikoho nebaví, takže si lidé vyšlapávali v louce širokou stezku. Poláci to už pochopili, a tak začali dělat také štětované nebo dlážděné cesty, a aby zamezili tomu vyšlapávání, tak do toho prostoru nalevo a napravo od cesty zasadili suchá smrková torza z prořezávek. Na 20-centimetrové rošty tyto torza přitloukli, lidé tímto „porostem“ takhle zpevněným už nechtějí chodit. Je to pro ně nepříjemné, je to vysoké, a tak se stáhli opět na těleso cesty. Nevypadá to úplně hezky, ale funguje to. To jsou všechno věci, které okoukáváme v zahraničí, vyměňujeme si zkušenosti. To vše slouží k usměrnění pohybu návštěvníků“.

10. Jak jsou výsledky monitoringu uplatňovány v praxi?

„Co zjistíme, okamžitě řešíme. Například černá skládka, když zjistíme, že turisté zakládají potenciální černou skládku, že někde sypou odpadky, tak my to musíme hned zlikvidovat. Protože u nás to v hlavách funguje tak, že když je tady jeden odpadek, tak k tomu přidám ten svůj. Takže pro nás je nezbytné tyto černé skládky likvidovat v předstihu.“

11. Jaký je stav financování, jsou zdroje pro vaše činnosti dostatečné?

„To je špatně položená otázka, protože my bychom nemohli kvantifikovat dostatečnost. Co to je dostatečné, proto, abychom tady přežili? Proto ano. My jsme financováni vícezdrojově. Zhruba 100 milionů dostáváme jako příspěvek od zřizovatele, zhruba 100 milionů si vyděláme vlastní činností, která spočívá převážně v hospodaření v lesích. Zhruba 100 milionů možná i víc, to záleží rok od roku, se nám daří získávat prostředky z různých fondů, z EU a z jiných fondů různých donorů. Tedy tyto tři hlavní bloky financování. Příspěvek zřizovatele se po škrtech pět let zpátky snížil o více než 50 %. Tehdy to bylo na hraně krizovosti, jestli vůbec přežijeme. Ale nyní je to nastaveno tak, že aktivity, které chceme dělat, máme možnost financovat z unijních fondů. Pokud by nebyly tyto finanční prostředky, tak bychom zdaleka nemohli dělat aktivity, které děláme a které přispívají právě k ochraně přírody a k rozvoji CR takového druhu, který Krkonošům neškodí. Tedy financování je stabilní, vždycky bychom dokázali mít a využít více prostředků. Na druhou stranu v získávání dotací z různých fondů jsme velmi úspěšní, daří se nám to a díky tomu děláme projekty jako sledování velkých šelem v Krkonoších, rys, vlk, dále revitalizace rašelinišť na hřebenech hor, dělání přehrážek, což pomáhá zadržování vody v krajině. Tedy financování je dostatečné, v současné době nejsme ohroženi na existenci.“

12. Jak vnímáte fungování Svazku měst a obcí Krkonoše a jeho úlohu v zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu v regionu?

„V současné době je to mnohem lepší i díky mnohem užší spolupráci s námi. Byly doby, kdy se Svazek zaměřoval pouze na propagaci sjezdového lyžování.... Z našeho hlediska dřívější fungování Svazku bylo pro regionem mnohem méně přínosné než

dnes. Dnes sdílí naši myšlenku společně, že je nutné sezónu v Krkonoších rozpustit mimo dobu zimní sezóny, že je dobré hledat aktivity jiné než sjezdové a běžecké lyžování jako pohádkové Krkonoše, ekoturistika atd. Pro nás je dnes Svazek velmi důležitým a cenným partnerem pro práci tady v regionu.“

13. Jaké jsou další možnosti k zefektivnění činnosti Správy KRNAP v zájmu zajištění udržitelnosti rozvoje národního parku i celého regionu?

„My se snažíme vlastními silami dělat věci efektivně. Pro nás je důležité být v kontaktu s ostatními institucemi v Evropě a ve světě, vyměňovat si zkušenosti, čerpat příklady dobré praxe a sledovat současné trendy v ochraně přírody a vlastně ve všech oborech, v propagaci. Proto navzdory tomu, že mnozí zaměstnavatelé to zakazují, tak lidé na mém oddělení mají neomezený přístup na internet, na Facebook, protože se inspirují někým, kdo co udělal dobře a přenáší to do naší praxe. Například před lety jsem objevil na internetu, že novozélandský národní park používá ke komunikaci jejich práce komiks pro děti. Po čase jsme došli k tomu, že komiks je velmi oblíbené komunikační médium pro děti, pro teenagery, a proto jsme udělali komiks i u nás v Krkonoších. Z toho se pubertáči dozvědí zajímavou nenásilnou formou, co Správa parku dělá a jak tady o hory pečujeme. Je to postaveno na příběhu, na nějakém dobrodružství, napětí, kolizi, střetu a tak. Ukázalo se to jako velmi úspěšný nápad a teď vzniká dalších deset komiksů zaměřených na konkrétní druhy živočichů a na konkrétní problémy. To je způsob, jak mladé lidi dostat k tématům, které jim chceme předložit.“

Příloha č. 15: Vyhodnocení dotazníkového šetření mezi podnikateli

V této části bakalářské práce jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření, které bylo realizováno mezi podnikateli v Krkonoších. Výsledky jsou interpretovány po jednotlivých položkách tak, jak byly uvedeny v dotazníku. Získané údaje jsou slovně okomentovány, některé položky jsou navíc prezentovány formou grafického nebo tabulkového zobrazení:

Položka č. 1: Je Vám známá vize Krkonoš uvedená v Integrované strategii rozvoje regionu Krkonoše?

Tabulka 4: Znalost vize Krkonoš v ISRR Krkonoše

Odpověď	Počet	V procentech
Ano	4	13 %
Ne	28	87 %

Zdroj: vlastní zpracování

Jak uvádí tabulka č. 4, pouze 4 respondenti (tj. 13 %) uvádějí, že znají vizi Krkonoš uvedenou v Integrované strategii rozvoje regionu Krkonoše, ostatních 28 (tj. 87 %) podnikatelů vizi Krkonoš nezná.

Položka č. 2: Pokud znáte tuto vizi, jak ji případně podporujete?

Ze získaných odpovědí vyplývá, že respondenti podporují naplnění vize vstřícným vystupováním vůči klientům, přispívají k ochraně životního prostředí Krkonoš (tříděním odpadků, používáním úsporných žárovek, propagací pěší turistiky a běžeckého lyžování). Kromě toho propagují region a poskytují návštěvníkům informace o území.

Položka č. 3: Máte vytvořen strategický plán Vaší podnikatelské činnosti?

Ze získaných odpovědí prezentovaných v tabulce č. 5 vyplývá, že 11 respondentů (tj. 34 %) má vytvořený strategický plán své podnikatelské činnosti, zbývajících 21 respondentů (tj. 66 %) strategický plán vytvořený nemá.

Tabulka 5: Existence strategického plánu podnikatelské činnosti

Odpověď	Počet	V procentech
Ano	11	34 %
Ne	21	66 %

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 4: Jaké jsou podle Vás přínosy cestovního ruchu pro Krkonoše?

Podle dotázaných respondentů cestovní ruch pro Krkonoše znamená lepší povědomí o dané lokalitě, přináší dotace ze státního rozpočtu, popř. evropských fondů, má vliv na tvorbu pracovních míst a na vznik malých podnikatelských subjektů. Znamená také ekonomický přínos pro rozpočet obce i pro podnikatele, podporuje rozvoj podnikatelských aktivit.

Položka č. 5: Jaké jsou podle Vás negativní dopady cestovního ruchu pro Krkonoše?

Respondenti vnímají cestovní ruch jako zátěž pro životní prostředí, zejména díky neukázněným návštěvníkům, ale i některým podnikatelům. Z dalších negativ bylo jmenováno nadměrné využívání území pro potřeby turistického ruchu, který se dostává do konfliktu hlavně s ochranou přírody, s ochranou vody, lesů atd., zvýšení ekologické zátěže lokality. Jmenována byla také příliš velká koncentrace tzv. „konvenčních“ uživatelů cestovního ruchu, kteří ničí přírodu. Dále pak omezování podnikání klasických rodinných zemědělských podniků a také neustálý souboj mezi ochranou přírody a podnikáním.

Položka č. 6: Domníváte se, že Vaše činnost má nějaké negativní dopady na Krkonoše?

Dotazovaní podnikatelé se domnívají, že jejich činnost nemá přímý vliv na prostředí destinace. Problém však vidí u neukázněných návštěvníků, kteří svými aktivitami často přispívají k ničení přírody Krkonoš.

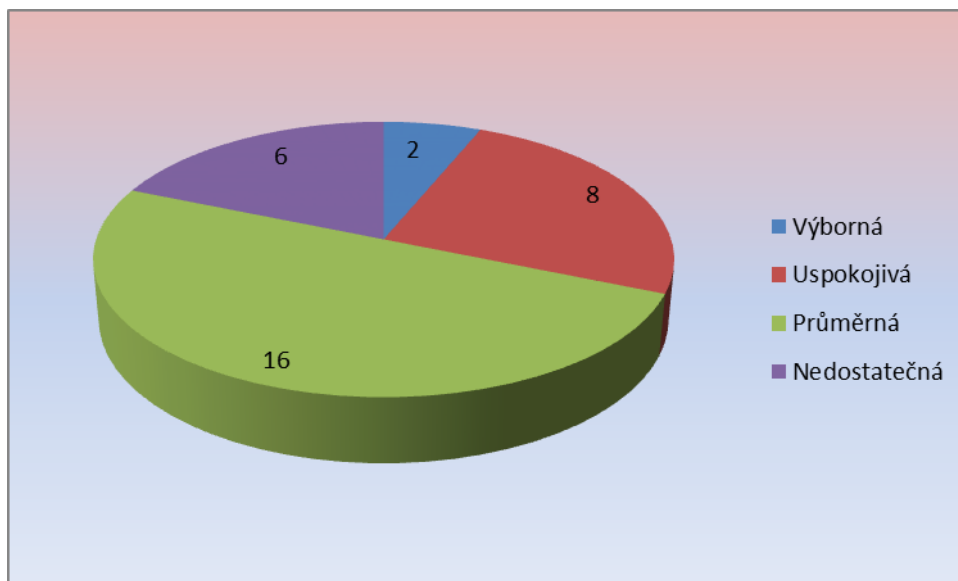
Položka č. 7: Jak vnímáte úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších?

Tabulka 6: Úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších

Odpověď	Počet	V procentech
Výborná	2	6 %
Uspokojivá	8	25 %
Průměrná	16	50 %
Nedostatečná	6	19 %

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 1: Úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších

Zdroj: vlastní zpracování

Jak vyplývá z tabulky č. 6 a grafu č. 1, celkem 10 dotázaných respondentů (tj. 31 %) vnímá úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších příznivě (2 respondenti, tj. 6 % spolupráci považují za výbornou, 8 respondentů, tj. 25 % ji hodnotí jako uspokojivou). Zbývajících 22 respondentů (tj. 69 %) považuje spolupráci mezi podnikateli v Krkonoších za neuspokojivou (16 respondentů, tj. 50 % hodnotí spolupráci průměrně, 6 respondentů, tj. 19 % nedostatečně).

Položka č. 8: Jaká jsou pozitiva vzájemné spolupráce podnikatelských subjektů cestovního ruchu v Krkonoších?

Respondenti, kteří vnímají úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších příznivě, za pozitivum vzájemné spolupráce považují zejména zvýšení kvality poskytovaných služeb, dále pak vzájemnou podporu a zvýšení atraktivity lokality. Dalším pozitivem je vzájemný respekt mezi provozovateli, což je nezbytnou podmínkou pro poskytnutí komplexních služeb, např. ve skiareálech.

Položka č. 9: Jaké jsou podle Vás důvody nedostatečné spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších?

Respondenti, kteří vnímají úroveň spolupráce mezi podnikatelskými subjekty v Krkonoších nepříznivě (tj. označili úroveň spolupráce jako průměrnou nebo nedostatečnou), jako důvod považují především sledování vlastního prospěchu, dále pak neochotu zapojovat se do činností v regionu a problémy v komunikaci. K dalším uvedeným důvodům patří individualita některých podnikatelů a preference vlastních zájmů.

Položka č. 10: Jak vnímáte úroveň Vaší spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše?

Tabulka 7: Úroveň spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše

Odpověď	Počet	V procentech
Výborná - uspokojivá	7	22 %
Průměrná - nedostatečná	25	78 %

Zdroj: vlastní zpracování

Podle tabulky č. 7 je úroveň spolupráce se Svazkem měst a obcí Krkonoše vnímána pouze 7 respondenty (tj. 22 %) jako výborná až uspokojivá. Důvodem je snaha o propagaci cestovního ruchu v Krkonoších, podpora lyžování a cykloturistiky. 25 respondentů (tj. 78 %) považuje spolupráci se Svazkem za průměrnou až nedostatečnou. Mezi hlavní důvody nespokojenosti patří upřednostňování zájmů přistěhovalců na úkor místních občanů.

Položka č. 11: Jak vnímáte úroveň Vaší spolupráce se Správou KRNAP?

Tabulka 8: Úroveň spolupráce se Správou KRNAP

Odpověď	Počet	V procentech
Výborná - uspokojivá	27	84 %
Průměrná - nedostatečná	5	16 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 8 vyplývá, že úroveň spolupráce se Správou KRNAP je 27 respondenty (tj. 84 %) vnímána jako výborná až uspokojivá. Toto pozitivní hodnocení souvisí se vstřícností pracovníků KRNAP, s uspokojivým přístupem ve vztahu k zemědělským činnostem, snahou ze strany Správy KRNAP se na všem domluvit. Pouze 5 respondentů (tj. 16 %) považuje spolupráci se Správou KRNAP za průměrnou až nedostatečnou.

Položka č. 12: Jak hodnotíte aktivity Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci dopadů cestovního ruchu v Krkonoších?

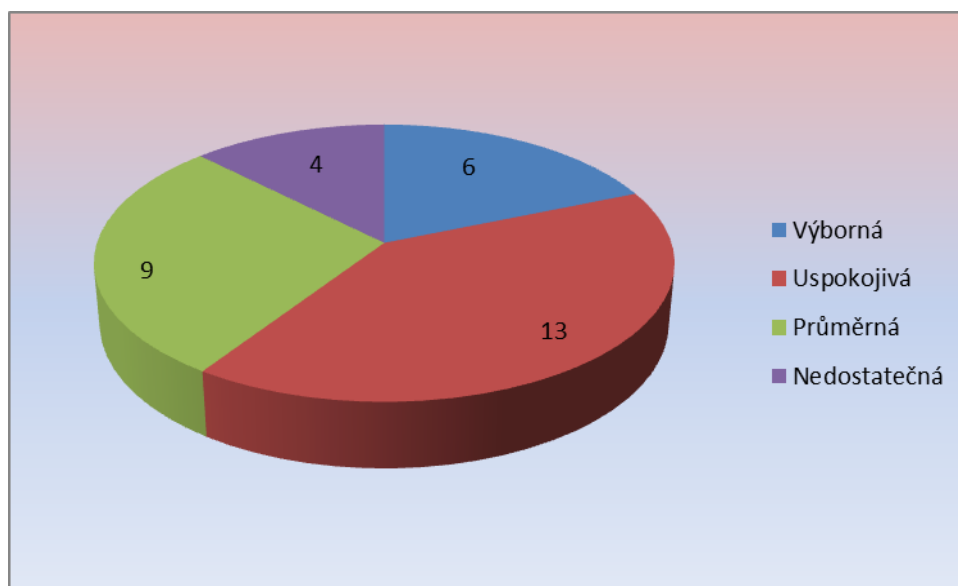
Tabulka 9: Hodnocení aktivit Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci CR

Odpověď	Počet	V procentech
Výborně	6	19 %
Uspokojivě	13	41 %
Průměrně	9	28 %
Nedostatečně	4	12 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 9 a grafu č. 2 vyplývá, že 6 respondentů (tj. 19 %) hodnotí aktivity Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci dopadů cestovního ruchu v Krkonoších výborně, 13 respondentů (tj. 41 %) uspokojivě a 9 respondentů (tj. 28 %) jako průměrné. Nedostatečně hodnotí aktivity Správy KRNAP 4 respondenti (tj. 12 %).

Graf 2: Hodnocení aktivit Správy KRNAP ve vztahu k optimalizaci CR

Zdroj: vlastní zpracování

Položka č. 13: Jaké konkrétní aktivity Správy KRNAP považujete za přínosné pro Krkonoše?

Respondenti uvádějí, že Správa KRNAP se zasazuje o ochranu přírody v Krkonoších, reguluje rozvoj v regionu a pořádá celou řadu akcí pro veřejnost. Za přínos pro Krkonoše z její strany je dále považována podpora cestovního ruchu (úprava běžeckých tratí, tvorba naučných stezek, dětských cest atd.). Zároveň Správa usměrňuje aktivity (zejména zimní aktivity) do míst, které jsou vyhovující z hlediska ochrany přírody Krkonoš.

Položka č. 14: Kde spatřujete rezervy v činnosti Správy KRNAP?

Co se týká rezerv v činnosti Správy KRNAP, respondenti uvedli zbytečné investice z grantových prostředků na opravy cest s přírodním povrchem, což považují za plýtvání peněz a ničení původního rázu krajiny. Dále byl jmenován problém při schvalování staveb a neexistence rozumného výhledu na architekturu v Krkonoších, bezhlavá podpora „moderní“ architektury, která se do lokality zcela nehodí (např. apartmánové domy, poštovna na Sněžce atd.).

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Šimková Pavla	Kampelíkova 392, Hradec Králové - Kukleny	I14861

TÉMA ČESKY:

Možnosti regulace v rámci managementu turismu v Krkonošském národním parku

TÉMA ANGLICKY:

Possibilities of the regulation within tourism management in Giant Mountains National Park

VEDOUcí PRÁCE:

prof. RNDr. Josef Zelenka, CSc. - KRRCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Bakalářská práce se zabývá udržitelným rozvojem cestovního ruchu v Krkonoších. Zkoumá vlivy cestovního ruchu na životní prostředí a roli destinačního managementu ve vztahu k udržitelnosti cestovního ruchu ve vybraném chráněném území. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část po vymezení základní terminologie charakterizuje udržitelnost cestovního ruchu a základní koncepty k jeho realizaci. Praktická část obsahuje výzkumnou sondu.

Cílem bakalářské práce je charakterizovat specifické role a nástroje destinačního managementu využitelné k regulaci cestovního ruchu v Krkonoších a na základě výzkumné sondy navrhnout možnosti k zefektivnění činnosti společnosti destinačního managementu v zájmu optimalizace dopadů cestovního ruchu a zajištění udržitelného rozvoje destinace. Výstupem práce je návrh modelu řízení vybrané chráněné oblasti.

METODIKA ZPRACOVÁNÍ: Analýza dostupných informačních zdrojů, interview a dotazníkové šetření.

Obsah

- 1 Úvod
- 2 Cíl práce
- 3 Metodika práce
- 4 Teoretická část
Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu
Specifika cestovního ruchu v chráněných územích
Management cestovního ruchu v chráněných územích
- 5 Praktická část
Vymezení a charakteristika zkoumaného území
Dopady cestovního ruchu v KRNP
Management cestovního ruchu v KRNP
Primární a sekundární výzkum
Vyhodnocení výzkumu
- 6 Shrnutí výsledků práce
- 7 Závěry a doporučení
- 8 Seznam použitých zdrojů
- 9 Přílohy

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

1. FLOUSEK, J.; HARTMANOVÁ, O.; ŠTURSA, J.; POTOCKI, J. Krkonoše (příroda, historie, život). 1. vyd. Praha: Baset, 2007. 864 s. ISBN 978-80-7340-104-7.
2. MagCONSULTING. Ročenka cestovního ruchu, ubytování a pohostinství České republiky. Praha: MagConsulting, 2011. 216 s. ISBN 978-80-86724-43-0.
3. ORIEŠKA, J. Služby v cestovním ruchu. Praha: IDEA SERVIS, 2010. 416 s. ISBN 978-80-85970-68-5.
4. PALATKOVÁ, M. Marketingová strategie destinace cestovního ruchu. Praha: Grada Publishing, 2006. 224 s. ISBN 80-247-1014-5.
5. PALATKOVÁ, M. Marketingový management destinací. Praha: Grada Publishing, 2011. 208 s. ISBN 978-80-247-3749-2.
6. PALATKOVÁ, M.; ZICHOVÁ J. Ekonomika turismu. Praha: Grada Publishing, 2011. 208 s. ISBN 978-80-247-3748-5.
7. PÁSKOVÁ, M. Udržitelnost cestovního ruchu. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 336 s. ISBN 978-80-7435-329-1.
8. RYGLOVÁ, K.; BURIAN, M.; VAJČNEROVÁ, I. Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi. Praha: Grada Publishing, 2011. 216 s. ISBN 978-80-247-4039-3.
9. ZELENKA, J.; PÁSKOVÁ, M. Cestovní ruch - výkladový slovník. Praha: Linde Praha, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.
10. ZELENKA, J. a kol. Aplikace umělé inteligence a kognitivní vědy v udržitelnosti cestovního ruchu. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 220 s. ISBN 978-80-7453-354-3.

Podpis studenta:

.....

Datum: 14.10.2015

Podpis vedoucího práce:

.....

Datum: 14.10.2015